

การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

จากการศึกษาที่ผ่านมาในบทที่ 4 ทำให้ได้ปัญหาทางกายภาพที่เกิดกับกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องทำการแก้ไขเพื่อป้องกันลักษณะทางกายภาพของกรุงรัตนโกสินทร์จากปัญหาล่าช้าในอนาคต เนื่องจากว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพ ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษา วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น อันจะเป็นการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างเหมาะสมขึ้นในอนาคต

5.1 หลักการพื้นฐานในการกำหนดลักษณะทางกายภาพ สำหรับบริเวณเขตอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์

จากการเปลี่ยนแปลงในเนื้อเมืองที่ปรากฏเป็นสภาพปัจจุบัน อันมีผลกระทบกับลักษณะและองค์ประกอบทางกายภาพที่จำเป็นต่อการอนุรักษ์ ซึ่งกลายเป็นความไม่เหมาะสมที่นำมาซึ่งปัญหาทางกายภาพทางด้านความสูงของอาคาร ขนาดของอาคาร ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์ การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องทราบหลักการพื้นฐานของลักษณะทางกายภาพที่จะเกิดขึ้นใหม่ในแต่ละลักษณะสำหรับบริเวณเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาเป็นฐานและเป็นหลักในการชี้แนะเบื้องต้นให้เห็นว่า ลักษณะทางกายภาพที่ตั้งอยู่บนความถูกต้องตามหลักการซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมทางกายภาพสำหรับบริเวณอันเป็นเมืองเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์นั้น สมควรที่จะมีลักษณะเช่นใดเพื่อให้บรรลุถึงการดำรงรักษาสภาพทางกายภาพของบริเวณเอาไว้ หลังจากนั้นจึงนำหลักพื้นฐานดังกล่าวไปทำการปรับใช้กับสภาพความเป็นจริงและลักษณะของบริเวณที่ทำการควบคุมต่อไป เพื่อควบคุมและชี้แนะให้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่จะเกิดขึ้นนั้น เหมาะสมสำหรับเมืองเก่าในขณะเดียวกันสอดคล้องต่อสภาพความเป็นจริงไปพร้อมกัน

โดยในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาถึงหลักการพื้นฐานของลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นต่อการควบคุมสำหรับบริเวณอันเป็นเขตอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งลักษณะทางกายภาพที่จะนำมาเป็นประเด็นในการศึกษานั้น ได้แก่ลักษณะทางกายภาพที่เป็นปัญหาที่พบในปัจจุบัน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังต้นเหตุ

5.1.1 หลักพื้นฐานการกำหนดลักษณะทางกายภาพในเรื่องความสูงของอาคาร (HEIGHT)

จุดประสงค์คือ รักษาหรือเน้นให้เห็นถึงแนวเส้นขอบฟ้าที่ปรากฏอยู่ในขณะเดียวกันเพื่อคงความเป็นจุดเด่นของ ศาสนสถาน โบราณสถานที่มีอยู่ในบริเวณไว้ให้คงเดิม ประกอบกับเป็นการป้องกันมุมมองภายในบริเวณจากสิ่งแปลกปลอมที่จะมีผลกระทบกับเส้นขอบฟ้าทั้งภายในและภายนอกบริเวณ อันจะเป็นการรักษาความต่อเนื่องทางด้านมุมมองซึ่งจะมีผลต่อสภาพภูมิทัศน์ของบริเวณ

การกำหนดลักษณะทางกายภาพด้านความสูงของอาคารนั้นจะเป็นการชี้แนะและมีส่วนช่วยในการรักษา คงสภาพการมีอยู่ทางด้านความสูงของบริเวณอันประกอบด้วยกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพราะแนวเส้นขอบฟ้าที่มีอยู่นั้นเป็นจุดเด่นที่มีค่าแก่การจดจำเนื่องจากเป็นลักษณะพิเศษของเมืองๆนั้นซึ่งควรแก่การรักษาไว้ เนื่องด้วยบริเวณดังกล่าวมีพัฒนาการมาเป็นเวลานานผ่านการสั่งสมลักษณะต่างๆจนมี

เอกลักษณ์อยู่ในตัวซึ่งกลายเป็นลักษณะเฉพาะของบริเวณเองที่ไม่เหมือนที่อื่น โดยถ้าหากเกิดอาคารที่มีระดับความสูงต่างๆกันโดยเฉพาะอาคารสูง จนทำให้แนวเส้นขอบฟ้าที่มีอยู่เสียไปนั้น เท่ากับเป็นการขูดขีดที่ของอาคารดังกล่าวในบริเวณนั้น โดยการจะกำหนดว่าอาคารใดเป็นอาคารสูงนั้นพิจารณาได้จากสภาพโดยรวมของอาคารในบริเวณ ซึ่งถ้าหากเป็นเมืองเก่าอาคารมักจะมีขนาดเตี้ยดังนั้นอาคารที่สูงผิดไปจากอาคารที่สูงที่สุดในบริเวณ ถือเป็นอาคารสูงสำหรับบริเวณอันเป็นเมืองเก่านี้แล้ว

หลักในการกำหนดความสูงของอาคารในบริเวณเขตอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์หรือบริเวณเมืองเก่านี้ ประการแรกคือต้องมองในภาพรวมของลักษณะเนื้อเมืองเดิมทางด้านความสูง เพราะเนื่องมาจากเป้าหมายหลักคือเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งการอนุรักษ์มีหลักคือยึดอยู่บนพื้นฐานความเป็นของแท้ดั้งเดิมและเคารพในสภาพแวดล้อมเดิมที่มีอยู่ ดังนั้นประการสำคัญจึงต้องทราบภาพรวมว่าเนื้อเมืองเดิมของบริเวณดังกล่าวประกอบไปด้วยอาคารที่มีความสูงเท่าใด ซึ่งความสูงเหล่านั้นมักจะอยู่ภายใต้ความสูงของศาสนสถานและโบราณสถาน โดยอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ในบริเวณจะต้องรักษาความเด่นของสิ่งดังกล่าวไว้ให้ได้ คือต้องไม่มีความสูงที่สูงกว่าหรือเท่ากับความสูงของสิ่งเหล่านั้น อันเป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้จุดหมายตาดังกล่าวยังคงความเด่นอยู่อันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบริเวณ ซึ่งไม่เป็นการทำลายหรือสร้างความขัดแย้งแก่สิ่งดังกล่าว อีกทั้งต้องเคารพในแนวเส้นขอบฟ้าของบริเวณเพราะไม่เช่นนั้นจะเป็นการเปลี่ยนแปลงและทำลายเอกลักษณ์ของบริเวณนั้นไปซึ่งยากต่อการระบุว่าเป็นสถานที่ใดได้ และนอกเหนือไปจากหลักดังกล่าวต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางด้านมุมมองระหว่างภายในบริเวณและภายนอกบริเวณควบคู่กันไปด้วย เพราะสามารถก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านมุมมองแก่ภายในบริเวณได้ โดยมุมมองที่มองข้ามออกไปยังภายนอกบริเวณนั้น ไม่ควรปรากฏความสูงที่โดดเด่นที่ขวางกั้นมุมมองในระยะที่มองเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าอาคารที่มีความสูงดังกล่าวจะอยู่ภายนอกบริเวณก็ตาม

แนวทางในการกำหนดความสูงของอาคารในบริเวณอันเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่านี้ มีหลักพื้นฐานในการกำหนด สองประการด้วยกัน

ประการแรก ใช้รัศมีและมุมมองในการกำหนดความสูง เพื่อควบคุมทัศนียภาพหรือมุมมองในบริเวณที่ทำการควบคุม โดยส่วนมากมักจะใช้กับบริเวณโบราณสถานที่ตั้งอยู่เดี่ยวๆ โดยมีหลักในการควบคุมคือ

- ยึดโบราณสถานเป็นจุดเริ่มต้น
- ให้ใช้ระยะสามหรือสี่เท่าของความสูงของโบราณสถาน เป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมองเพื่อ

กำหนดความสูงของอาคาร โดยภายในระยะดังกล่าวจริงๆแล้วเป็นระยะที่ห้ามทำการก่อสร้างอาคารใดๆในบริเวณนั้น เนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ในรัศมีที่สามารถมองเห็นโบราณสถานได้อย่างเต็มที่ทั้งหลัง โดยมองเห็นตัวโบราณสถานได้ชัดเท่ากับการมองเห็นบริเวณที่ห้ามก่อสร้างนั่นเองเสมือนกับไม่ถูกปิดล้อม

และที่จุดศูนย์กลางนั้นให้ใช้มุมเงย 3 ถึง 5 องศา จะได้ความสูงของอาคารในแต่ละระยะรัศมีที่ต้องการจากจุดศูนย์กลาง

ประการที่สอง ยึดลักษณะเฉพาะของเมืองเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความสูง

ความสูงของอาคารที่สร้างใหม่จะต้องไม่เกินความสูงที่เป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ และต้องไม่สูงเกินโบราณสถาน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกลมกลืนกันทางด้านแนวเส้นขอบฟ้า

ผลที่ได้จากการกำหนดความสูงของอาคารในบริเวณเขตเมืองเก่านี้คือ สามารถรักษาแนวเส้นขอบฟ้าและความเป็นจุดเด่นของที่หมายตาที่มีอยู่ อันเป็นการคงลักษณะพิเศษที่เป็นจุดเด่นเฉพาะตัวของบริเวณเอาไว้

5.1.2 หลักพื้นฐานการกำหนดลักษณะทางกายภาพในเรื่องขนาดของอาคาร (BULK)

ขนาดอาคาร หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง ความกว้าง ความยาวและความสูงของอาคาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปริมาตร รูปทรงของอาคาร หรือ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความกว้างและความยาว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปหน้าของอาคารก็ได้

จุดประสงค์คือ ให้อาคารในย่าน ในเขตเดียวกันมีขนาดใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ให้อาคารใหม่สอดคล้องกลมกลืนกับอาคารเก่าโดยรอบ อีกทั้งให้อาคารใหม่ทั้งหมดมีขนาดที่เกิดความกลมกลืนกัน

การกำหนดลักษณะทางกายภาพด้านขนาดของอาคารนั้น เป็นการป้องกันไม่ให้อาคารใดอาคารหนึ่งมีความกว้างเป็นหลายๆเท่าของอาคารข้างเคียง เพราะการที่อาคารในบริเวณเดียวกันมีความกว้างที่ผิดไปจากอาคารข้างเคียงนั้น จะเป็นการทำลายขนาดสัดส่วนของอาคารในบริเวณ (Domestic Scale) ทำให้เกิดความขัดแย้งทางด้านรูปทรง นำมาซึ่งจุดดึงดูดสายตาที่ทำลายและไม่เข้ากับทัศนียภาพของถนนที่อาคารนั้นตั้งอยู่ และนอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันไม่ให้ขนาดของอาคารใหม่ข่มขนาดของโบราณสถานในบริเวณอีกด้วย

หลักในการกำหนดลักษณะทางกายภาพด้านขนาดของอาคารนั้น ให้ยึดจากขนาดของอาคารข้างเคียง ที่เป็นลักษณะเฉพาะของอาคารเดิมในบริเวณ โดยที่จะต้องมีความใกล้เคียงกันบนถนนสายเดียวกัน และถ้าหากจำเป็นขนาดของอาคารที่ใหญ่ที่สุดนั้นต้องไม่ใหญ่เกินกว่าขนาดของโบราณสถานที่มีอยู่ในบริเวณและไม่ควรอยู่ท่ามกลางอาคารที่มีขนาดเดียวกันทั้งบริเวณ เพราะจะเป็นการทำลายเอกภาพของขนาดอาคารที่มีอยู่

แนวทางการกำหนดขนาดของอาคาร

- ควบคุมความกว้างสูงสุดของอาคาร
- ควบคุมความยาวสูงสุดของอาคารควบคู่กับเส้นทแยงมุมในแปลน เพื่อไม่ให้อาคารมีความยาวจนเกินไปจนเกิดความไม่สมดุล และนอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความสอดคล้องกับระยะของการมีผนังกันไฟของอาคารด้วย

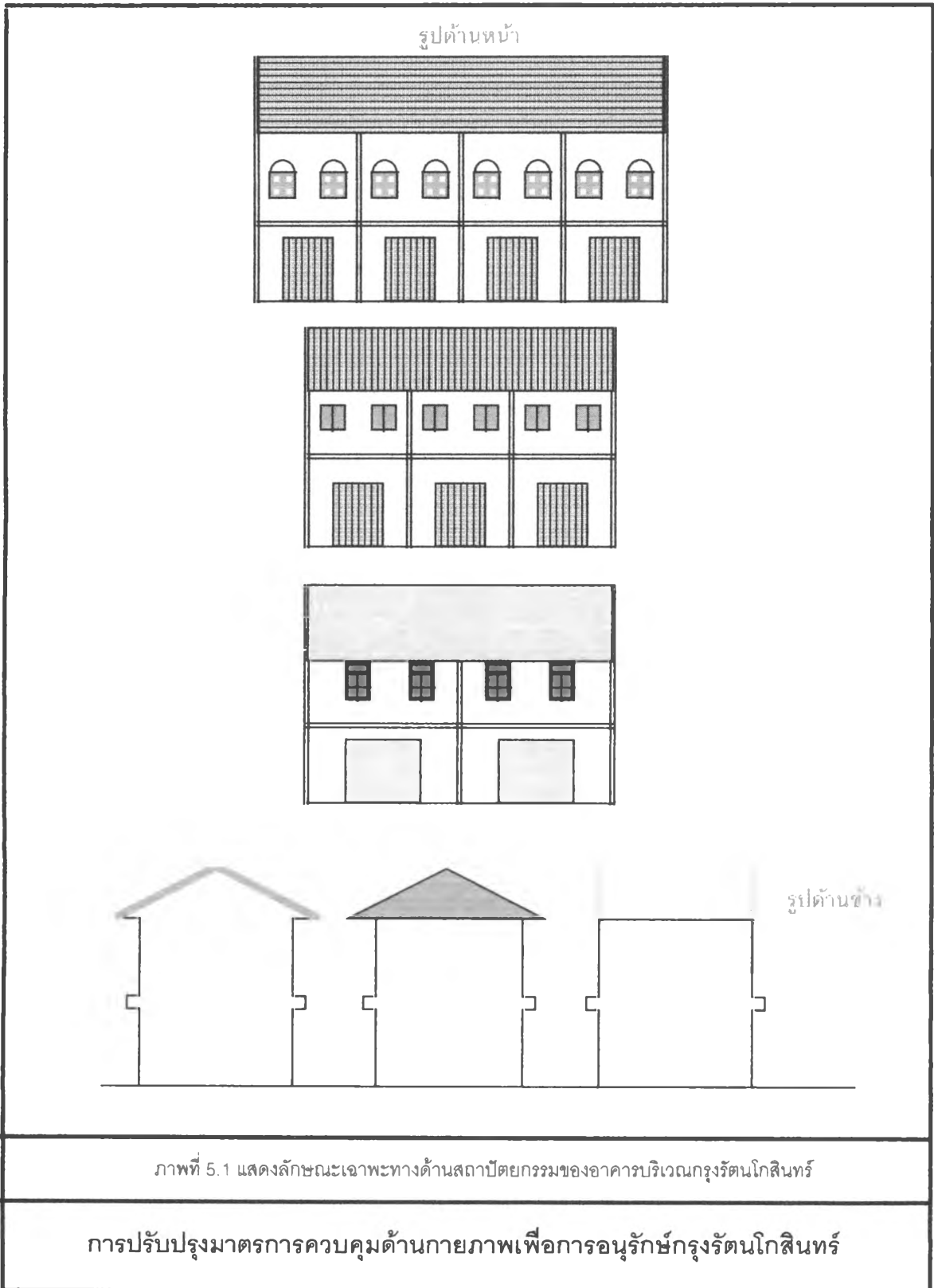
- ควบคุมพื้นที่อาคารที่จะมีได้สูงสุดในแต่ละชั้น

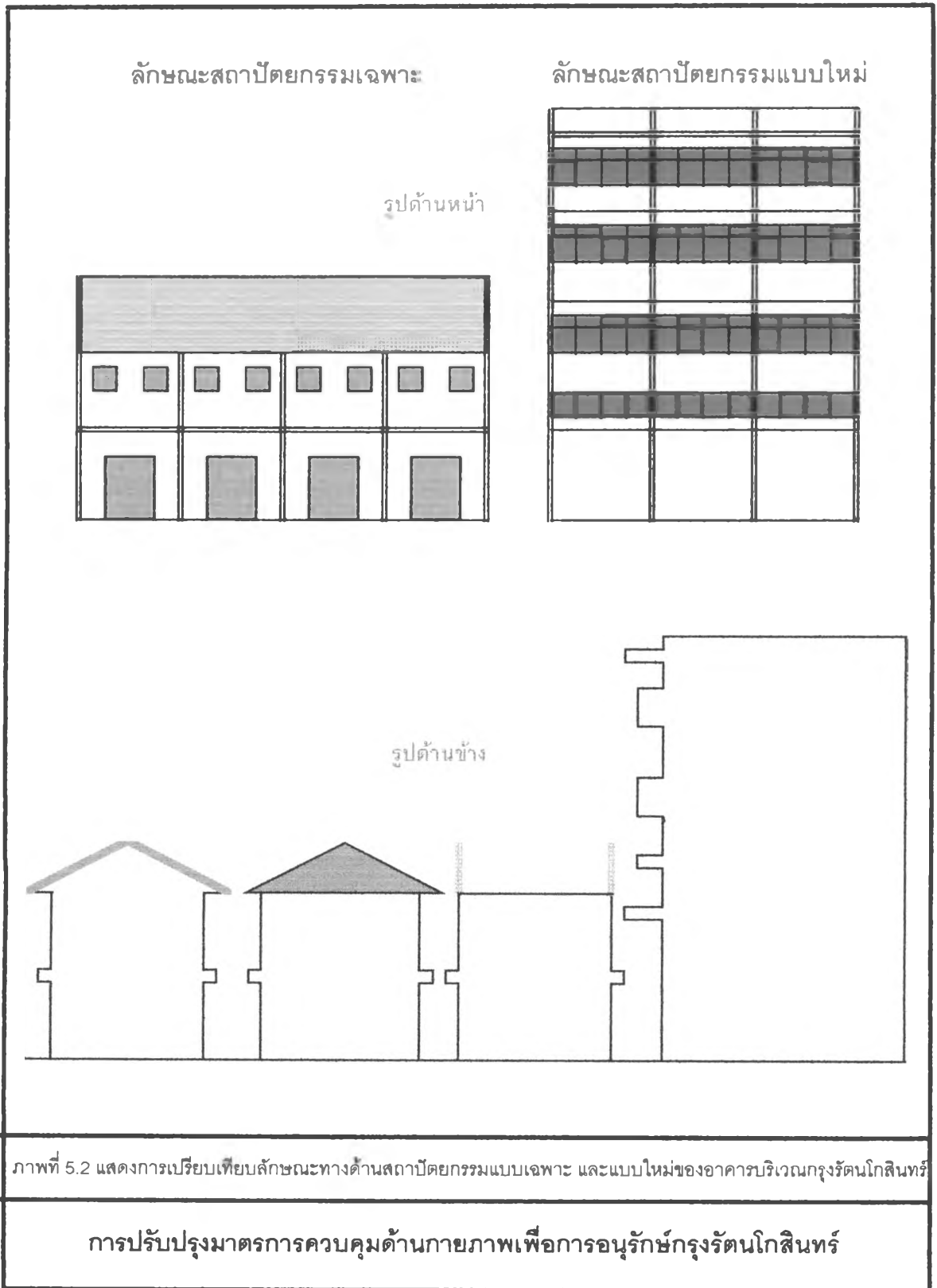
5.1.3 หลักพื้นฐานการกำหนดลักษณะทางกายภาพในเรื่องลักษณะทางสถาปัตยกรรม

(ARCHITECTURAL)

จุดประสงค์คือ เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและความต่อเนื่องทางด้านรูปแบบอาคารเพราะสิ่งสำคัญสำหรับลักษณะทางสถาปัตยกรรมสำหรับบริเวณเมืองเก่าคือ ต้องไม่แปลกปลอม โดยอาคารที่มาทีหลังต้องเคารพในอาคารที่มีอยู่ก่อน เพื่อไม่ให้ความรู้สึกที่มีต่อบริเวณเมืองเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป

หลักในการกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรม นั้นคือ ต้องเคารพในลักษณะของสถาปัตยกรรมของบริเวณที่เป็นอยู่ ซึ่งไม่ใช่แต่เฉพาะอาคารข้างเคียงเท่านั้นแต่ต้องพิจารณาโดยรวมทั้งหมดที่ไม่แต่เฉพาะบนถนนสายเดียวกันเท่านั้นบางทีหมายรวมถึงทั้งบริเวณ โดยยึดจาก ลักษณะเฉพาะของลักษณะสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของบริเวณ โดยไม่ต้องลอกเลียนแบบของเดิม แต่ต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะและกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารใหม่ให้อยู่บนพื้นฐานดังกล่าว โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ในแนวมุมมอง (Sight Line) ทั้งในด้านลักษณะหลักและลักษณะรอง โดยลักษณะหลักได้แก่ สัดส่วนของแต่ละชั้น สัดส่วนหน้าต่าง ลักษณะหลังคา ส่วนลักษณะรองได้แก่ สี วัสดุ องค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งหมายความว่ารูปด้านหน้า (Facade) ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันในรายละเอียดทุกอย่าง แต่ลักษณะหลักและสัดส่วนโดยรวมต้องเหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า บริเวณภายในเมืองเก่านี้ การคำนึงถึงส่วนรวมมีความสำคัญเหนือสิ่งที่เป็นความต้องการส่วนบุคคล ดังนั้นการออกแบบอาคารให้ต่างออกไปจากเดิมถือว่าเป็นการทำลายคุณลักษณะของถนนใน

เมืองเก่าหรือการมีอยู่ของอาคารเก่า โดยอาคารในบริเวณนี้จำเป็นต้องยอมรับข้อจำกัดของลักษณะทางสถาปัตยกรรมเพื่อความสวยงามของบริเวณอันเป็นส่วนรวม

แนวทางในการกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรม

สัดส่วนของชั้นอาคาร ควรมีความเท่ากันในแต่ละช่วงชั้น เพื่อรักษาระดับของชั้นอาคารให้เป็นแนวเดียวกัน

สัดส่วนของหน้าต่าง ควรมีลักษณะเช่นเดียวกัน เช่นเป็นหน้าต่างที่วางตัวในแนวตั้งหรือแนวนอน นอกจากนี้จังหวะการวางตัวของหน้าต่างควรจะเป็นไปในจังหวะเดียวกัน เพื่อความสม่ำเสมอและเกิดความต่อเนื่องของกลุ่ม

ลักษณะและสัดส่วนของหลังคา ควรมีลักษณะและสัดส่วนที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน จะทำให้เกิดความกลมกลืนกันและไม่ส่งผลกระทบต่อแนวเส้นขอบฟ้า อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งของลักษณะหลังคาภายในแนวมุมมองเดียวกัน

สี ควรมีลักษณะที่เป็นเฉดเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริเวณ เช่นเป็นเฉดสีอ่อนหรือเฉดสีเข้ม ไม่ควรใช้ให้ต่างไปจากที่เป็นอยู่เพราะจะทำให้เกิดความแปลกแยกออกมาจากกลุ่มอาคารและไม่เหมาะสมกับทิวทัศน์ของถนนที่มีอยู่

วัสดุ เนื้อวัสดุที่ใช้ควรเป็นชนิดเดียวกัน เพราะมีส่วนในการสร้างความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียวกันของบริเวณ แต่มีข้อยกเว้นโดยถ้าหากไม่สามารถหาวัสดุดังกล่าวได้หรือวัสดุดังกล่าวไม่เหมาะสมเนื่องด้วยสภาพเวลา ก็สามารถใช้วัสดุอื่นที่มีเนื้อวัสดุและสีที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันแทนได้

สวนประดับ เป็นส่วนปลีกย่อยในลำดับสุดท้าย โดยจะเป็นสิ่งที่ทำให้อาคารไม่เปลี่ยว เกิดความรู้สึกสมบูรณ์เวลามอง จะทำให้อาคารใหม่เกิดความกลมกลืนที่ใกล้เคียงกันกับอาคารเก่า

5.1.4 หลักพื้นฐานการกำหนดลักษณะทางกายภาพในเรื่องกิจกรรม (ACTIVITY)

จุดประสงค์คือ ป้องกันไม่ให้มีกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อโบราณสถานและสภาพแวดล้อม รวมถึงกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมสนับสนุนและทำลายบรรยากาศของการเป็นบริเวณเมืองเก่า เพราะจะส่งผลกระทบต่อตรงต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม เกิดความเสื่อมโทรม สภาพแวดล้อมเป็นพิษ และส่งผลกระทบต่อลักษณะทางภูมิทัศน์ของบริเวณอีกด้วย

หลักและแนวทางในการกำหนดลักษณะกิจกรรมนั้น

กระทำอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงลักษณะทางวัฒนธรรม และลักษณะทางประวัติศาสตร์และจุดมุ่งหมายของในแต่ละบริเวณ โดยกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นนั้นต้องไม่ขัดหรือกระทบรบกวนกับเรื่องดังกล่าว และต้องคำนึงถึงการส่งเสริม คุ้มครอง และสอดคล้องกับลักษณะพิเศษของเมือง โดยพิจารณาว่ากิจกรรมใดที่จะนำมาซึ่งการใช้อาคารหรือการใช้ที่ดินที่ขัดกับลักษณะดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้ เพราะจะทำให้สูญเสียลักษณะพิเศษดังกล่าวไป นอกจากนี้กิจกรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมในบริเวณสามารถนำมาเป็นหลักในการพิจารณาได้ แต่อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้อาจต้องคำนึงถึงสภาพเวลาที่เปลี่ยนไปมาเป็นตัวร่วมด้วย เพราะเมื่อเวลาเปลี่ยนไปในบางบริเวณโดยเฉพาะเมืองเก่านั้นบทบาทหน้าที่ของบริเวณก็เปลี่ยนตามไป กิจกรรมบางอย่างที่เคยมีมาอาจไม่เหมาะสม ณ เวลาปัจจุบันได้ นอกจากนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ดึงดูดปริมาณการจราจรและนำพาพาหนะขนาดใหญ่เข้ามายังบริเวณ เพราะจะมีผลกระทบโดยตรงกับโบราณสถาน และที่สำคัญกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย เพราะสิ่งก่อสร้างในบริเวณเมืองเก่ามีอายุและคุณค่าที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ทดแทนการสูญเสียได้

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวเป็นเพียงพื้นฐานเบื้องต้นที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะทางกายภาพในแต่ละลักษณะที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งการที่จะนำไปใช้เป็นตัวกำหนดลักษณะทางกายภาพอันจะเป็นแนวทางในการควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น ต้องนำไปปรับใช้ภายใต้ความเหมาะสมต่อสภาพปัจจุบันและคำนึงถึงหลักในการกำหนดแนวทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย โดยความเหมาะสมต่อสภาพปัจจุบันจะทำการศึกษาในรายละเอียดแยกออกเป็นแต่ละลักษณะในหัวข้อต่อไป สำหรับหลักในการกำหนดแนวทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถกล่าวโดยรวมได้ดังนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำให้คืนสภาพเดิมภายใต้เอกลักษณ์ของบริเวณ ไม่ใช่การจำลองหรือลอกเลียนแบบ แต่เป็นการทำโดยศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะดังกล่าวแล้วสื่อออกมาให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะนั้น

5.2 การวิเคราะห์มาตรการควบคุมทางกายภาพที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของกฎรัตนโกสินทร์ ในการที่จะต้องมีมาตรการมาควบคุมทางด้านกายภาพ เพื่อควบคุมสภาพทางกายภาพให้คงลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของบริเวณที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นเมืองเก่าและเพื่อควบคุมสภาพการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่ให้อยู่ในกรอบของการเป็นบริเวณอนุรักษ์ รวมถึงการกำหนดมาตรการควบคุมด้านกายภาพขึ้นเพื่อให้ตอบสนองกับวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 นั้น ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องมาจากการประมวลปัญหาทางกายภาพของกฎรัตนโกสินทร์ และหลักการพื้นฐานของการควบคุมในแต่ละลักษณะทางกายภาพที่เป็นปัญหา เพราะเนื่องจากว่าสภาพการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตามที่เกิดขึ้นและปรากฏเป็นสภาพปัจจุบันนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของมาตรการควบคุมทางกายภาพ ดังนั้นถ้าหากว่าสภาพปัจจุบันภายใต้มาตรการควบคุมดังกล่าวได้ปรากฏปัญหาขึ้น จึงเป็นการแสดงว่ามาตรการที่ควบคุมอยู่นั้นเกิดความบกพร่องสมควรที่จะต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต ประกอบกับการวิเคราะห์มาตรการนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์ร่วมกับหลักการพื้นฐานที่ควรจะเป็น ดังนั้นการศึกษาในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ว่า ทั้งที่มีมาตรการควบคุมอยู่ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะเหตุใด ซึ่งจะเห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างปัญหาที่เกิดขึ้นกับมาตรการที่ควบคุมว่าเกิดความบกพร่องที่ใด ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะทำการปรับปรุงมาตรการที่ควบคุมอยู่อย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้หมดไป

5.2.1 ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพบริเวณกฎรัตนโกสินทร์ขึ้นใน

การประเมินประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพนี้จะเป็นการประเมินในส่วนของหลักการที่กำหนดขึ้นมาเป็นมาตรการควบคุม ดังที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของมาตรการไปแล้วในบทที่ 3 ซึ่งทำให้มีการวิเคราะห์ถึงลักษณะที่ไม่ใช่ปัญหาหลักอันจะนำมาเป็นประเด็นในการปรับปรุงด้วย โดยในบริเวณนี้มีการประกาศบังคับใช้มาตรการควบคุมทางกายภาพในปี พ.ศ. 2528 ดังนั้นมาตรการจะมีผลบังคับใช้ในปีดังกล่าวซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีผลบังคับใช้ โดยจะทำการวิเคราะห์รวมเป็นบริเวณเดียวเนื่องจากแต่ละบริเวณมีขนาดเล็กและมีประเด็นในการควบคุมร่วมกัน โดยมาตรการมีประเด็นในการควบคุมทางกายภาพ 3 ประเด็นด้วยกัน คือ การควบคุมความสูงของอาคาร การควบคุมประเภทกิจกรรม และการควบคุมป้ายต่างๆ เมื่อพิจารณาในเบื้องต้นในเรื่องของประเด็นในการควบคุมโดยยังไม่พิจารณาในรายละเอียดนั้น พบว่า ประเด็นในการควบคุมนั้นเองที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพในเรื่องของขนาดอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม เพราะ

เนื่องจากว่าไม่มีการควบคุมในประเด็นดังกล่าว สำหรับเรื่องที่มีการควบคุมแต่ยังเกิดปัญหานั้น ได้แก้ไขเรื่องของความสูง กิจกรรม และป้าย ซึ่งต้องทำการพิจารณาในรายละเอียด

โดยการควบคุมความสูงของอาคารนั้นมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมคือ อาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่นั้นต้องมีความสูงไม่เกิน 16 เมตร โดยมีหลักในการควบคุมเพียงเท่านี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาวิเคราะห์แล้วพบว่า มีสองประเด็นที่เป็นสาเหตุของปัญหา

- ประเด็นแรกคือความไม่เหมาะสมของเกณฑ์ในการควบคุม โดยในทุกบริเวณที่อาคารใหม่สามารถทำการก่อสร้างได้นั้น ไม่ว่าจะอยู่ติดกับโบราณสถานหรือไม่ก็ตาม หรือจะอยู่ในมุมมองที่มีผลต่อโบราณสถานและสภาพโดยรวมของบริเวณหรือไม่ก็ตาม หรืออยู่ในบริเวณริมถนนที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะกลุ่มอาคารเดิมหรือไม่นั้น สามารถสูงได้ถึง 16 เมตร ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาคารที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณนี้ โดยในบริเวณที่ 1 ได้แก่ อาคารราชการและอาคารทางศาสนากับอาคารสถานศึกษา ซึ่งล้วนแต่อยู่ในบริเวณกลุ่มของโบราณสถานและแนวมองที่มีผลต่อโบราณสถานทั้งสิ้น ดังนั้นถ้าหากในบริเวณดังกล่าวมีโบราณสถานที่อยู่แนวมองซึ่งมีความสูงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 16 เมตรจะก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมอันนำมาซึ่งปัญหาได้ ดังเช่น อาคารโบราณสถานที่เตี้ยที่สุดที่อยู่ในบริเวณกลุ่มของอาคารราชการและสามารถมองเห็นได้จากแนวมองไปยังกลุ่มโบราณสถาน คือศาลเจ้าพ่อหลักเมืองซึ่งมีความสูงเพียง 12 เมตร หรือในบริเวณที่ 2 ถึง 4 ซึ่งเป็นบริเวณเล็กที่ด้านหน้าถนนประกอบไปด้วยอาคารที่มีความสูง 10 เมตร อันเป็นลักษณะเฉพาะทางด้านความสูงของอาคารริมถนนในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ และด้านแม่น้ำเจ้าพระยาก็คงเหมือนกันที่มีอาคารสลัดกับบ้านเดี่ยวซึ่งมีความสูงไม่เกิน 10 เมตรเช่นกัน ดังนั้นการอนุญาตให้สามารถสร้างอาคารได้สูงถึง 16 เมตรในทุกบริเวณย่อมเป็นการไม่เหมาะสม สมควรที่จะพิจารณาถึงความสูงของโบราณสถาน และอาคารเดิมที่มีอยู่ ประกอบกับมุมมองในแนวมองต่างๆด้วย ซึ่งจะทำให้การควบคุมความสูงและบริเวณที่ควบคุมมีความสัมพันธ์กัน

- ประเด็นต่อมาคืออาคารที่เกิดขึ้นใหม่มีความสูงเกินความสูงที่ควบคุมโดยมาตรการ คือสูงมากกว่า 16 เมตร อันได้แก่กลุ่มอาคารเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับในประเด็นดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของอาคารอำนวยการจากมติ ครม. เพื่อสร้างอาคารดังกล่าว ซึ่งขัดกับมาตรการที่ใช้บังคับอยู่ จึงทำให้เกิดปัญหานั้น

สำหรับการควบคุมกิจกรรมนั้น ทำการควบคุมโดยการห้ามปลูกสร้าง ดัดแปลง ต่อเติมอาคารบางชนิดหรือบางประเภท โดยมีหลักในการควบคุมคือ ห้ามกิจกรรมที่แปลกปลอมไปจากที่มีอยู่ในบริเวณรวมถึงกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อลักษณะของบริเวณอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาวิเคราะห์ในรายละเอียดนั้นพบว่า ปัญหาทางด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจาก การฝ่าฝืนมาตรการ ซึ่งได้แก่การมีสถานบริการน้ำมันอยู่ภายในบริเวณที่ 1 และการมีอยู่เดิมของกิจกรรมการเป็นตลาดขายส่งสินค้าอาหารแห้งและทะเลในบริเวณที่ 3 คือตลาดท่าเตียน ที่ความไม่เหมาะสมสำหรับบริเวณเกิดขึ้นเนื่องจากการขนส่งสินค้าต้องใช้ยานพาหนะขนาดใหญ่ ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงกับโบราณสถาน คือการสิ้นสะเทือน

ส่วนการควบคุมในเรื่องป้ายนั้น มีหลักในการควบคุมคือ ภายในบริเวณที่ 1 ไม่อนุญาตให้มีป้ายใดๆทั้งสิ้น สำหรับบริเวณที่ 2 ถึง 4 นั้น ไม่อนุญาตให้มีป้ายชื่อสถานประกอบการที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตรหรือป้ายโฆษณา จากหลักดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการควบคุมแค่เพียงชนิดของป้ายและขนาดของป้ายเท่านั้น ซึ่งที่สาเหตุแห่งปัญหาที่พบในปัจจุบันนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

- ปัญหาที่พบในปัจจุบันในบริเวณที่ 2 คือ ความหลากหลายทางด้านรูปแบบ ขนาดที่ต่างกันไปแต่ยังอยู่ภายใต้การควบคุม ตำแหน่งในการติดตั้ง ตลอดจนสีและวัสดุที่หลากหลาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ได้แก่

ปัญหาในเรื่องของการกำหนดลักษณะของป้ายและการควบคุมการติดตั้งป้าย ที่ไม่ได้รับการควบคุมโดยมาตรการที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้น

- และอีกสาเหตุหนึ่งคือ การฝ่าฝืนมาตรการที่ควบคุมในเรื่องชนิดของป้าย อันได้แก่การมีป้ายที่เป็นป้ายโฆษณาและที่เป็นปัญหาหนักไปกว่านั้นคือป้ายเหล่านั้นมักจะมีขนาดใหญ่เกินกว่า 5 ตารางเมตรอีกทั้งมีลักษณะของการติดตั้งที่ผิดกฎหมายเนื่องจากติดตั้งบังช่องลมและหน้าต่าง ซึ่งในความเหมาะสมแล้วบริเวณอันเป็นเขตอนุรักษ์นี้จัดเป็นบริเวณเฉพาะที่มีความละเอียดอ่อน ดังนั้นการกระทำใดๆก็ตามที่เป็นการผิดกฎหมายยิ่งไม่สมควรจะปล่อยให้เกิดขึ้นได้ในพื้นที่

5.2.2 ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก

บริเวณนี้มีการบังคับใช้มาตรการควบคุมทางกายภาพในปี พ.ศ. 2530 และเมื่อพิจารณาจากการใช้บังคับของมาตรการที่ผ่านมานี้ในบทที่ 3 นั้นพบว่าบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกทั้ง 10 บริเวณนั้นการควบคุมสภาพทางกายภาพได้อยู่ภายใต้เนื้อหาของการควบคุมเดียวกัน โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในบางประเด็นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพของแต่ละบริเวณ แต่โดยส่วนรวมแล้วยังคงใช้เนื้อหาหลายละเอียดอยู่บนฐานการควบคุมเดียวกัน ดังนั้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของมาตรการสำหรับบริเวณนี้จึงเป็นไปในรูปแบบของการวิเคราะห์มาตรการรวมกันทั้งบริเวณ ซึ่งมีประเด็นในการควบคุมทางกายภาพ 4 ประเด็นด้วยกัน อันได้แก่ การควบคุมความสูงของอาคาร การควบคุมกิจกรรม การควบคุมรูปแบบลักษณะทางสถาปัตยกรรม และการควบคุมในเรื่องของป้าย โดยในประเด็นนี้ไม่ใช่ปัญหาหลักที่จะทำการปรับปรุงแต่เนื่องจากเป็นประเด็นหนึ่งของการควบคุมที่มีอยู่ในมาตรการที่ทำการวิเคราะห์จึงกล่าวรวมไว้ในที่นี้ด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาในเบื้องต้นเพื่อหาสาเหตุของปัญหาทางกายภาพที่เกิดขึ้นนั้น พบว่า สาเหตุแรกนั้นเนื่องมาจากมาตรการควบคุมทางกายภาพไม่ครอบคลุมลักษณะทางกายภาพที่เป็นปัญหา อันได้แก่ ขนาดของอาคารและแนวอาคารซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะสำหรับบริเวณนี้เท่านั้น ส่วนลักษณะทางกายภาพอื่นที่เป็นปัญหานั้นเมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่ามีมาตรการควบคุมอยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ในรายละเอียดของการควบคุมเพื่อทราบถึงสาเหตุดังกล่าว

ปัญหาทางด้านความสูงนั้น มีมาตรการควบคุมความสูงอยู่ โดยมีหลักในการควบคุมคือ อาคารที่ทำการก่อสร้าง ดัดแปลง ต่อเติมขึ้นใหม่นั้น อนุญาตให้มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร ในบริเวณที่ 1 ถึงบริเวณที่ 9 ส่วนบริเวณที่ 10 อนุญาตให้มีความสูงได้ถึง 37 เมตร จากหลักดังกล่าวเมื่อวิเคราะห์กับปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นพบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้นเนื่องมาจาก

- ความไม่เหมาะสมของมาตรการควบคุม โดยคำนึงถึงเพียงการให้ความสูงของอาคารเท่านั้นเพื่อเกิดความต่อเนื่องกันทั้งบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์และไม่แข่งขันกับโบราณสถาน โดยขาดการคำนึงถึงลักษณะเฉพาะทางด้านความสูงที่เป็นเอกลักษณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์และขาดการส่งเสริมความเด่นชัดของโบราณสถานรวมถึงทางด้านมุมมองประกอบด้วย ดังนั้นจึงทำให้ทั้งกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกเกิดปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยอาคารในบริเวณเดียวกันมีความสูงต่างๆกันไปโดยเฉพาะในแนวมุมมองบริเวณด้านหน้าถนนและริมแม่น้ำ ริมคลอง ที่ปรากฏติดแถวเก่า บ้านเก่าสลับกับตึกแถวใหม่หรืออาคารพาณิชย์ทำให้เกิดความแตกต่างและหลากหลายในระดับความสูงตั้งแต่ 10 เมตรจนถึง 16 เมตรซึ่งเป็นความสูงของอาคารใหม่ตามมาตรการที่ควบคุม หรือในบางบริเวณที่มีอาคารเก่าอยู่น้อยมาก เช่นบริเวณที่ 10 และบางส่วนของบริเวณที่ 6 7 และ 9 ที่เป็นขอบต่อนอกกับบริเวณที่ 10 ก็ะปรากฏเป็นกลุ่มของอาคารใหม่ที่อยู่ในระดับความสูงตั้งแต่ 16 เมตรถึง 37 เมตร จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นดังที่กล่าวมาข้างต้น

- การฝ่าฝืนมาตรการควบคุม ซึ่งเท่ากับเป็นการทำผิดกฎหมาย จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาทางด้านความสูงขึ้นมา ในบริเวณที่ 1 ช่วงบางลำภู ได้แก่ ห้างสรรพสินค้านิวเวิลด์

- การเกิดอาคารสูงขึ้นก่อนที่จะมีมาตรการควบคุมความสูงขึ้นไปบังคับ ซึ่งเป็นเรื่องชี้ให้เห็นว่าในบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะที่มีความละเอียดอ่อนต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตามที่จะเกิดขึ้น สมควรที่จะมีการเตรียมการป้องกันและกำหนดการควบคุมที่เข้มกว่าในบริเวณอื่นได้ เช่น ในบริเวณย่านการค้าบางลำภูที่มีอาคารสูงเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการบังคับใช้มาตรการ

สำหรับการควบคุมกิจกรรมนั้น ทำการควบคุมโดยการห้ามปลูกสร้าง ดัดแปลง ต่อเติมอาคารบางชนิดหรือบางประเภท โดยมีหลักในการควบคุมคือ ห้ามกิจกรรมที่แปลกล้อมไปจากที่มีอยู่ในบริเวณรวมถึงกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อลักษณะของบริเวณอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ อุทยานกรรม กิจกรรมที่ประกอบการในอาคารขนาดใหญ่ กิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสียงต่อการเกิดอัคคีภัย ซึ่งเมื่อพิจารณาวิเคราะห์ในรายละเอียดนั้นพบว่า ปัญหาทางด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องจาก

- การฝ่าฝืนมาตรการ เห็นได้ชัดในบริเวณที่ 1 3 6 ซึ่งมีสถานบริการน้ำมันอยู่ในบริเวณและล้วนอยู่ใกล้กับศาสนสถานทั้งสิ้น และเกือบทั้งบริเวณโดยเฉพาะบริเวณที่ 1 จะมีการฝ่าฝืนมาตรการควบคุมมาก เนื่องจากว่า ลักษณะการควบคุมกิจกรรมนั้นมักจะทำการควบคุมประเภทกิจกรรมควบคุมกับการควบคุมขนาดของอาคารที่จะประกอบกิจกรรม ซึ่งนับว่าเป็นการดีที่จะป้องกันกิจกรรมที่ต้องประกอบการในอาคารขนาดใหญ่ไม่ให้เกิดขึ้นในบริเวณ แต่ในทางปฏิบัติแล้วยากแก่การตรวจสอบและควบคุม

- การไม่เหมาะสมในหลักเกณฑ์การควบคุม

เนื่องมาจากการขาดการป้องกันถึงกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมและลักษณะรวมทั้งบรรยากาศของเมืองเก่าซึ่งไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากบริเวณดังกล่าวไม่ได้อยู่ในศักยภาพที่จะส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น อันได้แก่การเกิด PUB ขึ้นในบริเวณที่ 5 และ 1

เนื่องมาจากการยึดลักษณะเดิมของกิจกรรมเป็นแนวทางในการกำหนดการควบคุมด้วยส่วนหนึ่ง จึงทำให้เกิดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมที่มีส่วนรบกวนชุมชนและขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมโดยรวม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ โรงพิมพ์ อู่ซ่อมรถ

การขาดการควบคุมในกิจกรรมบางประเภทซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีอยู่เดิมในบริเวณ ซึ่งนำการจราจรเข้ามาสู่บริเวณตลอดเวลา ทำให้เกิดการติดขัดอันนำมาซึ่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเมืองเก่า ประกอบกับเมื่อสภาพการณ์เปลี่ยนไปจึงส่งผลให้กิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับบริเวณอันเป็นเมืองเก่าไปแล้ว ซึ่งได้แก่ กิจกรรมขายส่งในบริเวณที่ 1 3 9 และ 10 ซึ่งอยู่ในย่านบางลำภู วังบูรพา พาหุรัด ที่เป็นย่านการค้าเก่าของกรุงรัตนโกสินทร์

การกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมที่เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะของการเป็นเมืองเก่า ดังที่ทำการควบคุมอยู่ในบริเวณที่ 10 ซึ่งยึดจากการพัฒนาที่มีอยู่เดิมในบริเวณเป็นตัวกำหนดที่ถึงแม้สภาพปัจจุบันจะเป็นบริเวณที่มีการพัฒนาเป็นย่านพาณิชย์กรรมทั้งบริเวณก็ตาม แต่ก็ควรจะคำนึงถึงลักษณะโดยรวมของกรุงรัตนโกสินทร์เป็นสำคัญ

- การมีอยู่เดิมของกิจกรรม ซึ่งไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนมาตรการรวมถึงมาตรการที่ทำการควบคุมอยู่ในปัจจุบันก็ได้ควบคุมถึงกิจกรรมดังกล่าวด้วยแล้ว อันได้แก่ตลาดขายส่งสินค้าทางการเกษตรที่ปากคลองตลาด ดังนั้นจึงเป็นเรื่องในทางปฏิบัติที่จะต้องดำเนินการจัดหาแนวทางย้ายกิจกรรมดังกล่าวไป

ปัญหาด้านลักษณะสถาปัตยกรรม มีหลักในการควบคุมโดย ทำการควบคุมลักษณะพร้อมด้วยวัสดุ มุงหลังคา ลักษณะของกันสาด ลักษณะสัดส่วนของประตูหน้าต่าง วัสดุและสีของอาคาร และใช้บังคับกับ ห้องแถว ตึกแถวที่ชำรุดหรือถูกเพลิงไหม้และจะทำการก่อสร้าง ซ่อมแซมใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้น นั้นเกิดเนื่องมาจากการบังคับใช้เฉพาะห้องแถว ตึกแถวที่ชำรุดหรือถูกเพลิงไหม้เท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึง อาคารที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็ตาม จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นในปัจจุบัน

ปัญหาในเรื่องป้าย การควบคุมในเรื่องป้ายนั้นมีหลักในการควบคุมคือ ภายในบริเวณที่ 1 ถึงบริเวณ ที่ 9 อนุญาตให้มีป้ายชื่อถนน ตรอก ซอย ป้ายทางราชการ ป้ายเลือกตั้งและป้ายสถานประกอบการที่มีพื้นที่รวม กันไม่เกิน 5 ตารางเมตร สำหรับบริเวณที่ 10 นั้น อนุญาตให้มีป้ายได้ทุกชนิด จากหลักดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เช่นเดียวกับกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในที่มีการควบคุมแค่เพียงชนิดของป้ายและขนาดของป้ายเท่านั้น ยกเว้นใน บริเวณที่ 10 ที่ไม่มีการควบคุมใดๆเลย จากการวิเคราะห์พบว่า สาเหตุของปัญหานั้นมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- ปัญหาที่พบในปัจจุบัน ได้แก่ ความหลากหลายทางด้านรูปแบบ ขนาดที่ต่างๆกัน ตำแหน่งในการ ติดตั้ง ตลอดจนสีและวัสดุที่หลากหลาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ได้แก่ปัญหาในเรื่องของการกำหนดลักษณะของ ป้ายและการควบคุมการติดตั้งป้าย ที่ไม่ได้รับการควบคุมโดยมาตรการที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพราะการ ควบคุมในปัจจุบันมีแต่ควบคุมประเภทและขนาดที่ใหญ่ที่สุดของป้าย จึงทำให้เกิดปัญหาของการมีหลากหลาย ขนาด และนอกจากนี้บริเวณที่มีปัญหาในเรื่องป้ายนั้นมักจะเป็นบริเวณย่านการค้า ดังนั้นการกำหนดมาตรการ โดยบังคับใช้กับทุกบริเวณในขณะที่หลักการควบคุมยังขาดความเหมาะสมเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้บริเวณที่ ไม่มีปัญหาอาจมีสภาพที่ไม่เหมาะสมตามมาตรการที่ควบคุมได้ และสำหรับปัญหาในบริเวณที่ 10 นั้นเกิด เนื่องจากในบริเวณนี้ไม่มีมาตรการควบคุม

- และอีกสาเหตุหนึ่งคือ การฝ่าฝืนมาตรการที่ควบคุมในเรื่องชนิดของป้าย อันได้แก่การมีป้ายที่เป็น ป้ายโฆษณาและมีขนาดใหญ่เกินกว่า 5 ตารางเมตร อีกทั้งมีลักษณะของการติดตั้งที่นอกจากจะผิดกฎหมาย เนื่องจากติดตั้งบังช่องลมและหน้าต่างแล้วยังเป็นการบดบังด้านหน้าของอาคารโดยเฉพาะอาคารเก่าที่มีความ สวยงามด้วย

5.2.3 ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์

บริเวณนี้มีการบังคับใช้มาตรการควบคุมทางกายภาพในปี พ.ศ. 2535 โดยมาตรการควบคุมทาง กายภาพนั้นมีการควบคุมใน 4 เรื่องคือ การควบคุมความสูง การควบคุมกิจกรรม การควบคุมลักษณะทาง สถาปัตยกรรม และการควบคุมป้าย ซึ่งการควบคุมในเรื่องนี้ไม่ใช่ประเด็นหลักในการปรับปรุงมาตรการแต่เนื่อง จากเป็นการวิเคราะห์การควบคุมที่มีอยู่ทั้งหมดจึงจำต้องกล่าวถึงด้วย จากการพิจารณาในเบื้องต้นในประเด็น ของการควบคุมพบว่า ปัญหาทางกายภาพในเรื่องขนาดของอาคารนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการไม่มีการควบคุมใน ประเด็นดังกล่าว ส่วนลักษณะทางกายภาพอื่นที่เป็นปัญหานั้นเมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่ามีมาตรการควบคุม อยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ในรายละเอียดของการควบคุมเพื่อทราบถึงสาเหตุดังกล่าว

โดยการควบคุมความสูงของอาคารนั้นมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมคือ อาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่นั้นต้องมีความสูงไม่เกิน 16 เมตร ซึ่งเมื่อพิจารณาวิเคราะห์แล้วพบว่า สาเหตุของปัญหานั้นเนื่องมาจาก

- เกิดปัญหาขึ้นก่อนที่จะมีการบังคับใช้มาตรการ อันได้แก่ อาคารชุดพักอาศัยรัตนโกสินทร์แมนชั่น และอาคารในโรงพยาบาลศิริราช

- ความไม่เหมาะสมของหลักในการกำหนดมาตรการควบคุม เนื่องจากอาคารใหม่ที่เกิดขึ้นใน ทุกบริเวณสามารถสูงได้ถึง 16 เมตร โดยไม่ได้คำนึงว่าอาคารเหล่านั้นจะเกิดขึ้นในบริเวณใด จึงปรากฏปัญหา

เช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะขาดการคำนึงถึงบริเวณอันจะเป็นแนวมองที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของ ความสูงของบริเวณและของภาพรวมในความกลมกลืนของระดับความสูง เช่นบริเวณริมถนนและริมแม่น้ำ

- การปฏิบัติที่ขัดกับมาตรการ โดยอาศัยอำนาจจากมติ ครม. ทำให้อาคารที่เกิดขึ้นใหม่มีความสูงเกิน ความสูงที่ควบคุมโดยมาตรการ คือสูงมากกว่า 16 เมตร อันได้แก่กลุ่มอาคารในโรงพยาบาลศิริราช

การควบคุมกิจกรรม ทำการควบคุมโดยการห้ามปลูกสร้าง ดัดแปลง ต่อเติมอาคารบางชนิดหรือบาง ประเภท โดยมีหลักในการควบคุมคือ ห้ามกิจกรรมที่แปลกปลอมไปจากที่มีอยู่ในบริเวณรวมถึงกิจกรรมที่ไม่ เหมาะสมต่อลักษณะของบริเวณอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ อุทยานกรรม กิจกรรมที่ประกอบการในอาคาร ขนาดใหญ่ กิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย โดยจากหัวข้อที่ 4.3 นั้นพบว่าใน บริเวณนี้ยังไม่ปรากฏปัญหาทางด้านกิจกรรม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อทำการพิจารณาเนื้อหาของมาตรการควบคุม ด้านกิจกรรมแล้วนั้นพบว่ามีกรควบคุมที่เสี่ยงต่อการเกิดความไม่เหมาะสมต่อสภาพของบริเวณนี้ได้ เนื่องจาก ลักษณะการควบคุม ในบริเวณที่ 4 และ 5 นั้นเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกิจกรรมบางอย่างซึ่งไม่ได้มีอยู่เดิมใน บริเวณเกิดขึ้น อีกทั้งยังขาดการป้องกันในกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของเมืองเก่า เช่นเดียวกับบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ซึ่งสมควรได้รับการพิจารณาปรับปรุงถึงหลักดังกล่าวด้วยเพื่อเป็น การป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต

การควบคุมในเรื่องของป้าย มีหลักในการควบคุมเช่นเดียวกับกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก คือห้ามมี ป้าย ยกเว้นป้ายชื่อถนน ตรอก ซอย ป้ายทางราชการ ป้ายเพื่อการเลือกตั้ง ป้ายชื่อสถานประกอบการที่มี พื้นที่ยื่นไม่เกิน 5 ตารางเมตร และเช่นเดียวกับในเรื่องของกิจกรรมที่บริเวณดังกล่าวนี้ยังไม่ปรากฏ ปัญหาในเรื่องของป้าย แต่อย่างไรก็ดีเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในอนาคตสมควรที่จะมีการกำหนดการควบคุม ในเรื่องของลักษณะและการติดตั้งป้ายเพิ่มเติมด้วย

การควบคุมลักษณะทางสถาปัตยกรรม มีการควบคุมแต่ในบริเวณที่ 4 และ 5 และใช้เฉพาะกับห้อง แถวหรือตึกแถวที่ชำรุดหรือเกิดเพลิงไหม้เท่านั้น โดยลักษณะของการควบคุมนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดลักษณะที่ แน่นนอนออกมา ขึ้นอยู่กับประกาศกรุงเทพมหานครที่จะกำหนด ดังนั้นการควบคุมจึงเป็นแต่เพียงการวางแนว ทางควบคุมสำหรับบริเวณและอาคารดังกล่าวไว้เท่านั้น ซึ่งถึงอย่างไรก็ตามหากมีการกำหนดขึ้นมาใช้บังคับ สาเหตุแห่งการเกิดปัญหาก็คือ การใช้บังคับเฉพาะบริเวณไม่ครอบคลุมทุกบริเวณอีกทั้งไม่ครอบคลุมทุก ประเภทอาคาร เช่นเดียวกับบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก

5.2.4 สรุปประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพที่มีผลบังคับใช้กับบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

โดยสรุปภาพรวมจากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางกายภาพที่ใช้บังคับกับกรุง รัตนโกสินทร์ในปัจจุบันพบว่า มาตรการที่กำหนดขึ้นมานั้นมีลักษณะของการควบคุมที่ผ่อนผันไปตามสภาพ ปัจจุบันไม่ว่าจะในเรื่องของประเภทกิจกรรมหรือลักษณะทางกายภาพ อีกทั้งไม่ได้คำนึงถึงการส่งเสริมความ เติบโตของโบราณสถานเท่าที่ควร ทั้งๆที่เป็นองค์ประกอบหลักของบริเวณ คือยึดหลักของการกำหนดโดย พิจารณา จากลักษณะของสภาพปัจจุบันมากกว่าลักษณะเนื้อเมืองเดิม จึงทำให้การควบคุมไม่ประสบผลตามวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สำหรับบริเวณนี้ ซึ่งได้แก่การรักษาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ไว้ให้ได้มากที่สุดไม่ว่าจะ เป็นสิ่งที่มีมาแต่อดีตหรือสภาพปัจจุบัน

จึงทำให้มาตรการที่ใช้บังคับส่งผลให้สภาพปัจจุบัน เมื่อมองเฉพาะบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในจะ เห็นถึงความไม่ต่อเนื่องกันเองของเนื้อเมือง ตัวอย่างเช่นบริเวณสถานที่ราชการ สถานศึกษามักจะมีความแปลก แยกออกจากบริเวณและเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ลายลักษณะเฉพาะของบริเวณ หรือเมื่อมองจากบริเวณกรุงรัตน

โกสินทร์ชั้นนอกจะพบว่าลักษณะทางกายภาพเป็นไปตามลักษณะที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ โดยตัวมาตรการไม่ได้เป็นตัวที่กำหนดลักษณะของบริเวณแต่ลักษณะของบริเวณกลับกลายมาเป็นตัวกำหนดมาตรการ และก็ควบคุมลักษณะของบริเวณให้เป็นอย่างเดิมไม่ให้มีลักษณะเพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่ จึงไม่บรรลุถึงการมีมาตรการขึ้นมาเพื่อขึ้นำ ครอบคลุมลักษณะทางกายภาพให้เป็นไปเพื่อการส่งเสริมให้ปรากฏลักษณะเด่น ลักษณะเฉพาะของบริเวณ รวมทั้งบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ด้วยที่ตัวมาตรการยังไม่สามารถที่จะควบคุมลักษณะทางกายภาพที่เกิดใหม่ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะเดิมได้ อีกทั้งเนื้อหาของ การควบคุมบางประเด็นเป็นการเปิดช่องให้เกิดลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของบริเวณ ทั้งหมดนั้นจึงเกิดเป็นปัญหาทางกายภาพขึ้น

โดยปัญหาทางกายภาพนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการที่มาตรการไม่สามารถควบคุมสภาพทางกายภาพให้สอดคล้อง ส่งเสริมกับการเป็นบริเวณอนุรักษ์ในฐานะเมืองเก่ากรุงรัตนโกสินทร์ได้ โดยที่ความบกพร่องหลักอยู่ที่ตัวมาตรการเอง ซึ่งได้แก่ การกำหนดการควบคุมที่ไม่ครอบคลุมถึงลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นจะต้องควบคุมอันได้แก่ ขนาดของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร เนื่องจากลักษณะทางกายภาพดังกล่าว นั้นเป็นองค์ประกอบหลักที่เป็นส่วนประกอบของเนื้อเมืองที่สามารถแสดงถึงลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์หรือทำลายลักษณะเฉพาะดังกล่าวได้ทั้งสิ้น และนอกจากนั้นยังได้แก่ การกำหนดการควบคุมที่ไม่ครอบคลุมในเรื่องของป้าย ในส่วนที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและทัศนียภาพโดยรวมอันได้แก่ลักษณะและการติดตั้ง อีกทั้งความไม่เหมาะสมในการกำหนดหลักการควบคุมทางกายภาพในเรื่องความสูงของอาคาร รวมถึงการควบคุมกิจกรรมที่ยังมีความบกพร่องอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ถึงแม้ศักยภาพของพื้นที่จะไม่เอื้อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวแต่จำเป็นต้องป้องกันไว้เนื่องจากกระแสการพัฒนาภายนอกพื้นที่ย่อมอาจเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวได้

ซึ่งสาเหตุของความบกพร่องของมาตรการนั้น เนื่องมาจากหลักเกณฑ์ของการควบคุมอาคารควบคุมให้เคารพในลักษณะของเนื้อเมือง อีกทั้งขาดการควบคุมที่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องส่งเสริมกับการเป็นบริเวณอนุรักษ์ และนอกจากนี้ยังมีสาเหตุอันเนื่องมาจากมาตรการด้วยคือ มาตรการควบคุมยังมีลักษณะที่ไม่เด็ดขาดมีการยกเว้นผ่อนผัน ประกอบกับขาดการติดตามผลหรือตรวจสอบว่าเป็นไปตามการควบคุมหรือไม่เพียงใด ดังที่พบจากการศึกษาวิเคราะห์ว่าสาเหตุหนึ่งของปัญหาทางกายภาพก็คือการฝ่าฝืนมาตรการควบคุม ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่ามาตรการที่กำหนดขึ้นมานั้นเป็นมาตรการอย่างหลวมช้อ บกพร่องหลักคือ ขาดหลักเกณฑ์สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดลักษณะทางกายภาพให้เป็นไปตามความเหมาะสมที่ต้องการได้ อีกทั้งประเด็นในการควบคุมบางที่ขาดความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่นั้นๆ เป็นการเปิดช่องให้มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพไปจากเดิม เพราะสภาพปัจจุบันนั้นอยู่ภายใต้มาตรการและจากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเมื่อได้มีการกำหนดการควบคุมไว้เช่นใดสภาพปัจจุบันก็จะ เป็นไปตามนั้น

5.3 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

เมื่อทราบถึงประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และหลักพื้นฐานเบื้องต้นในการกำหนดลักษณะทางกายภาพ ทางด้านความสูงอาคาร ขนาดอาคาร ลักษณะสถาปัตยกรรมและกิจกรรม ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพที่เป็นปัญหาในพื้นที่ศึกษาแล้วนั้น เพื่อที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันจะเป็นการปรับปรุงมาตรการที่มีผลใช้บังคับอยู่ในส่วนที่ควบคุมในเรื่องที่เป็นปัญหานั้น จำเป็นที่จะ

ต้องเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการที่จะให้มาตรการที่กำหนดขึ้นมาเป็นเครื่องมือชี้แนะและควบคุมลักษณะทางกายภาพให้มีประสิทธิภาพขึ้นก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อที่การวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุงมาตรการโดยการแก้ไขปัญหานั้นจะได้เป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าว

โดยในที่นี่วัตถุประสงค์และความจำเป็นในการกำหนดมาตรการขึ้นมา เพื่อให้มาตรการสามารถเป็นตัวควบคุมและชี้แนะการพัฒนาให้อยู่ภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ได้ โดยควบคุมและชี้แนะ

- ลักษณะทางกายภาพที่จะเกิดขึ้นใหม่ ให้มีลักษณะที่ส่งเสริมองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่อยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ อีกทั้งให้มีลักษณะที่สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะเฉพาะทางกายภาพเดิมในแต่ละบริเวณ รวมทั้งให้มีลักษณะที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการเป็นบริเวณเมืองเก่าที่ได้รับการอนุรักษ์

- ลักษณะทางกายภาพที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอยู่ให้มีความเด่นชัดและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงลักษณะที่มีอยู่ อันขัดแย้งกับลักษณะโดยรวมให้เกิดความเหมาะสม

5.3.1 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมความสูงของอาคาร

จากสภาพปัญหาประกอบกับประสิทธิภาพของมาตรการในการควบคุมความสูงของอาคารที่มีอยู่ ดังกล่าวข้างต้น เห็นสมควรที่จะต้องปรับปรุงมาตรการควบคุมความสูงในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อควบคุมและชี้แนะการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่ให้สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะทางด้านความสูงของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยผ่านทางอาคารที่ประกอบกันขึ้นเป็นเนื้อเมืองด้วยการนำหลักการพื้นฐานในการควบคุมความสูงมาใช้กับพื้นที่ศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติกับบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ดังต่อไปนี้

บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ส่วนใหญ่ของบริเวณเป็นการใช้ที่ดินประเภทสถาบัน ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารที่เป็นโบราณสถาน ที่มีความสูงกว่าอาคารประเภทอื่นประกอบกับมีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมเฉพาะตัว ส่วนอาคารประเภทพาณิชย์-พักอาศัยซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของบริเวณนั้น จะมีความสูงของอาคาร 2 ชั้นหรือประมาณ 10 เมตร ตามแนวนอน

บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก คือการเป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งของชุมชนที่ประกอบด้วยอาคารที่มีความสูง 2 ชั้นหรือประมาณ 10 เมตร เรียงตัวอยู่ตามแนวนอน แต่จะมีบางจุดที่มีอาคารสูง 3 ชั้นหรือไม่เกิน 14 เมตร

ฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นบริเวณที่ยังคงเอกลักษณ์ของการเป็นชุมชนที่พักอาศัยริมน้ำที่ประกอบไปด้วยบ้านไม้ที่มีความสูง 1-2 ชั้นอยู่ทั่วบริเวณ และอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 3 ชั้นหรือประมาณ 10 เมตร อยู่ตามริมถนน

จะเห็นได้ว่าลักษณะเฉพาะร่วมกันเมื่อมองในภาพรวมทางด้านความสูงนั้น ได้แก่การเป็นบริเวณที่ประกอบด้วยความสูง 2 ชั้น และจากปัญหาที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ลักษณะทางกายภาพของอาคารภายใต้การควบคุมในปัจจุบันไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะดังกล่าวได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยพิจารณาภายใต้ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงใช้หลักในการกำหนดความสูงของอาคารร่วมกันทั้ง 2 หลัก คือ ใช้ทั้งการกำหนดโดยยึดจากลักษณะเฉพาะของบริเวณและใช้ของสามมมอง ทั้งนี้เนื่องจากว่าบริเวณที่พบปัญหานั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ บริเวณริมถนน ริมแม่น้ำ คลอง ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ในแนวมุมมองและบริเวณที่อยู่ลึกจากริมถนนเข้าไป ที่ไม่ได้อยู่ในแนวมุมมอง ด้วยเหตุผลคือ กรุงรัตนโกสินทร์เป็นบริเวณที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นบริเวณที่เป็นเขตเมืองเก่าแต่เนื่อง

ด้วยเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่ พัฒนาการทางด้านต่างๆมีมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่ใช่เป็นแค่เพียง ทراثเมืองเก่า ดังนั้นการควบคุมลักษณะทางกายภาพเพื่อสนองตอบการอนุรักษ์ในสภาพปัจจุบันนั้น ต้องคำนึงถึงการเป็นเมืองที่มีชีวิตควบคู่ไปด้วยนอกเหนือจากการเป็นเมืองเก่า จึงจำเป็นต้องใช้ 2 หลักดังกล่าวควบคู่กัน

โดยนำการกำหนดจากลักษณะเฉพาะ มาควบคุมในบริเวณริมถนน ริมคลอง ริมแม่น้ำ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวอยู่ในแนวมุมมองและเป็นเสมือนฉากของเมืองที่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบริเวณได้ เพราะการอนุรักษ์คือการดำรงรักษาลักษณะดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของบริเวณให้ปรากฏ แต่เนื่องจากความเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต เพื่อให้เกิดการผสมผสานในสัดส่วนที่เหมาะสม คือนอกจากจะทำให้เกิดผลดีในการได้ลักษณะเฉพาะทางกายภาพทำให้เกิดความสง่างามเสริมสภาพแวดล้อมให้เป็นระเบียบแล้ว ยังจะต้องเชื่อมต่อการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเศรษฐกิจและสังคมด้วย เพราะถ้าหากว่าจะทำการควบคุมโดยให้คงลักษณะเดิมทั้งบริเวณนั้นจะเป็นการถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์อย่างแท้จริงโดยเคร่งครัดแต่จะเป็นการเคร่งครัดจนขาดความเหมาะสมต่อสภาพการมีชีวิตที่มีการดำเนินการทางกิจกรรมด้านต่างๆ อยู่ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาคำหาความเหมาะสม โดยหลักประการสำคัญคือต้องสนองตอบการอนุรักษ์ให้ได้เป็นลำดับแรก คือต้องแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางด้านความสูงของบริเวณให้ได้ในขณะเดียวกันก็ต้องยืดหยุ่นเพื่อความเหมาะสมในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเห็นควรกำหนดให้บริเวณที่เป็นแนวมุมมองมีความสูงของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะเพื่อให้ปรากฏเอกลักษณ์ ความสวยงามและความเป็นระเบียบที่กลมกลืนต่อเนื่องกันซึ่งมีผลต่อการรับรู้ ส่วนบริเวณที่อยู่ถัดเข้าไปจากแนวมุมมองให้มีความสูงของอาคารต่างไปจากที่เป็นลักษณะเฉพาะได้ตามความเหมาะสมอันจะได้จากการกำหนดความสูงโดยใช้องศามุมมอง

กฎรัตนโกสินทร์ชั้นใน ในการควบคุมความสูงนั้นได้ใช้หลักในการกำหนดโดยใช้ทั้งหลักลักษณะเฉพาะและมุมมอง (แผนที่ 5.1 - 5.2)

บริเวณที่ 1 เป็นบริเวณที่มีองค์ประกอบหลักทางกายภาพที่สำคัญสองประการที่สามารถนำมาเป็นบริเวณและเป็นตัวกำหนดความสูงเพื่อการควบคุม คือ ท้องสนามหลวงและพระบรมมหาราชวัง โดยท้องสนามหลวงนั้นเป็นที่โล่งกว้างที่อยู่ทางตอนบนของพื้นที่ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพโดยรอบได้ และเป็นบริเวณที่สามารถมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากอาคารในบริเวณมีบางส่วนที่ไม่ได้เป็นอาคารอนุรักษ์จึงยังสามารถที่รื้อถอนทำการก่อสร้างขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมได้ ส่วนพระบรมมหาราชวังนั้นเป็นศูนย์กลางและเป็นกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญที่สุด

การกำหนดโดยยึดท้องสนามหลวงเป็นศูนย์กลางนั้น ใช้หลักลักษณะเฉพาะของอาคารในบริเวณริมถนนโดยรอบ เนื่องจากบริเวณโดยรอบนั้นอยู่ในแนวมุมมองที่สำคัญต่อการรับรู้ จึงต้องแสดงลักษณะเฉพาะของบริเวณให้ปรากฏให้ได้ โดยจากการสำรวจสภาพทางกายภาพในบทที่ 4 นั้น พบว่า บริเวณโดยรอบสนามหลวงนั้น อาคารที่ตั้งอยู่ริมถนนและเป็นอาคารที่มีมาแต่ดั้งเดิมในสมัยรัชกาลที่ 5 และยังมีประโยชน์ใช้สอยอยู่จนทุกวันนี้ ได้แก่ ตึกที่ทำการราชบัณฑิตยสถานและกองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร ด้วยความเหมาะสมที่นอกจากการเป็นของแท้ดั้งเดิมในบริเวณ ซึ่งพิจารณาได้จากการเป็นโบราณสถานที่ยังคงอยู่ในประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน แต่อยู่ในบัญชีรายชื่อโบราณสถานแล้ว จะเห็นว่าระดับความสูงของอาคารดังกล่าวได้ช่วยส่งเสริมความเด่น สง่างามของกลุ่มพระบรมมหาราชวังที่ต้องเป็นความเด่นที่สุดของบริเวณ และยังคงความเคารพในความสูงของยอดเจดีย์ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองที่เป็นโบราณสถานสำคัญที่อยู่ริมถนนในบริเวณโดยรอบสนามหลวง โดยไม่สูงเกินโบราณสถานนั้น อีกทั้งยังสัมพันธ์กับสภาพภูมิทัศน์เดิม โดยมีความสูงที่ไล่เลี่ยกับแนวยอดต้นมะขาม

ริมสนามหลวงที่เท่ากันอัน เสมือนเป็นแนวความสูงของบริเวณได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงยึดความสูงของอาคารนั้นมาเป็นตัวกำหนดความสูงของอาคารที่อยู่ในแนวมุมมองริมถนนบริเวณโดยรอบสนามหลวง ซึ่งจะทำให้สภาพโดยรวมของบริเวณด้านหน้าริมถนนโดยรอบสนามหลวงมีแนวเส้นขอบฟ้าที่เสมอกันและเคารพในลักษณะเดิมที่เป็นอยู่³² ซึ่งความสูงนั้นเท่ากับ 12 เมตร ส่วนริมถนนอื่นๆนั้นส่วนใหญ่เป็นอาคารโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องควบคุมโดยเฉพาะเจาะจงเนื่องจากว่าอยู่ภายใต้การควบคุมโดยพระราชบัญญัติ โบราณสถาน ฯ ที่ไม่สามารถทำการก่อสร้างต่อเติม เปลี่ยนแปลงใดๆขึ้นใหม่ให้ผิดแปลกไปจากเดิมได้

ยกเว้นแต่ในส่วนราชการที่สามารถทำการก่อสร้างอาคารเพิ่มขึ้นได้ภายในบริเวณไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ต้องใช้หลักการควบคุมที่เคร่งครัดเนื่องจากการสำรวจพบว่า บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งและแหล่งรวมโบราณสถาน ซึ่งอยู่ในบริเวณรอบพระบรมมหาราชวัง ที่ตามหลักแล้วไม่ควรที่จะมีการสร้างอาคารขึ้นภายในบริเวณนั้น เนื่องจากเป็นบริเวณซึ่งเป็นโครงสร้างหลักที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นแหล่งรวมโบราณสถานซึ่งมีเอกลักษณ์ของความเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทยและมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ที่ควรค่าแก่การคงไว้ให้เกิดความโดดเด่นเพื่อเป็นการส่งเสริมทัศนียภาพและมุมมองที่ดีที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งแนวนโยบายการใช้ที่ดินในบริเวณดังกล่าวนี้ไม่ต้องการเพิ่มความหนาแน่นให้กับบริเวณ แต่ถ้าหากจำเป็นและเพื่อเป็นการป้องกันไว้ในกรณีที่เกิดอาคารขึ้นมาในบริเวณดังกล่าว อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ต้องเคารพความสูงที่มีอยู่เดิมของอาคารข้างเคียง เพื่อให้ยังคงความเด่นและสง่างามอยู่ ดังนั้นการกำหนดความสูงของอาคารในบริเวณสถานที่ราชการ คือต้องไม่สูงเกินกว่าอาคารที่อยู่ประชิดติดกันหรือในบริเวณข้างเคียงสำหรับกรณีที่ไม่มียอาคารข้างเคียง เท่านั้น ส่วนอาคารใหม่ที่สร้างขึ้นทางด้านริมถนนและประชิดหรือต่อเนื่องกับอาคารโบราณสถาน ต้องรักษาระดับความสูงให้เกิดความต่อเนื่องกันเพื่อไม่ทำลายแนวความสูงเดิมที่มีอยู่ซึ่งจะทำให้เสียความเป็นเอกภาพของกลุ่มอาคารไป จึงกำหนดให้มีความสูงเท่ากับอาคารโบราณสถานที่อยู่ติดกันเท่านั้น

ส่วนในบริเวณแนวมุมมองด้านริมแม่น้ำเจ้าพระยานั้น เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตัวคือเป็นพื้นที่ริมน้ำที่โดยส่วนใหญ่ทั้งบริเวณของการเป็นพื้นที่ริมน้ำของกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ประกอบไปด้วยอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น โดยในทางกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน อาคารมีความสูง 2 ชั้น ส่วนทางฝั่งธนบุรีอาคารมีความสูง 1 ถึง 2 ชั้น ยกเว้นในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของอาคารราชการ ศาสนสถาน ดังนั้นเพื่อให้ลักษณะดังกล่าวยังคงดำรงอยู่ต่อไป จึงต้องขึ้นากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้คืนสู่ลักษณะดังกล่าว และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกันตลอดทั้งบริเวณการเป็นพื้นที่ริมน้ำ ดังนั้นจึงกำหนดให้มีความสูงของอาคารในบริเวณนี้ไม่เกิน 2 ชั้น หรือไม่เกิน 10 เมตร ทั้งนี้เป็นความสูงตั้งแต่ระดับถนนหรือขอบทางเท้าจนถึงสันหลังคา

ส่วนทางตอนในของบริเวณที่อยู่ถัดจากด้านหน้าถนนนั้น การกำหนดความสูงเพื่อการควบคุมทำโดยใช้มุมมอง โดยยึดพระบรมมหาราชวังเป็นจุดศูนย์กลาง เนื่องจากเป็นกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญที่สุดที่ต้องรักษามุมมองและทัศนียภาพโดยรอบไว้ และจากบริเวณดังกล่าวกันรัศมีออกไปด้านละ 300 เมตร เพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมอง เนื่องด้วยเหตุผลคือการนำหลักมาปรับใช้กับความเหมาะสมกับสภาพของบริเวณ โดยหลักการแล้วนั้นถ้าเป็นกลุ่มโบราณสถานให้กันรัศมีออกไป 100 - 500 เมตรซึ่งขึ้นอยู่กับความสำคัญและขนาดของกลุ่มโบราณสถานนั้น³³ โดยในที่นี้ระยะ 300 เมตร เป็นระยะจากกำแพงพระบรมมหาราช

³² กรมศิลปากร, ราชงานการสำรวจโบราณสถานในกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมานพันธ์), หน้า 75 .

³³ UNESCO World Heritage Center , "Legal And Urban Diagnosis Recommended Regulations, " Paper presented at the 22nd Session of the World Heritage Committee , Kyoto , Japan , 30 November- 5 December 1998.

วังทางด้านซ้ายไปจนถึงอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านขวาสิ้นสุดที่เขตคลองคูเมืองเดิม ทางด้านบน จะอยู่ประมาณกึ่งกลางสนามหลวง ทางด้านล่างจรดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งระยะดังกล่าวเป็นระยะประมาณ ความสูง 3 เท่าของความสูงของโบราณสถานที่สูงที่สุดในกลุ่ม ประกอบกับระยะการมองเห็นของกลุ่มโบราณสถานในบริเวณนั้นเกิดจากการมองในระยะที่ห่างตั้งแต่ 3 เท่าของความสูงของกลุ่มขึ้นไป ซึ่งจะทำให้จุดดังกล่าวเหมาะสมในการเป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมอง หลังจากนั้นใช้มุมมอง 3 องศาไต่ระดับขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยเป็นองศาที่ต่ำที่สุดที่นำมาใช้ เนื่องจากว่าเพื่อป้องกันการเกิดผิดพลาดอันเนื่องมาจากความสูงที่ไม่เหมาะสมเมื่อมองจากในบริเวณที่ไกลกว่าจุดศูนย์กลางดังกล่าว ซึ่งภายในระยะ 500 เมตรแรกจะสูงได้มากที่สุดไม่เกิน 16 เมตร โดยรัศมีดังกล่าวนี้ได้ครอบคลุมบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ดังนั้นภายในบริเวณที่อยู่ ถัดจากด้านริมถนนทุกสายเข้าไป ความสูงที่ควบคุมคือ ให้มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร โดยเป็นความสูงที่นับ ตั้งแต่ระดับถนนหรือขอบทางเท้าจนกระทั่งถึงสันหลังคา

บริเวณที่ 2 3 และ 4 เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีขนาดเล็ก และเป็นบริเวณริมแม่น้ำที่มีลักษณะ เฉพาะทางด้านความสูงของอาคารเช่นเดียวกัน การกำหนดความสูงโดยใช้หลักลักษณะเฉพาะของบริเวณจะ เป็นการเหมาะสมกว่า เพราะจะทำให้สามารถคงลักษณะเฉพาะให้ปรากฏได้ทั้งบริเวณ เนื่องจากทางด้านหน้า นั้นติดถนนสวนทางด้านหลังติดแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบกับลักษณะและการวางตัวของอาคารนั้นเป็นไปใน ทางแนวยาวจากด้านหน้าถนนเข้าไปเป็นหลังเดียวกัน การกำหนดให้บริเวณตรงกลางมีความสูงที่ต่างไปจะเป็น การไม่เหมาะสมและยากในทางปฏิบัติ และนอกจากนี้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ริมหน้านั้นเป็นเอกลักษณ์ อย่างหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจึงควรที่จะสามารถแสดงลักษณะเฉพาะดังกล่าวให้ ได้³⁴ ซึ่งลักษณะทางกายภาพที่ร่วมกันด้านความสูงของอาคารนั้น คือความสูง 2 ชั้นหรือ 10 เมตร ซึ่งมาจาก ลักษณะทางกายภาพด้านความสูงของอาคารโบราณสถานประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน เนื่องจากเป็นอาคารที่ มีความสมบูรณ์ที่สุดจากในอดีตที่ยังคงหลงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่ง โบราณสถานนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียน และ ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน โดยทั้งสอง ประเภทนั้นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะอยู่ที่โทษที่บุกรุกหรือทำลายโบราณสถานเท่านั้น ส่วนคุณค่าและความ สำคัญของโบราณสถานทั้งสองประเภทนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงควบคุมความสูงของอาคารใน บริเวณดังกล่าว โดยวัดตั้งแต่พื้นจนกระทั่งถึงสันหลังคา ไม่ให้เกิน 10 เมตร หรือไม่เกิน 2 ชั้น ส่วนทางด้านหน้า ริมถนนให้มีความสูง 10 เมตรหรือ 2 ชั้น โดยนับตั้งแต่ระดับถนนหรือขอบทางเท้าจนกระทั่งถึงสันหลังคาเช่น เดียวกัน

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ในการควบคุมความสูงนั้นได้ใช้หลักในการกำหนดโดยใช้ทั้งหลักลักษณะ เฉพาะและมุมมอง (แผนที่ 5.1 - 5.2)

เนื่องด้วยลักษณะของบริเวณประกอบไปด้วยชุมชนและศาสนสถานเป็นหลัก โบราณสถานกลุ่มใหญ่ เช่น ในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในนั้นไม่มี ลักษณะทางกายภาพของบริเวณโดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นในช่วงต้นเพื่อความสะดวกและความเข้าใจในการวิเคราะห์จึงกล่าวรวมกันทั้งบริเวณ และจึงค่อยสรุปแยก ในช่วงหลัง

ในบริเวณที่เป็นแนวมุมมอง ซึ่งได้แก่บริเวณด้านหน้าริมถนน ริมแม่น้ำ ริมคลองนั้น กำหนดความสูง โดยใช้ลักษณะเฉพาะของบริเวณ โดยในทุกถนนที่เป็นถนนสายหลักและถนนสายรองไม่รวมตรอกและซอยที่

³⁴ จากการศึกษา

สามารถใช้รถยนต์ได้ กำหนดให้มีความสูงของอาคารเช่นเดียวกับความสูงของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งได้แก่ อาคารที่เป็นโบราณสถานประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน เพราะเป็นอาคารที่มีความสมบูรณ์ที่สุดจากในอดีตที่ยังคงหลงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน อันได้แก่ ความสูง 2 ชั้นหรือ 10 เมตร เพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางด้านความสูงให้ปรากฏทั่วทั้งบริเวณ

ส่วนทางตอนในที่ถัดจากทางด้านหน้าถนนเข้าไปนั้น ใช้การกำหนดความสูงโดยหลักมุมมอง โดยจุดที่จะมาใช้เป็นหลักยึดในการกำหนดความสูงนี้มีหลายจุดด้วยกัน เนื่องจากเป็นบริเวณใหญ่การกำหนดมุมมองโดยยึดจากฐานเดียวย่อมไม่ครอบคลุมทั้งบริเวณซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เหมาะสมขึ้นได้

จุดแรกได้แก่ การกำหนดความสูงของอาคารโดยมีที่มาจากมุมมองที่เกิดขึ้นกับอาคารริมถนนราชดำเนินกลาง เมื่ออยู่ที่จุดเริ่มต้นและท้ายถนนราชดำเนินกลาง เนื่องจากการสำรวจในบทที่ 4 นั้นพบว่า ถนนราชดำเนินกลางเป็นแนวแกนที่สำคัญทางด้านมุมมอง ซึ่งสามารถใช้เป็นบริเวณที่จะกำหนดความสูงทั้งภายในและภายนอกบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อไม่ให้ความสูงในบริเวณดังกล่าวนั้นส่งผลกระทบต่อมุมมองภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เมื่ออยู่บนถนนราชดำเนินกลางได้ และอาคารด้านหน้าริมถนนราชดำเนินกลางนั้นมีลักษณะการวางตัวทอดยาวไปตามแนวถนนตั้งแต่หัวถนนจนสุดถนนทั้งสองฝั่ง มีความสูงที่เท่ากันโดยตลอดเสมือนกับเป็นแนวกำแพงและเป็นแนวเส้นขอบฟ้าของบริเวณ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่จึงควรเคารพมุมมองต่อความสูงดังกล่าว ไม่ควรมีความสูงเกินมุมมองที่มีต่ออาคารบนถนนราชดำเนินกลาง เพราะไม่เช่นนั้นจะกระทบกับแนวเส้นขอบฟ้า อันเป็นการทำลายลักษณะเฉพาะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นระเบียบได้ การควบคุมความสูงภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก จากบริเวณถนนราชดำเนินกลางนั้นจะใช้จากจุดศูนย์กลาง 2 จุด คือบริเวณต้นถนนราชดำเนินกลาง ลงจากสะพานผ่านฟ้าฯ เป็นจุดศูนย์กลางในการมองจุดแรก โดยทำมุมกับอาคารริมถนนราชดำเนินกลางซึ่งมีความสูง 21 เมตร³⁵ โดยใช้อาคารหลังสุดท้าย คืออาคารสำนักงานสลากกินแบ่ง ฯ และบริเวณปลายถนนราชดำเนินกลาง หน้าสำนักงานสลากกินแบ่งเป็นอีกจุดศูนย์กลางหนึ่ง โดยทำมุมกับอาคารริมถนนราชดำเนินกลางหลังแรก ซึ่งจะได้มุมมองประมาณ 3 องศา จากแต่ละจุดศูนย์กลาง โดยภายในรัศมีมุมมองดังกล่าวจะเป็นความสูงของอาคารภายในบริเวณนั้น คือ สูงไม่เกิน 21 เมตร สาเหตุที่ใช้บริเวณต้นถนนทำมุมกับอาคารหลังสุดท้าย และบริเวณปลายถนนทำมุมกับอาคารหลังแรกนั้น เพื่อให้ได้องศามุมมองที่น้อยที่สุด อันจะเป็นการป้องกันความสูงของอาคารที่อาจแปลกแยกไปจากกลุ่มอาคารที่มี ซึ่งเป็นการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้าในกรณีที่เกิดการมองจากในจุดที่ไกลกว่าจุดดังกล่าว โดยรัศมีการควบคุมนั้นจะครอบคลุมบริเวณที่ 1 บริเวณที่ 4 บริเวณที่ 5 บริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 2 ถึงถนนเจริญกรุง แต่ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการควบคุมดังกล่าวเป็นการควบคุมจากบริเวณแนวแกนที่อยู่ทางด้านหน้า ประกอบกับรัศมีการควบคุมดังกล่าวมีความกว้างถึง 1 กิโลเมตร ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจากความสูงของอาคารโบราณสถาน ศาสนสถาน บริเวณตอนใน ซึ่งถัดจากถนนราชดำเนินเข้าไป ประกอบด้วย เพื่อให้การกำหนดความสูงภายในบริเวณนี้เกิดความเหมาะสม เนื่องจากบริเวณที่สามารถมีอาคารใหม่เกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะจากการก่อสร้างหรือดัดแปลงหรือต่อเติมใหม่ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนในของบริเวณ โดยบริเวณตอนในของพื้นที่นั้นประกอบไปด้วยศาสนสถานที่เป็นโบราณสถานซึ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณาความสูงประกอบด้วย โดยพิจารณาจากศาสนสถานที่มีความสูงที่น้อยที่สุดที่ยังคงเป็นจุดหมายตาอยู่ อันได้แก่ โบสถ์วัดบวรนิเวศวิหารที่มีความสูง 18.95 เมตร³⁷ ซึ่งเมื่อ

³⁵ จากการสำรวจ

³⁷ ชาติถาวร วิวัฒน์ "รายงานผลงานของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์." วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 4, ฉบับพิเศษ (ธันวาคม 2523 - ธันวาคม 2525), หน้า 265 .

พิจารณาจากหลักการกำหนดความสูงของอาคารประกอบ พบว่าอาคารไม่ควรที่จะมีความสูงในลักษณะอื่นจะเป็นการชมหรือทำลายลักษณะที่มีอยู่ของจุดหมายตาและโบราณสถาน โดยเมื่อทำการวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะของอาคารบนถนนราชดำเนินกลางแล้วพบว่า ถนนดังกล่าวเป็นถนนที่มีเอกลักษณ์อยู่ในตัว เป็นเพียงถนนสายเดียวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีแบบอย่างทั้งการสร้างถนนและอาคารมาจากประเทศตะวันตก ที่เน้นความสวยงามและความทันสมัย จึงทำให้บนถนนสายนี้เป็นเพียงบริเวณเดียวที่มีความสูงของอาคารถึง 21 เมตร ดังนั้นเพื่อเป็นการคงเอกลักษณ์ดังกล่าวไว้ เพื่อให้ทราบว่าเป็นถนนราชดำเนินกลาง ความสูงที่ทำการควบคุมจึงสมควรที่จะลดระดับลงมา โดยให้มีลักษณะที่ไม่ชมความสูงของโบราณสถาน ที่เตี้ยที่สุดในบริเวณซึ่งมีความสูง 18.95 เมตร ซึ่งลักษณะที่ไม่ชมโบราณสถานนั้น คือ ต้องมีความสูงที่น้อยกว่าความสูงของโบราณสถาน เพราะความสูงที่เท่ากันย่อมนำมาซึ่งการเปรียบเทียบอันทำให้เกิดการชมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างสองสิ่งที่มีรูปลักษณะต่างกัน ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากการกำหนดความสูงในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนต่อเนื่องกัน บริเวณดังกล่าวนี้จึงไม่ควรที่จะมีความสูงเกิน 16 เมตร ซึ่งเป็นความสูงตั้งแต่ระดับถนนหรือขอบทางเท้าจนกระทั่งถึงสันหลังคา

จุดที่สอง คือการกำหนดความสูงจากบริเวณลานอนุสาวรีย์ปฐมบรมราชานุสรณ์ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่โล่งว่างทางตอนล่างของบริเวณที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพโดยรอบได้ ประกอบกับเป็นแนวมุมมองที่สำคัญจากทางตอนล่างขึ้นไปตามถนนตีเพชร ตีทองจนถึงถนนบำรุงเมือง ดังนั้นจึงใช้จุดกึ่งกลางลานดังกล่าวเป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมอง โดยใช้มุม 3 องศาไต่ระดับขึ้นไปเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ระดับความสูงที่เตี้ยที่สุด อันเป็นการป้องกันความสูงที่ต่างออกไปเมื่อมองจากจุดที่ไกลกว่า โดยภายในระยะรัศมี 500 เมตรแรก จะได้ความสูงของอาคารไม่เกิน 16 เมตร และภายในรัศมี 500 เมตรต่อมา จะได้ความสูงของอาคารไม่เกิน 37 เมตร

จุดที่สาม คือจากจุดศูนย์กลางที่กั้นขอบเขตออกมาจากพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ต่อเนื่องกันดังนั้นจึงสามารถอาศัยการควบคุมโดยใช้มุมมองดังกล่าวร่วมด้วยได้ โดยภายในรัศมี 500 เมตรแรกนี้จะมี ความสูงได้ไม่เกิน 16 เมตรเช่นกัน โดยจากแผนที่ จะเห็นได้ว่า รัศมี 500 เมตรจะครอบคลุมบริเวณที่ 3 บริเวณที่ 8 บริเวณที่ 9 บริเวณที่ 2 และบริเวณที่ 10 ทางตอนล่าง ส่วนทางตอนบนช่วงวังบูรพาภิธานจนถึงถนนพาดูร์ตันนั้น อยู่นอกระยะรัศมี 500 เมตรของทั้งจุดศูนย์กลางที่สองและสาม โดยอยู่ในช่วง 500 เมตรต่อมาซึ่งมีความสูงได้ไม่เกิน 37 เมตร แต่เนื่องจากอยู่ห่างจากรัศมี 500 เมตรแรกออกมาประมาณ 300 เมตร ดังนั้นความสูงจึงอยู่ที่ค่าประมาณ 26 เมตร อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในแนวมุมมอง อีกทั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมหนาแน่นที่ในปัจจุบันกลายเป็นบริเวณที่ประกอบไปด้วยอาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 4 จนถึง 10 ชั้นขึ้นไปก็ตามแต่ก็ต้องคำนึงและเคารพในลักษณะเดิมของเนื้อเมืองที่มีอยู่ด้วย ซึ่งจากการสำรวจที่ผ่านมาพบว่ามีอาคารในบริเวณที่ 10³⁸ อาคารที่สูงที่สุดและเป็นอาคารดั้งเดิมจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานนั้นได้แก่ โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง ซึ่งมีความสูง 20 เมตร ดังนั้นความสูงภายในบริเวณดังกล่าวจึงไม่ควรเกินความสูงของอาคารที่สูงที่สุดในบริเวณ อันจะทำให้สามารถคงลักษณะเนื้อเมืองและองค์ประกอบของเมืองอันได้แก่ อาคารที่สูงที่สุดในบริเวณเอาไว้ได้

โดยบริเวณที่ 1 และบริเวณที่ 4 จะมีความสูงในบริเวณด้านหน้าริมถนน 10 เมตร หรือ 2 ชั้น ส่วนทางตอนในถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าไป มีความสูงได้ไม่เกิน 16 เมตร หรือ ไม่เกิน 4 ชั้น

³⁸ กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจโบราณสถานในกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมานพันธ์), หน้า 238

บริเวณที่ 2 มีความสูงบริเวณด้านหน้าริมถนน 10 เมตร หรือ 2 ชั้น ส่วนทางตอนในถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าไป มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร หรือ ไม่เกิน 4 ชั้น

บริเวณที่ 3 7 8 และ 9 มีความสูงบริเวณด้านหน้าริมถนน 10 เมตร หรือ 2 ชั้น ส่วนทางตอนในถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าไป มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร หรือไม่เกิน 4 ชั้น และบริเวณริมแม่น้ำ มีความสูงไม่เกิน 10 เมตร หรือ ไม่เกิน 2 ชั้น

บริเวณที่ 5 มีความสูงบริเวณด้านหน้าริมถนน 10 เมตรหรือ 2 ชั้น ส่วนทางตอนในถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าไป มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร หรือ ไม่เกิน 4 ชั้น

บริเวณที่ 10 มีความสูงบริเวณด้านหน้าริมถนน 10 เมตร หรือ 2 ชั้น ส่วนทางตอนในถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าไปในบริเวณตั้งแต่ซอยประตูเหล็กไปจนถึงถนนพายุรัตน์ มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร หรือ ไม่เกิน 4 ชั้น ส่วนตั้งแต่ถนนพายุรัตน์ จนถึงซอยเขตนั้น มีความสูงไม่เกิน 20 เมตร หรือ ไม่เกิน 5 ชั้น

โดยความสูงที่ควบคุมทั้งหมดนั้น วัดจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุดจนถึงส่วนที่สูงที่สุดของอาคาร อันได้แก่ สันหลังคา

บริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับในสองบริเวณที่ผ่านมา โดยใช้การกำหนดความสูงทั้งหลักลักษณะเฉพาะและมุมมอง (แผนที่ 5.1 - 5.2)

เนื่องด้วยลักษณะของบริเวณประกอบไปด้วยชุมชนและศาสนสถานเป็นหลัก โดยโบราณสถานที่เป็นจุดเด่นและสำคัญ ได้แก่ พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ฯ ลักษณะทางกายภาพของบริเวณเป็นพื้นที่ริมน้ำและโดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นเพื่อความสะดวกและความเข้าใจในการวิเคราะห์จึงกล่าวรวมกันทั้งบริเวณ

ในบริเวณที่เป็นแนวมุมมอง ซึ่งได้แก่บริเวณด้านหน้าริมถนน ริมคลองและริมแม่น้ำเจ้าพระยานั้น กำหนดความสูงโดยใช้ลักษณะเฉพาะของบริเวณ โดยในทุกถนนที่เป็นถนนสายหลักและถนนสายรองไม่รวมตรอกและซอยที่สามารถใช้รถยนต์ได้ กำหนดให้มีความสูงของอาคารเช่นเดียวกับความสูงของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งมาจากความสูงของอาคารที่เป็นโบราณสถานประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นหลัก เนื่องจากเป็นอาคารที่มีความสมบูรณ์ที่สุดจากในอดีตที่ยังคงหลงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็นได้ในปัจจุบัน อันได้แก่ความสูง 2 ชั้นหรือ 10 เมตร ส่วนทางด้านหน้าริมคลองและด้านหน้าริมแม่น้ำเจ้าพระยานั้น กำหนดให้มีความสูงของอาคารไม่เกิน 10 เมตร หรือไม่เกิน 2 ชั้น โดยวัดจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าจนถึงส่วนที่เป็นสันหลังคา เนื่องจากบริเวณริมแม่น้ำทางด้านฝั่งธนบุรีนั้นลักษณะดั้งเดิมส่วนใหญ่จะเป็นอาคารประเภทบ้านพักอาศัยซึ่งมีระดับความสูงไม่แน่นอนปะปนกันตั้งแต่ 1 ถึง 2 ชั้น ทั้งนี้เพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางด้านความสูงให้ปรากฏทั่วทั้งบริเวณ ดังนั้นอาคารโรงเรียนที่มักจะถูกคู่กับศาสนสถาน ที่เป็นปัญหาทางด้านความสูงในปัจจุบันนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมความสูงดังกล่าว เนื่องจากเป็นสิ่งที่มาทีหลังต้องเคารพกับลักษณะที่มีมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อการรับรู้ลักษณะพิเศษของบริเวณ

ส่วนในบริเวณที่ถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้ามานั้น ใช้หลักการกำหนดความสูงเพื่อการควบคุมโดยใช้มุมมองจากจุดศูนย์กลางใน 4 บริเวณด้วยกัน

โดยจุดศูนย์กลางแรกนั้นคือ พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ฯ เนื่องด้วยเป็นโบราณสถานและเป็นจุดหมายที่สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านฝั่งธนบุรี ซึ่งจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้คงความสง่างามอยู่ตลอดไป ดังนั้นเพื่อควบคุมทัศนียภาพและผลกระทบที่จะเกิดกับมุมมองโดยรอบจากความสูงของอาคารที่จะเป็นการรบกวนสิ่งดังกล่าว จึงนำมาเป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมอง โดย

เริ่มจากยึดพระปรางค์ ๙ เป็นจุดศูนย์กลางและจากบริเวณดังกล่าวกันรัศมีออกไป 200 เมตร เพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางในการกำหนดมุมมอง เนื่องด้วยเหตุผลคือการนำหลักมาปรับใช้กับความเหมาะสมกับสภาพของบริเวณ โดยหลักการแล้วนั้นถ้าเป็นโบราณสถานเดี่ยวๆ ให้กันรัศมีเท่ากับความสูง 3 เท่าของโบราณสถานเนื่องจากเป็นระยะที่สามารถมองเห็นตัวโบราณสถานได้อย่างชัดเจน³⁹ ซึ่งในที่นี้องค์พระปรางค์สูง 66.8 เมตร ประกอบกับระยะดังกล่าวก่อให้เกิดความสมดุลขึ้นระหว่างระยะการมองเห็นองค์พระปรางค์ ๙ และความสูงของอาคารที่จะเกิดมีขึ้น และจากจุดดังกล่าวใช้มุมมอง 3 องศาได้ระดับขึ้นไปเรื่อยๆ จะได้ความสูงภายในรัศมี 500 เมตรแรกไม่เกิน 16 เมตร

ส่วนอีกจุดหนึ่งคือ จากจุดศูนย์กลางที่กันขอบเขตออกมาจากพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ต่อเนื่องกันดังนั้นจึงสามารถอาศัยการควบคุมโดยใช้มุมมองดังกล่าวร่วมด้วยได้ โดยภายในรัศมี 500 เมตรแรกนี้จะมีความสูงได้ไม่เกิน 16 เมตรเช่นกัน จากสองจุดศูนย์กลางนี้จะครอบคลุมบริเวณที่ 1 2 3 และครอบคลุมครึ่งบนของบริเวณที่ 5 จนถึงประมาณรอยวัดกฏีจีน

สำหรับจุดศูนย์กลางต่อมาคือ จากลานปฐมบรมราชานุสรณ์ ที่อยู่ในบริเวณชั้นนอกแต่เนื่องด้วยระยะรัศมี 500 เมตรแรกของการควบคุมความสูงจากการกำหนดมุมมองโดยรอบนั้นได้ครอบคลุมมาถึงบริเวณนี้ด้วย จึงสามารถอาศัยการควบคุมดังกล่าวร่วมด้วยได้ โดยภายในรัศมี 500 เมตรแรกจะมีความสูงไม่เกิน 16 เมตร โดยจากจุดศูนย์กลางนี้จะครอบคลุมบริเวณที่ 5

และจุดสุดท้ายคือ จากปลายถนนราชดำเนินกลางที่ทำมุมมองกับอาคารหลังแรกบนถนนราชดำเนินกลาง โดยภายในรัศมี 1 กิโลเมตรจากจุดศูนย์กลางดังกล่าว จะมีความสูงของอาคารไม่เกิน 16 เมตร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในการวิเคราะห์ความสูงบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก โดยจากจุดนี้จะควบคุมความสูงภายในบริเวณที่ 4

จากแผนที่แสดงการกำหนดการควบคุมความสูงของอาคาร จะเห็นได้ว่า บางบริเวณอันได้แก่บริเวณที่ 4 และบริเวณที่ 5 นั้น รัศมีของการควบคุมไม่ได้ครอบคลุมทั้งบริเวณ โดยในบริเวณที่ 4 รัศมี 1 กิโลเมตรแรกของการควบคุมนั้น ไม่ได้ครอบคลุมทั้งบริเวณแต่ครอบคลุมส่วนใหญ่ของบริเวณโดยประมาณ 90 % ของบริเวณเช่นเดียวกันกับบริเวณที่ 5 ที่การควบคุมจากจุดศูนย์กลางทั้งสองจุดที่กล่าวมาภายในระยะรัศมี 500 เมตรแรก ครอบคลุมโดยประมาณ 95% ของบริเวณ ดังนั้นเพื่อความต่อเนื่องของการควบคุมความสูงของอาคารในบริเวณเดียวกันให้มีความสูงเช่นเดียวกัน จึงกำหนดให้ทั้งบริเวณมีความสูงในกลุ่มเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ข้างต้นที่ผ่านมา นั้น เป็นการวิเคราะห์การกำหนดความสูงของอาคารเพื่อควบคุมภายในบริเวณ แต่เนื่องด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นที่พื้นที่ศึกษาจากที่พบในบทที่ 4 นั้น ไม่ได้มีแค่เพียงปัญหาความสูงภายในบริเวณเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงความสูงจากภายนอกบริเวณที่มีผลกระทบกับมุมมองภายในบริเวณด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องควบคุมความสูงภายนอกบริเวณไม่ให้ส่งผลกระทบด้วย โดยใช้หลักมุมมอง ซึ่งจะทำการควบคุมจากบริเวณแนวแกนสำคัญ คือ จากถนนราชดำเนินกลาง เนื่องจากเป็นแนวแกนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวในปัจจุบัน ทำการกำหนดโดยใช้จุดศูนย์กลางบริเวณหน้าสำนักงานสลากกินแบ่ง ทำมุมกับอาคารหลังแรกบนถนนราชดำเนินกลาง ซึ่งมีความสูง 25 เมตร จะได้มุมมอง 3 องศา และนับจากจุดที่ทำมุมดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นเนื่องจากอาคารนั้นเป็นจุดสิ้นสุดขอบเขตของพื้นที่ศึกษา โดยภายในระยะ 1.5 กิโลเมตร ระยะ 500 เมตรแรก จะได้ความสูงของอาคารไม่เกิน 32 เมตร ภายในระยะ 500 เมตรที่สอง จะได้ความสูงของอาคารไม่เกิน

³⁹ สัมภาษณ์ ผู้ดูแลงานบูรณะพระปรางค์วัดอรุณฯ , สถาปนิก กรมศิลปากร , มกราคม 2542 .

48 เมตร และภายในระยะ 500 เมตรที่สาม จะได้ความสูงของอาคารไม่เกิน 64 เมตร โดยจะทำการควบคุมในบริเวณ ที่ล้อมรอบด้วยถนนนครสวรรค์ ถนนหลานหลวง คลองมหานาคและคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นบริเวณที่สามารถส่งผลกระทบต่อมุมมองภายในบริเวณถนนราชดำเนินกลางได้ ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ที่เกิดผลกระทบทางด้านมุมมองจากโรงแรมปรีชาพาเลซ (แผนที่ 5.3)

สำหรับบริเวณอื่นนั้น เพื่อป้องกันผลกระทบทางด้านมุมมองภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จากความสูงของอาคารอันจะเกิดขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมความสูงโดยรอบพื้นที่ศึกษา ด้วย เพราะจะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพและเป็นการไม่ส่งเสริมบริเวณ ซึ่งจะใช้หลักมุมมองเพื่อควบคุมทัศนียภาพโดยรอบ การกำหนดความสูงภายในบริเวณนั้น เป็นการกำหนดโดยมีพื้นฐานอยู่บนความสำคัญของโบราณสถานและมุมมองในแต่ละพื้นที่ภายในบริเวณ ทั้งนี้เพื่อควบคุมความสูงของอาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่ไม่ให้มากระทบกับความสูงของโบราณสถานและมุมมองเหล่านั้น อีกทั้งเพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของบริเวณ เช่นเดียวกันกับการควบคุมความสูงภายนอกบริเวณ เป็นการควบคุมโดยถือเสมือนหนึ่งว่าบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เป็นโบราณสถานที่สำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดความสูงของอาคารข้างเคียงไม่ให้มารบกวนหรือส่งผลกระทบต่อโบราณสถานดังกล่าว ซึ่งในที่นี้ก็คือ การควบคุมความสูงของบริเวณข้างเคียงโดยรอบ

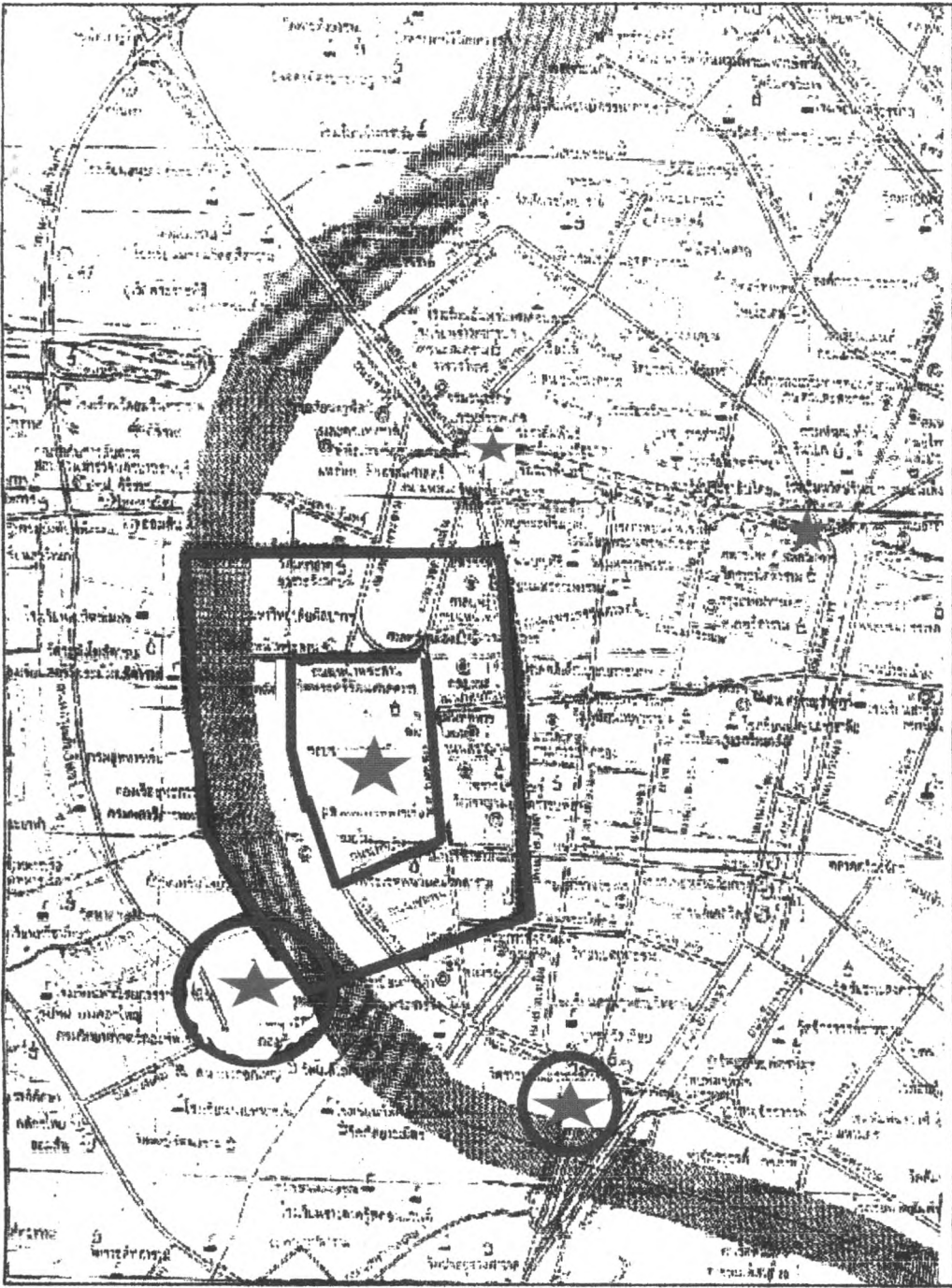
การกำหนดความสูง มีจุดศูนย์กลางในการกำหนดจากมุมมองเดียวกันกับจุดศูนย์กลางที่ใช้เป็นตัวกำหนดความสูงในแต่ละบริเวณที่ผ่านมา โดยความสูงที่ได้นั้นจะเป็นความสูงจากระยะรัศมี 500 เมตรที่ถัดมาจากระยะรัศมี 500 เมตรแรก ซึ่งจะทำให้บริเวณโดยรอบมีความสูงดังแสดงในแผนที่ 5.3 ซึ่งจะเกิดความต่อเนื่องกับบริเวณที่มีมาตรการควบคุมความสูงใช้บังคับอยู่ อันได้แก่ ซ้อบัญญัติ ๔ รอบพระราชวังสวนจิตรลดา ทางตอนบน และซ้อบัญญัติ ๔ รอบวัดอรุณ กับซ้อบัญญัติ ๔ โดยรอบอุทยานเฉลิมพระเกียรติ ทางตอนล่าง โดยเมื่อพิจารณาในภาพรวมของการควบคุมความสูงในบริเวณพื้นที่ศึกษา พบว่าเป็นการช่วยส่งเสริมมุมมองที่ดีที่มีต่อกรุงรัตนโกสินทร์จากสภาพแวดล้อมโดยรอบ เนื่องจากเป็นการจำกัดความสูงของบริเวณที่อยู่ในรัศมีของความเห็นไปได้ในการส่งผลกระทบต่อบริเวณพื้นที่ศึกษา เพราะเนื่องจากการอนุรักษ์บริเวณใดบริเวณหนึ่งโดยทำการควบคุมความสูงแต่ในบริเวณเพียงอย่างเดียว นั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้บริเวณอันมีความสำคัญไม่ถูกรบกวนจากสภาพทางกายภาพที่ปรากฏภายนอกบริเวณ

เมื่อนำแนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมความสูงในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ได้จากการวิเคราะห์มาเทียบกับสภาพปัจจุบันของบริเวณพื้นที่ศึกษา จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างข้อกำหนดทางด้านความสูงของมาตรการที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่กับสภาพปัจจุบันทางด้านความสูงของพื้นที่ศึกษา โดยความแตกต่างนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความสูงที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากในแผนที่ 5.4 แสดงลักษณะปัญหาทางด้านความสูงของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งบริเวณริมถนนนั้น เป็นปัญหาเนื่องจากมีความสูงมากกว่า 2 ชั้น ส่วนทางตอนในของบริเวณที่ถัดจากด้านหน้าริมถนนเข้ามานั้นเป็นปัญหาเพราะลักษณะดังต่อไปนี้

ในบริเวณที่ 1 บริเวณที่ 4 ถึง 6 และ บริเวณที่ 2 เป็นปัญหาเนื่องจากมีความสูงมากกว่า 16 เมตร

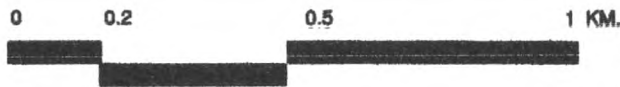
ส่วนในบริเวณที่ 3 บริเวณที่ 7 ถึง 9 เป็นปัญหาเนื่องจากมีความสูงมากกว่า 16 เมตร

สำหรับในบริเวณที่ 10 เป็นปัญหาเนื่องจากมีความสูงมากกว่า 16 เมตรในช่วงตั้งแต่ซอยสะพานเหล็กจนถึงถนนพารุฑ และในบริเวณที่เหลือมีความสูงมากกว่า 20 เมตร

แผนที่ 5 แสดงจุดศูนย์กลางเมืองเพื่อกำหนดลักษณะทางกายภาพด้านความสูงบริเวณกรุงเทพมหานคร

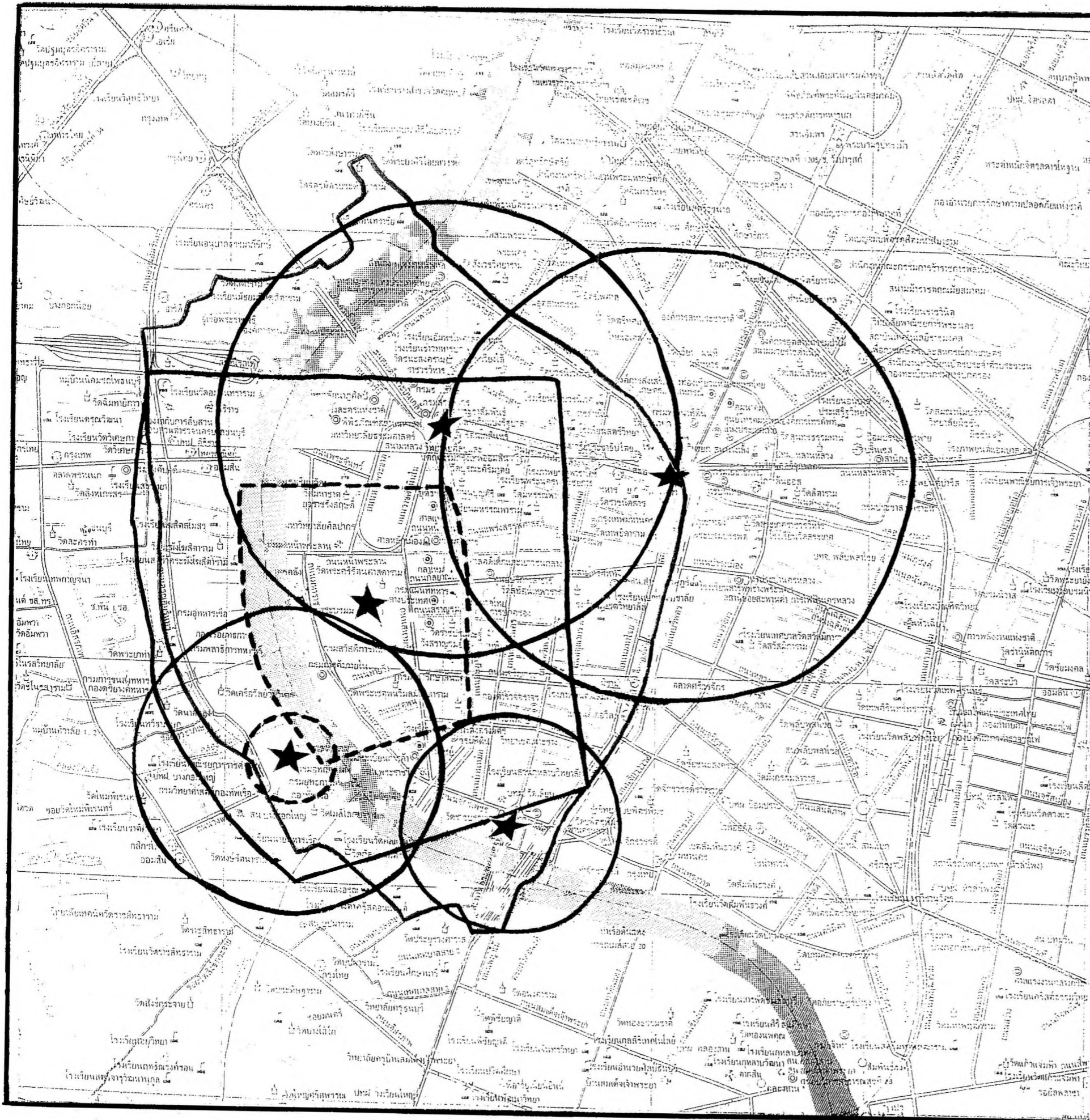
มาตราส่วน 1 : 20,000

NORTH

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 5.2. แสดงการกำหนดการควบคุมความสูง
ของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

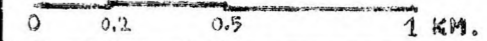
สัญลักษณ์

แสดงบริเวณรัศมีของการควบคุมความสูงจาก
แต่ละจุดศูนย์กลาง

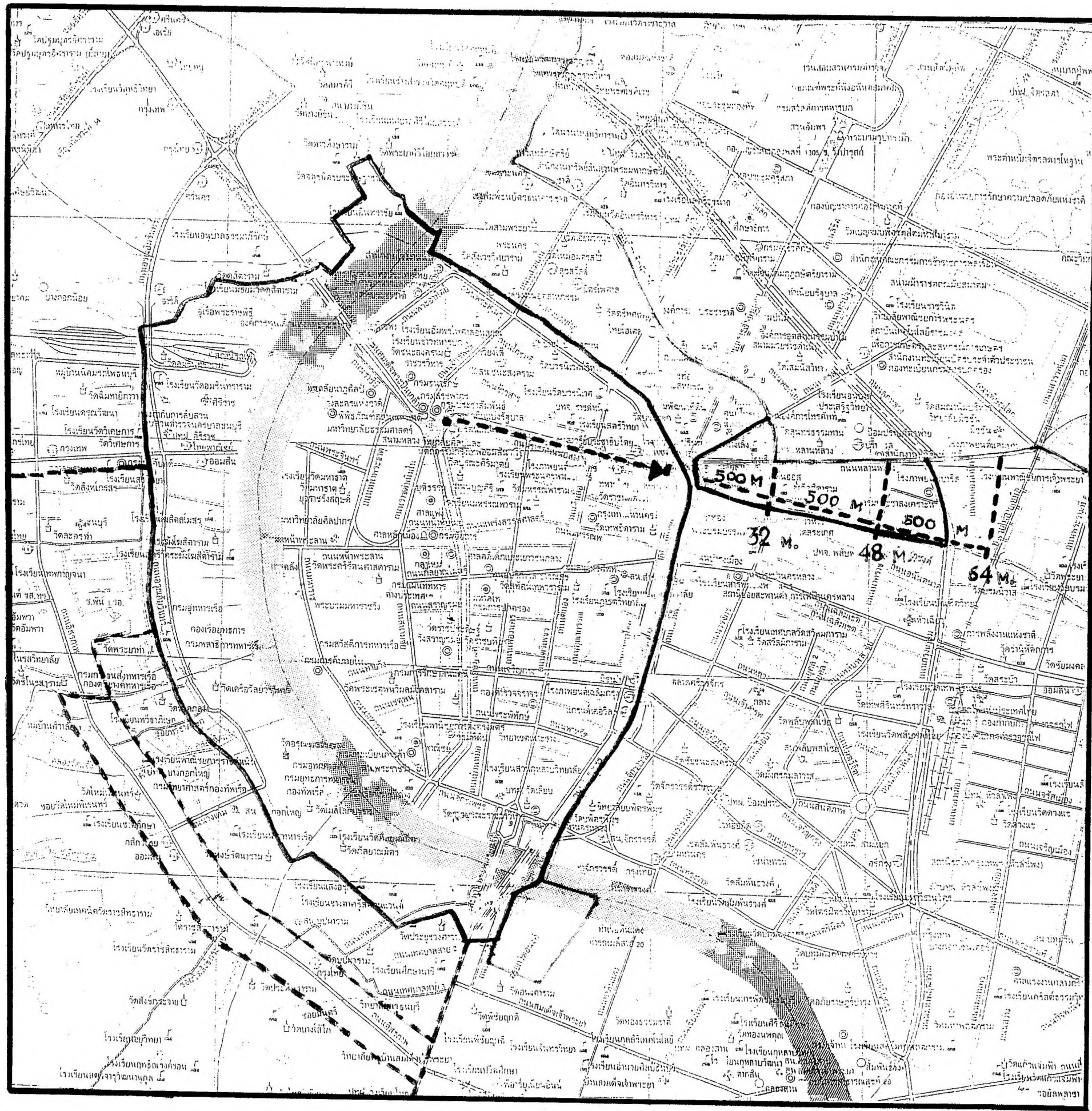
แสดงขอบเขตบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

มาตราส่วน 1: 20000

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านภาพเพื่อ
การอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

แผนที่ 5.3 แสดงการควบคุมความสูงของอาคาร บริเวณนอกเขตกรุงรัตนโกสินทร์

สัญลักษณ์

— บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

— บริเวณที่ถูกควบคุมให้มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร ด้วย ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ฯ รอบ พระราชวังสนามจันทร์ลดดา

— บริเวณที่ถูกควบคุมด้วยข้อบัญญัติ ฯ รอบวัดอรุณราชวราราม โดย

— บริเวณที่ 1 สูงไม่เกิน 16 เมตร

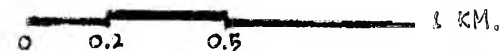
— บริเวณที่ 2 สูงไม่เกิน 24 เมตร

— บริเวณที่ 3 สูงไม่เกิน 40 เมตร

— บริเวณที่ถูกควบคุมให้มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร ด้วย ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ฯ รอบอุทยานเฉลิมพระเกียรติ

— บริเวณการควบคุมความสูงภายนอกเขตกรุงรัตนโกสินทร์ จากการวิเคราะห์

มาตราส่วน 1: 20000

NORTH

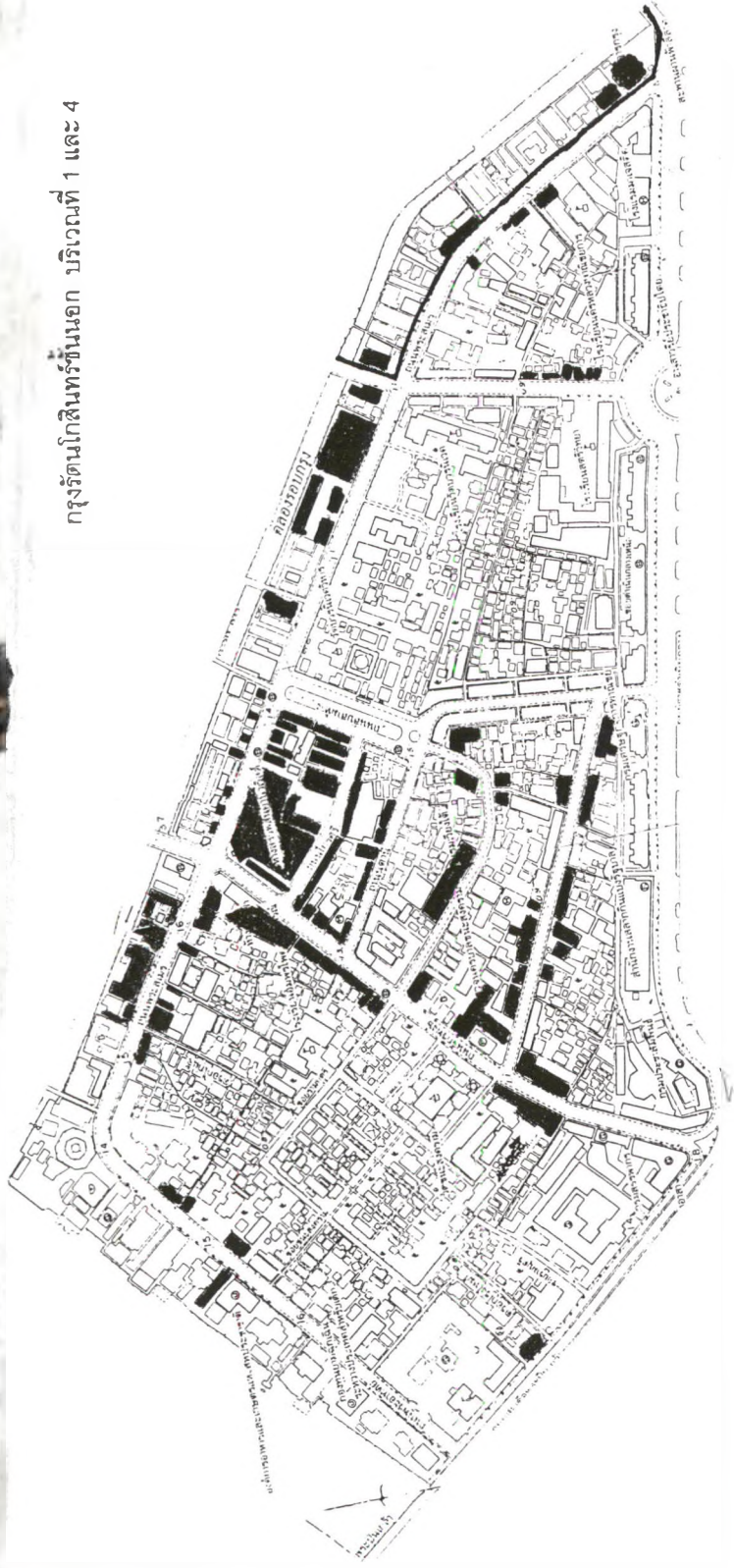

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านภาพเพื่อ

การ

อนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก บริเวณที่ 1 และ 4

แผนที่ 5.4 แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านความสูงของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

สูงเกิน 10 เมตรบริเวณริมถนน และ สูงเกิน 16 เมตรบริเวณตอนในของพื้นที่

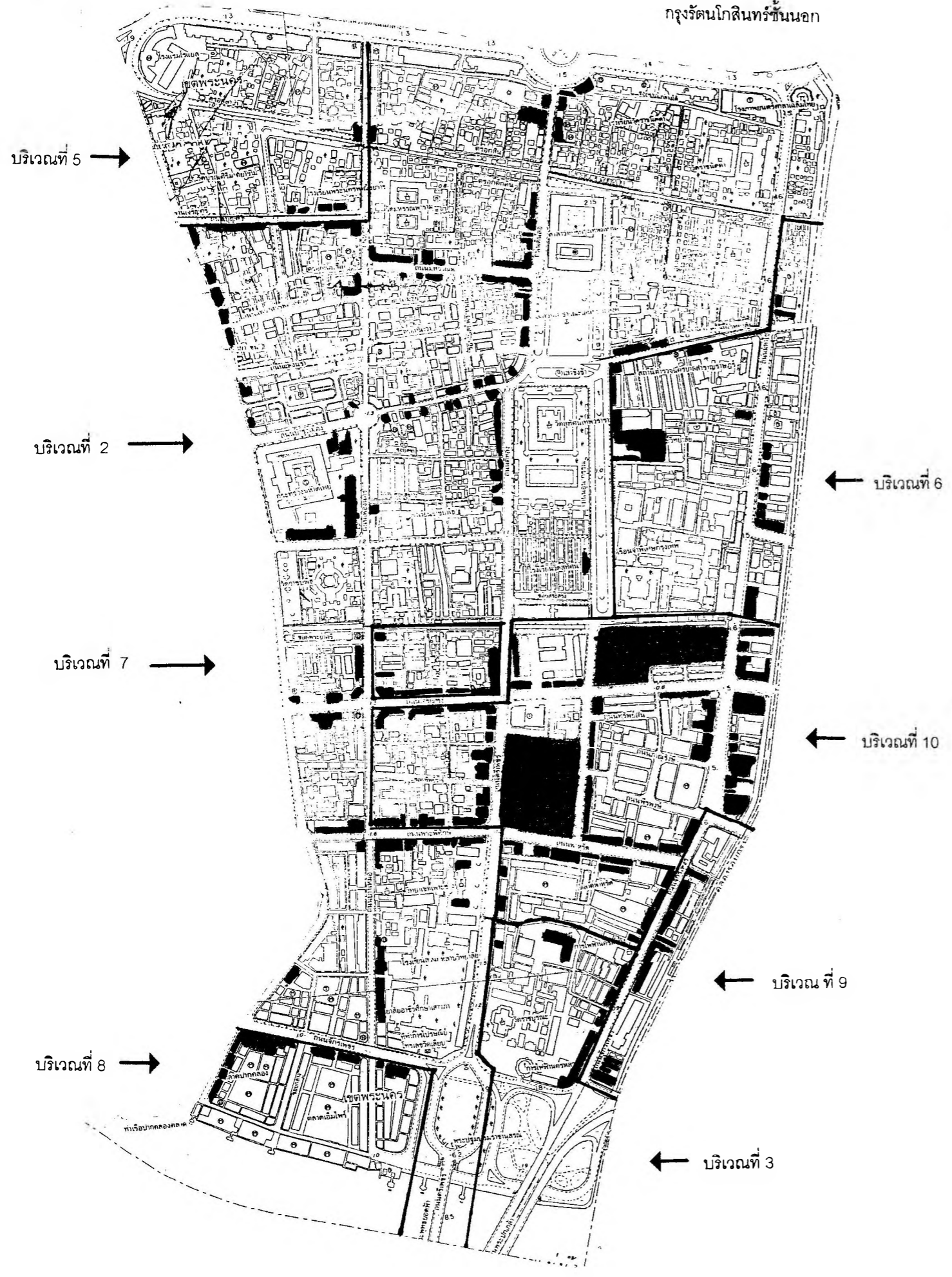
ที่มา : จากการสำรวจ

มาตราส่วน 1 : 8000

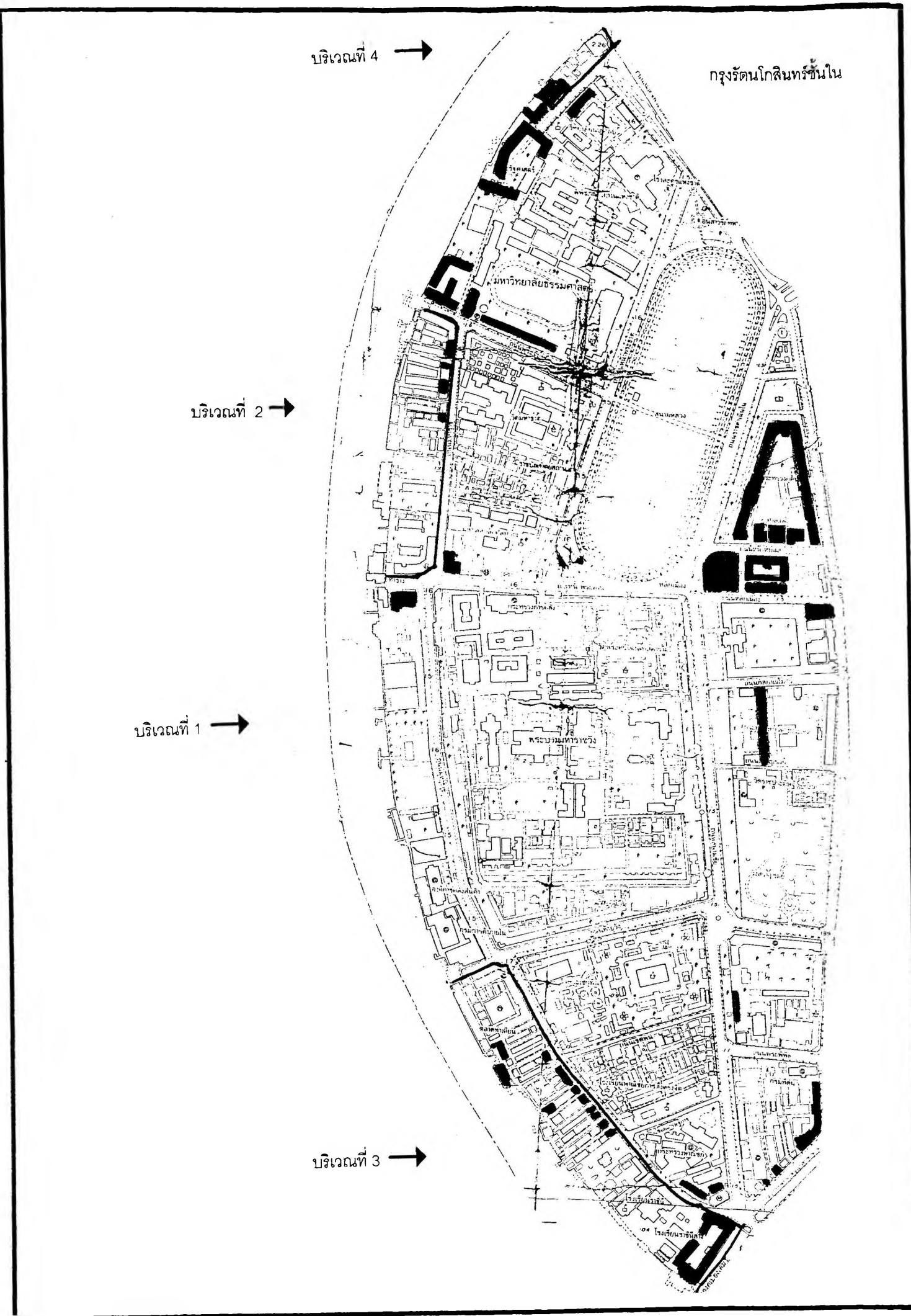

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก

แผนที่ 5.4 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านความสูงของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์	
	สูงเกิน 10 เมตร บริเวณริมถนน และสูงเกิน 16 เมตร บริเวณตอนในของพื้นที่
ที่มา : จากการสำรวจ	
มาตราส่วน 1 : 8000	
การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์	

แผนที่ 5.4 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านความสูงของอาคารบริเวณกรุงเทพมหานคร

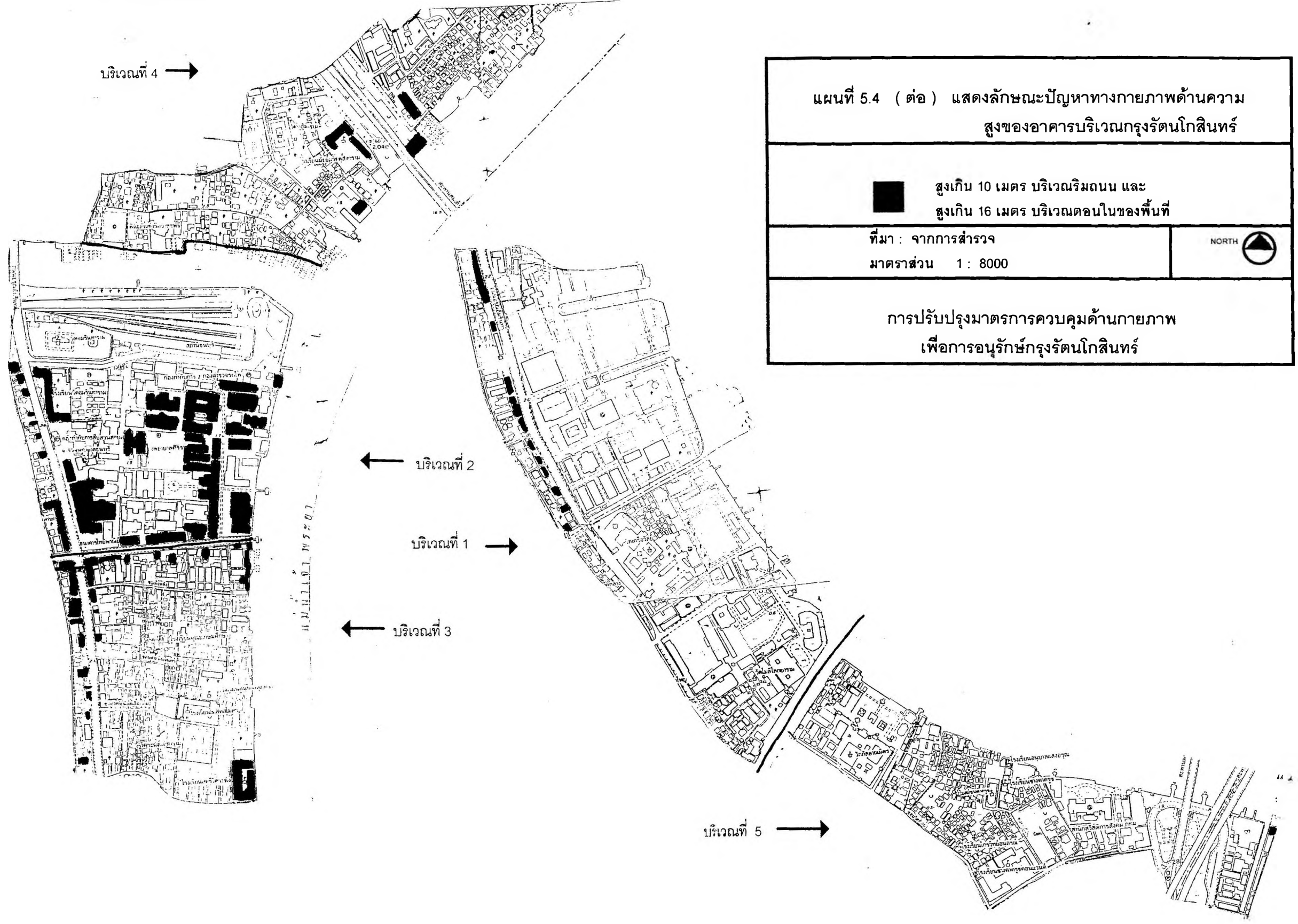
■ สูงเกิน 10 เมตร บริเวณริมถนน และ ในบริเวณที่ 2 3
 ■ สูงเกิน 12 เมตร บริเวณโดยรอบสนามหลวง
 ■ สูงเกิน 16 เมตร บริเวณตอนในของพื้นที่

ที่มา : จากการสำรวจ
 มาตรฐาน 1 : 8000

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ
 เพื่อการอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร

ผังธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์

<p>แผนที่ 5.4 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านความ สูงของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์</p>	
<p>■ สูงเกิน 10 เมตร บริเวณริมถนน และ ■ สูงเกิน 16 เมตร บริเวณตอนในของพื้นที่</p>	
<p>ที่มา : จากการสำรวจ มาตราส่วน 1 : 8000</p>	<p>NORTH </p>
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์</p>	

5.3.2 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรฐานควบคุมขนาดของอาคาร

จากสภาพปัญหาประกอบกับการขาดมาตรการควบคุมขนาดของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ สมควรที่จะต้องปรับปรุงมาตรฐานควบคุมทางกายภาพในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเพิ่มเติมการควบคุมขนาดของอาคาร เพื่อควบคุมและขึ้นักการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่ให้คงลักษณะเฉพาะในขนาดของอาคาร ด้วยการนำหลักการพื้นฐานในการควบคุมขนาดอาคารมาปรับใช้กับพื้นที่ศึกษา

การควบคุมขนาดของอาคารนั้น มีจุดประสงค์หลักเพื่อป้องกันอาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่ไม่ให้มีขนาดเป็นหลายเท่าของอาคารเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างการพัฒนาใหม่กับสิ่งที่มีอยู่เดิม การควบคุมขนาดของอาคารในที่นี้ หมายถึง การควบคุมทางด้านความกว้างและความยาวของอาคาร ส่วนทางด้านความสูงนั้นอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมความสูงของบริเวณ โดยการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการกำหนดขนาดอาคารเพื่อการควบคุมนั้น จะทำการวิเคราะห์ในประเภทอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย หรืออาคารพาณิชย์ เนื่องจากเป็นอาคารส่วนใหญ่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นเนื้อเมืองของบริเวณ

อาคารพาณิชย์-พักอาศัย และอาคารพาณิชย์ เป็นลักษณะเฉพาะของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งมีลักษณะเป็นตึกแถวเรียงตัวเป็นแนวยาวไปตามถนนสายต่างๆ ควบคู่กับศาสนสถาน จะมีอาคารราชการบ้างเป็นบางบริเวณโดยส่วนใหญ่จะรวมตัวอยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน โดยทางตอนในของบริเวณจะเป็นบ้านพักอาศัย ซึ่งจากการศึกษาขนาดของอาคารดังกล่าว โดยทำการวิเคราะห์จากขนาดของอาคารดั้งเดิมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานนั้นพบว่า⁴⁰ ขนาดความกว้างของแต่ละห้องจะอยู่ในช่วง 3 - 5 เมตร สำหรับขนาดความยาวของแต่ละห้องจะอยู่ในช่วง 8 - 14 เมตร และเพื่อให้อาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่สามารถคงขนาดเดิมของบริเวณเอาไว้ได้ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดลักษณะทางกายภาพที่ไม่เป็นการทำลายและคงความต่อเนื่องของบริเวณเอาไว้ ขนาดดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับในแต่ละบริเวณเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับกลุ่มอาคารที่มีอยู่เดิม เพราะเนื่องจากว่าสภาพความเป็นจริงนั้น อาคารดังกล่าวไม่ได้มีขนาดเดียวกันในทุกบริเวณแต่กลุ่มอาคารบนถนนภายในบริเวณเดียวกันจะมีขนาดเท่ากัน เช่น⁴¹ อาคารบริเวณสองฟากถนนแพรงนรา มีความกว้าง 3 เมตร ยาว 11 เมตร อาคารที่เกิดขึ้นใหม่ในบริเวณนี้ควรมีขนาดเท่ากับอาคารดังกล่าว ในขณะที่อาคารบริเวณลานเสาชิงช้าถนนบำรุงเมือง มีความกว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร ซึ่งนับว่าเป็นตึกแถวยุคแรกสุดและถูกเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมมากที่สุดในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะดังกล่าวขนาดของอาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่ในบริเวณนี้ต้องมีขนาดเดียวกัน ดังนั้นอาคารประเภทพาณิชย์ - พักอาศัย ที่จะเกิดขึ้นใหม่โดยเฉพาะภายในบริเวณที่อยู่ในแนวมุมมอง อันได้แก่บริเวณริมถนน ริมคลอง ริมแม่น้ำ นั้น กำหนดให้มีขนาดความกว้างตั้งแต่ 3 - 5 เมตร และความยาวไม่เกิน 14 เมตร โดยนำมาปรับใช้กับขนาดของอาคารเดิมในแต่ละบริเวณ เพื่อให้เกิดความเหมือนที่ต่อเนื่องกันอันจะนำมาซึ่งบรรยากาศเฉพาะของบริเวณ

จากแนวทางการควบคุมดังกล่าวเมื่อนำมาเทียบกับสภาพปัจจุบัน จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการกำหนดขนาดของอาคารจากมาตรการที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่กับสภาพปัจจุบันทางด้านขนาดของอาคารของพื้นที่ศึกษา จากแผนที่ 5.5 แสดงลักษณะปัญหาทางด้านขนาดของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยความต่างต่างนั้นแสดงให้เห็นถึงขนาดของอาคารที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไข เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว

⁴⁰ กรมศิลปากร. รายงานการสำรวจโบราณสถานในกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช) , หน้า 175 - 252 .

⁴¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 230 .

ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในนั้นพบว่า บริเวณที่ 1 มีปัญหาทางด้านขนาดของอาคารมากที่สุด ส่วนใหญ่แล้วนั้นจะเป็นอาคารราชการ ส่วนในบริเวณที่ 2 ถึง บริเวณที่ 4 นั้น จะมีปัญหาจากอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย สำหรับบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกนั้น บริเวณที่พบปัญหามากที่สุด คือ บริเวณที่ 10 เนื่องจากเป็นที่รวมของทั้งอาคารพาณิชย์และอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าขนาดที่กำหนด ส่วนบริเวณที่พบปัญหารองลงมา คือมีปัญหาเพียงบางพื้นที่เท่านั้น ได้แก่ ช่วงต่อของบริเวณที่ 6 และบริเวณที่ 7 กับบริเวณที่ 10 และบริเวณที่ 1 ช่วงย่านการค้าบางลำภู ส่วนในบริเวณที่เหลือ จะพบปัญหาทางด้านขนาดของอาคารกระจายตัวอยู่เป็นจุดๆปะปนไปกับอาคารที่ไม่มีปัญหา สำหรับบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์นั้น บริเวณที่พบปัญหามากที่สุด คือบริเวณที่ 2 เนื่องจากเป็นที่รวมอาคารขนาดใหญ่ทั้งบริเวณ โดยเป็นอาคารของทางราชการ บริเวณที่พบปัญหารองลงมาคือ บริเวณที่ 3 ช่วงริมถนนพราณิกและริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ต่อจากบริเวณที่ 2 โดยปัญหาเกิดกับทั้งอาคารพาณิชย์และอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย

จากทั้งหมดในทุกบริเวณที่กล่าวมา จะเห็นว่าอาคารที่เป็นปัญหานั้นได้แก่ อาคารพาณิชย์และอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย รวมถึงอาคารราชการ ที่ต่างเป็นปัญหาเนื่องมาจากมีขนาดที่กว้างและยาวเกินกว่าขนาดที่เป็นลักษณะเฉพาะของอาคาร คือ กว้างมากกว่า 5 เมตรและยาวเกินกว่า 14 เมตร ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาคารราชการที่เป็นปัญหานั้น เนื่องมาจากมีขนาดที่ใหญ่กว่าขนาดที่เป็นลักษณะเฉพาะของอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ซึ่งเป็นอาคารส่วนใหญ่ในบริเวณ แต่เมื่อพิจารณาถึงขนาดของอาคารราชการกับความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมแล้วนั้น ในทางปฏิบัติอาคารราชการจำเป็นที่จะต้องมีขนาดใหญ่กว่าเนื่องจากการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับส่วนรวมไม่ใช่กิจกรรมเฉพาะบุคคล จึงทำให้มีขนาดที่ใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับอาคารส่วนใหญ่ในบริเวณ จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น แต่อย่างไรก็ตามขนาดของอาคารดังกล่าวที่เกิดขึ้นใหม่ก็ไม่ควรที่จะมีขนาดที่ใหญ่จนเกินไป ควรที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะดั้งเดิมและอยู่ภายใต้ความสอดคล้องเหมาะสมกลมกลืนกับลักษณะและสภาพโดยรวมด้วย ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะต้องมีแนวทางการควบคุมขนาดของอาคารดังกล่าวด้วย ดังนี้

อาคารราชการ การกำหนดขนาดอาคารจะพิจารณาจากอาคารราชการที่ได้รับการสำรวจเพื่อออกการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่มีอยู่ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ทั้งหมด 29 หลัง⁴² โดยพบว่าขนาดของอาคารราชการนั้นมีหลากหลายและส่วนใหญ่จะเป็นอาคารขนาดใหญ่ เนื่องจากบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เป็นศูนย์กลางทางการปกครองมาตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างกรุง ประกอบกับเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยจากวังมาเป็นสถานที่ราชการ ขนาดของสถานที่ดังกล่าวจึงมีขนาดใหญ่ อีกทั้งการก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นก็ยังคงรักษามาตรฐานดังกล่าวไว้เนื่องด้วยประโยชน์ใช้สอย⁴³ โดยขนาดความกว้างและความยาวที่น้อยที่สุด นั้นได้แก่ ความกว้าง 8 เมตร ความยาว 10 เมตร และขนาดโดยเฉลี่ยแล้วจะมีความกว้างอยู่ในช่วง 10 - 16 เมตร ความยาวอยู่ในช่วง 23 - 27 เมตร เพื่อเป็นการถ่ายทอดการเปรียบเทียบและความเข้าใจ ได้ทำการเปรียบเทียบขนาดโดยเฉลี่ยของอาคารดังกล่าวกับขนาดอาคารพาณิชย์ - พักอาศัยซึ่งเป็นอาคารส่วนใหญ่ของบริเวณ โดย อาคารราชการจะมีความกว้างประมาณ 5 เท่าของความกว้างที่น้อยที่สุด และประมาณ 4 เท่าของความกว้างที่มากที่สุดของอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ส่วนความยาวนั้นจะมีความยาวประมาณ 2 เท่าของความยาวของอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ดังนั้นสามารถนำขนาดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนด

⁴² กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจโบราณสถานในกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยุพาณิชย์), หน้า 49 - 249.

⁴³ เรืองเดี๋ยกัณ, หน้า 49 - 249.

ขนาดของอาคารราชการเฉพาะที่อยู่ในแนวมุมมองและสามารถมองเห็นได้จากด้านหน้าริมถนน ริมแม่น้ำ ริมคลอง ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ได้ โดยขนาดของอาคารราชการที่จะเกิดขึ้นใหม่ในบริเวณดังกล่าวไม่ควรมีขนาดเกิน ความกว้าง 4 เท่าและความยาว 2 เท่าของอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย โดยคิดจากความกว้างและความยาวที่มากที่สุด ด้วยเหตุผลคือ เป็นขนาดของอาคารดั้งเดิมในบริเวณ และอาคารราชการโดยส่วนใหญ่มีขนาดประมาณนี้ ประกอบกับขนาดของอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ควรมีขนาดที่เท่ากับขนาดที่ใหญ่ที่สุด เพราะจะทำให้เป็นการข่มโบราณสถานและไม่เคารพในขนาดของโบราณสถานที่มีอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ชัดถ้าหากอยู่ภายในบริเวณเดียวกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากอาคารราชการที่เกิดขึ้นใหม่นั้นไม่ได้อยู่ภายในบริเวณหรือใกล้เคียงกับอาคารราชการที่ใหญ่ที่สุดที่มีอยู่เดิม จะยังเป็นการเกิดความแปลกแยกสร้างตัวเองให้เด่นแยกออกมาจากกลุ่มอาคารในบริเวณอย่างเห็นได้ชัด เพราะอาคารดังกล่าวโดยปกติเป็นอาคารที่มีขนาดใหญ่กว่าอาคารส่วนมากในบริเวณอยู่แล้ว และที่สำคัญอาคารราชการที่เกิดขึ้นใหม่ในบริเวณนี้ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีขนาดใหญ่เพราะการสร้างขึ้นใหม่ต้องเป็นแต่เพียงเพื่อบรรเทาความแออัดไม่ใช่เพื่อขยายหน่วยงาน เนื่องจากได้มีนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการย้ายสถานที่ราชการที่มีอยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ออกไปภายนอกบริเวณเพื่อลดความหนาแน่นแออัดของสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณ อันเป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์แล้ว และนอกจากนี้จากการศึกษาขนาดของอาคารราชการพบว่าขนาดที่ใหญ่ที่สุดนั้นเป็นขนาดที่ใหญ่เกินกว่าขนาดที่เล็กที่สุดของศาสนสถานอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบริเวณที่จะต้องได้รับการเชิดชูให้คงความเด่น และขนาดดังกล่าวนี้เห็นสมควรจะรวมไปถึงขนาดอาคารของมหาวิทยาลัยที่อยู่ในแนวมุมมองจากทางด้านหน้า เนื่องจากมีประโยชน์ใช้สอยที่เป็นที่รวมคนจำนวนมากเช่นกัน ประกอบกับ ได้มีนโยบายในการขยายสถานศึกษาออกนอกบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เช่นเดียวกันกับการย้ายหน่วยงานราชการ ดังนั้นอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่ไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่⁴⁴ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากอาคารคณะมัณฑนศิลป์ที่เป็นอาคารอนุรักษ์ ในมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีความกว้าง 14 เมตรความยาว 25 เมตร ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วนั้น อาคารที่เกิดขึ้นใหม่ควรเคารพในขนาดของเดิมที่มีอยู่โดยเฉพาะขนาดอันเป็นขนาดส่วนใหญ่ของบริเวณ อีกทั้งการกำหนดขนาดของอาคารราชการไม่ควรที่จะพิจารณาเฉพาะขนาดของอาคารนั้นอย่างเดียว เพราะเป็นอาคารส่วนน้อยในบริเวณนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในแนวมุมมอง ควรที่จะคำนึงถึงอาคารส่วนใหญ่เพื่อให้เกิดความกลมกลืนไม่สร้างความแปลกแยกจนเกินไป และเคารพถึงสถานที่ตั้งอันเป็นเมืองเก่าที่เป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ควบคู่ด้วย

5.3.3 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรม

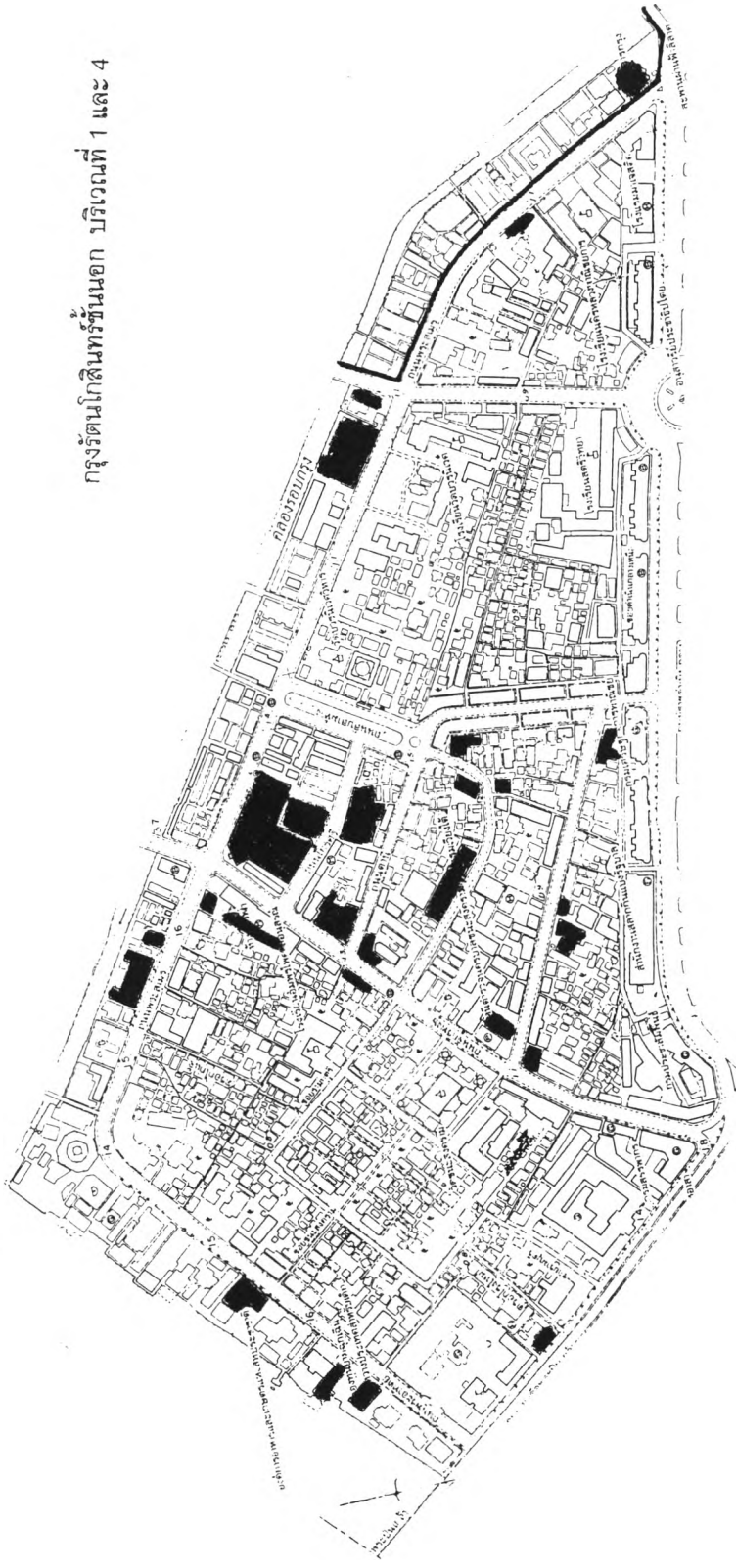
จากสภาพปัญหาประกอบกับประสิทธิภาพของมาตรการในการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรมของอาคารที่มีอยู่ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เห็นสมควรที่จะต้องปรับปรุงมาตรการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรมในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อให้ครอบคลุมทั้งบริเวณและสามารถควบคุม ชี้นำการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่ให้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยผ่านทางอาคารที่ ประกอบกันขึ้นเป็นเนื้อเมือง ด้วยการนำหลักการพื้นฐานในการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรมมาปรับใช้กับพื้นที่ศึกษา

การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะสถาปัตยกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ทำการศึกษาจากอาคารที่เป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ของเนื้อเมือง และอาคารที่มีลักษณะทาง

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน . หน้า 188 .

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก บริเวณที่ 1 และ 4

แผนที่ 5.5 แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านขนาดของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

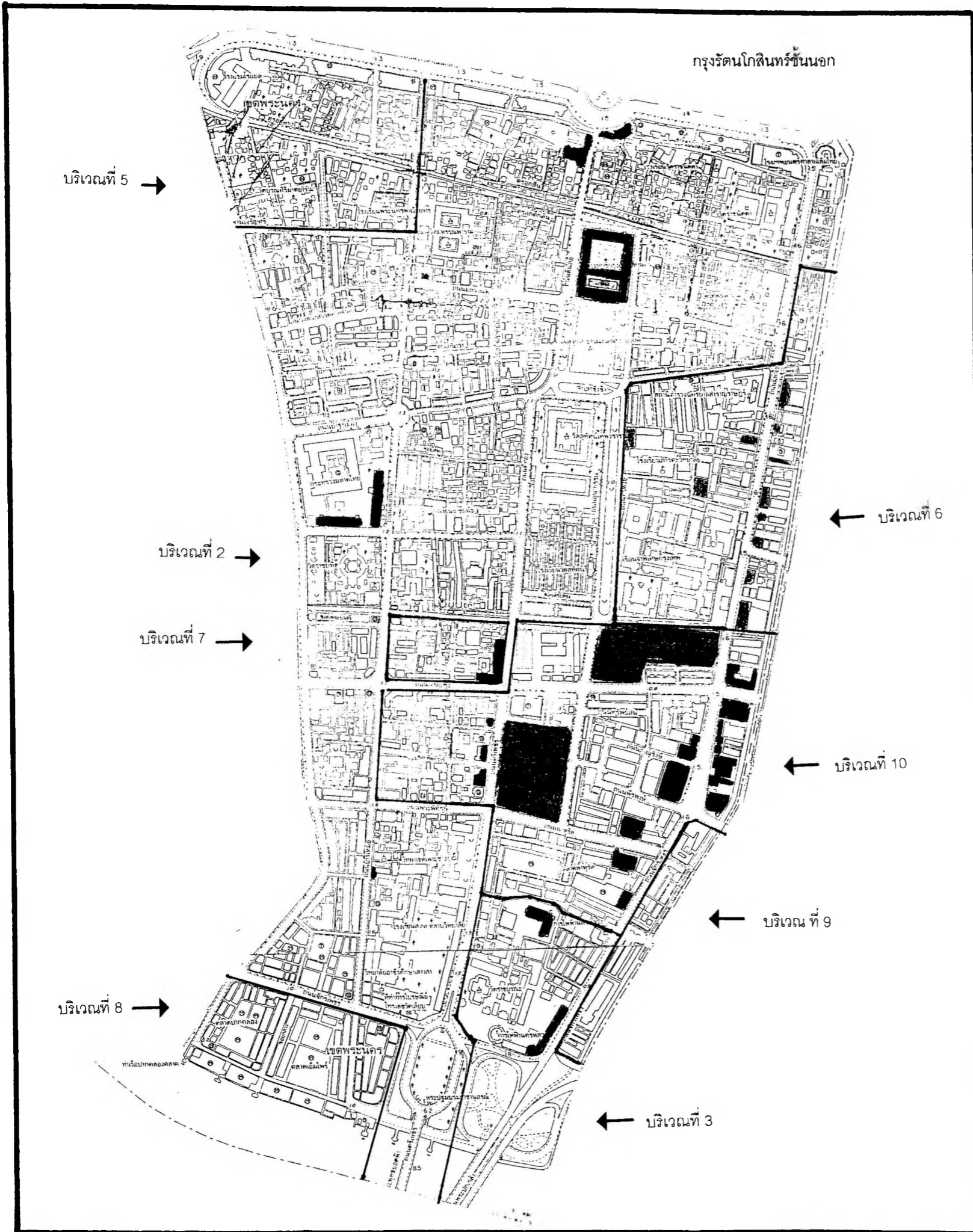
ขนาดของอาคารที่ต่างไปจากขนาดของอาคารเดิมที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่มีความกว้าง 3-5 เมตร และความยาว 8-14 เมตร

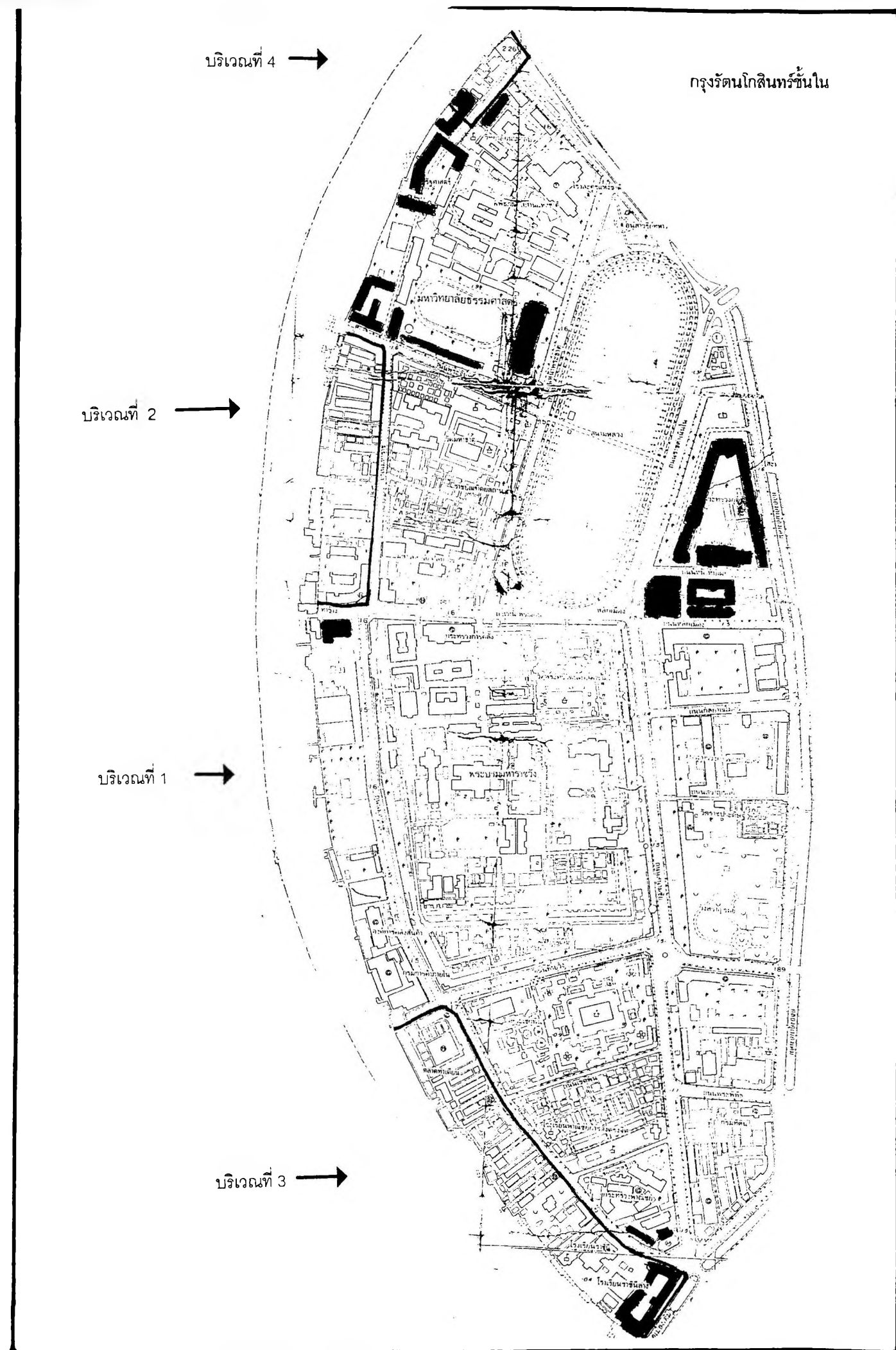
ที่มา : จากการศึกษา

มาตราส่วน 1 : 8000

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

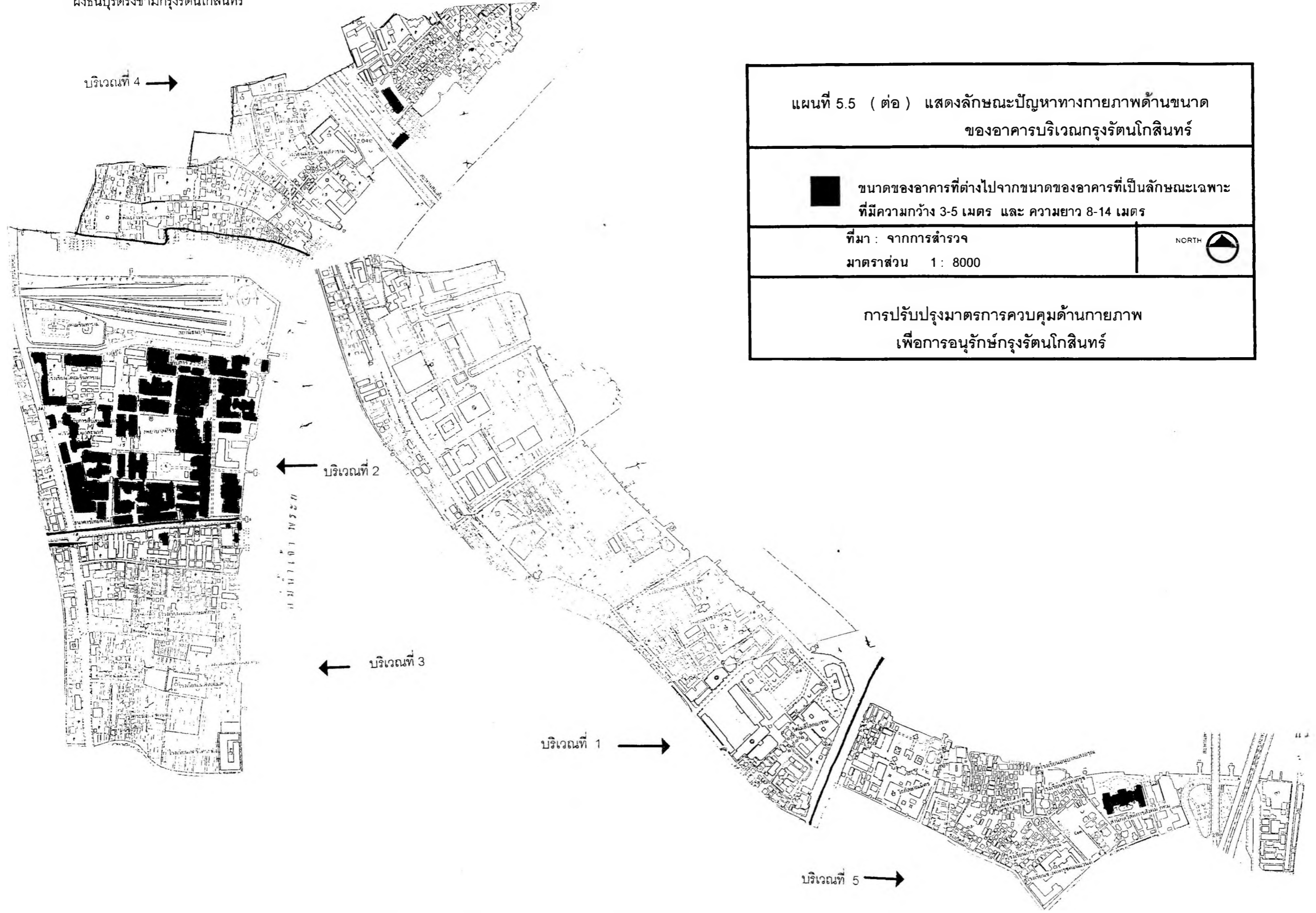

<p>แผนที่ 5.5 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านขนาด ของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์</p>	
<p>■ ขนาดของอาคารที่ต่างไปจากขนาดของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่มีความกว้าง 3-5 เมตร และ ความยาว 8-14 เมตร</p>	
<p>ที่มา : จากการสำรวจ</p> <p>มาตราส่วน 1 : 8000</p>	<p>NORTH </p>
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์</p>	

<p>แผนที่ 5.5 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านขนาด ของอาคารบริเวณกรุงเทพมหานคร</p>	
<p>■ ขนาดของอาคารที่ต่างไปจากขนาดของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่มีความกว้าง 3-5 เมตร และ ความยาว 8-14 เมตร</p>	
<p>ที่มา : จากการสำรวจ</p> <p>มาตราส่วน 1 : 8000</p>	<p>NORTH</p>
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร</p>	

ผังธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์

<p>แผนที่ 5.5 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านขนาด ของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์</p>	
<p>■ ขนาดของอาคารที่ต่างไปจากขนาดของอาคารที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่มีความกว้าง 3-5 เมตร และ ความยาว 8-14 เมตร</p>	
<p>ที่มา : จากการสำรวจ มาตราส่วน 1 : 8000</p>	<p>NORTH </p>
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์</p>	

สถาปัตยกรรมร่วมกันที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ นอกเหนือไปจากลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไทยแท้และลักษณะสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบเฉพาะตัวของศาสนสถานและโบราณสถานต่างๆที่มีอยู่ในบริเวณ ซึ่งได้แก่ อาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ประเภทตึกแถวซึ่งเป็นโบราณสถาน ที่ได้รับการสำรวจเพื่ออารารขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เพื่อให้ได้ลักษณะที่เป็นของแท้ดั้งเดิม แล้วนำลักษณะดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ อันจะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใหม่นั้นอยู่บนพื้นฐานของการทำให้คืนบรรยากาศที่มีลักษณะเฉพาะตัวภายใต้เอกลักษณ์ของบริเวณ ที่สามารถแสดงให้เห็นและรับรู้ได้โดยลักษณะสถาปัตยกรรม โดยการวิเคราะห์สิ่งที่ เป็นลักษณะเฉพาะนั้น ทำการวิเคราะห์ทั้งในด้านลักษณะหลักและลักษณะรอง โดยลักษณะหลักได้แก่ สัดส่วนของแต่ละชั้น สัดส่วนหน้าต่าง ลักษณะหลังคา ส่วนลักษณะรองได้แก่ การใช้สี ตลอดจนวัสดุ และส่วนประดับทางสถาปัตยกรรมอื่นๆ

ลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมที่ได้จากการศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดนั้น มีดังนี้ คือ (ภาพที่ 5.1)

สัดส่วนของชั้นอาคาร ⁴⁵ ความสูงของชั้นล่างนั้นเท่ากับ 3.5 เมตร ความสูงของชั้นที่สองเท่ากับ 3 เมตร ที่เหลือคือความสูงของหลังคาซึ่งเท่ากับ 3.5 เมตร ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะหลักที่ต้องนำมาใช้กับอาคารภายในบริเวณที่อยู่ในแนวมุมมอง เพราะจะเป็นการต่อเนื่องสัมพันธ์กันกับแนวทางในมาตรการควบคุมความสูงที่ได้ทำการปรับปรุงขึ้น โดยอาคารในแนวมุมมองต้องมีความสูง 2 ชั้น ดังนั้นเพื่อให้เป็นการตอบรับกับมาตรการควบคุมความสูงที่มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบกับแนวเส้นขอบฟ้าอันเสมือนเป็นเส้นกรอบทางด้านบน ดังนั้นความสูงของอาคารในแต่ละชั้นของอาคารแต่ละห้องควรที่จะเท่ากันเพื่อให้เป็นแนวเส้นตรงเดียวกันขนานไปกับเส้นกรอบบน อันจะนำมาซึ่งความต่อเนื่องและเป็นระเบียบ

สัดส่วนของหน้าต่าง การวางตัวของหน้าต่างเป็นไปในแนวตั้ง มีจังหวะการเว้นช่องว่าง เพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอและต่อเนื่องกันของกลุ่ม ซึ่งต่างจากลักษณะของตึกแถวโดยทั่วไปที่การวางตัวของหน้าต่างเป็นไปในแนวนอนและต่อกันเป็นแนวยาวไม่มีการเว้นช่องว่าง ลักษณะนี้ควรจะนำมาใช้กับอาคารที่อยู่ในแนวมุมมอง โดยเฉพาะอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย อาคารราชการ ที่อยู่ทางด้านหน้าริมถนน

ลักษณะของหลังคา มี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ หลังคาจั่ว หลังคาปั้นหยา หลังคาลาดฟ้า โดยในลักษณะแรกนั้น ต้องมีความลาดเอียงของหลังคาไม่น้อยกว่า 30 องศา ลักษณะดังกล่าวควรที่จะนำมาใช้กับอาคารทุกประเภทภายในบริเวณ ไม่ว่าจะเป็นอาคารราชการ บ้านพักอาศัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย เนื่องจากการศึกษาพบว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในอาคารทุกประเภทที่เป็นอาคารดั้งเดิม อีกทั้งลักษณะของหลังคาดังกล่าวยังให้ความรู้สึกที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วยโบราณสถาน เช่น พระบรมมหาราชวัง ศาสนสถาน ซึ่งต่างมีหลังคาจั่วหรือปั้นหยาทั้งสิ้น โดยอาคารราชการจะเป็นลักษณะหลังคาจั่ว ส่วนประเภทบ้านพักอาศัย จะมีทั้งหลังคาจั่วและหลังคาปั้นหยา ส่วนอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย นั้นมีทั้งสามลักษณะ ดังนั้นการนำมาปรับใช้จึงต้องดูจากลักษณะของอาคารข้างเคียง เพราะไม่เช่นนั้นแทนที่จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสอดคล้องกันกลับกลายเป็นการทำให้เกิดความขัดแย้งกันในลักษณะหลักของอาคาร

⁴⁵ เชื้อวงศ์ชวกัน . หน้า 188 .

การใช้สีและวัสดุ สีอ่อนและวัสดุที่ไม่ใช่วัสดุที่สะท้อนแสงหรือกระเบื้องหรือวัสดุที่มีลักษณะลื่นเป็นมันเงา โดยต้องให้เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับอาคารข้างเคียงในบริเวณทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของสภาพโดยรวม ลักษณะดังกล่าวนี้สามารถนำมาปรับใช้ได้ในทุกบริเวณไม่แต่เฉพาะในแนวมุมมองเท่านั้น

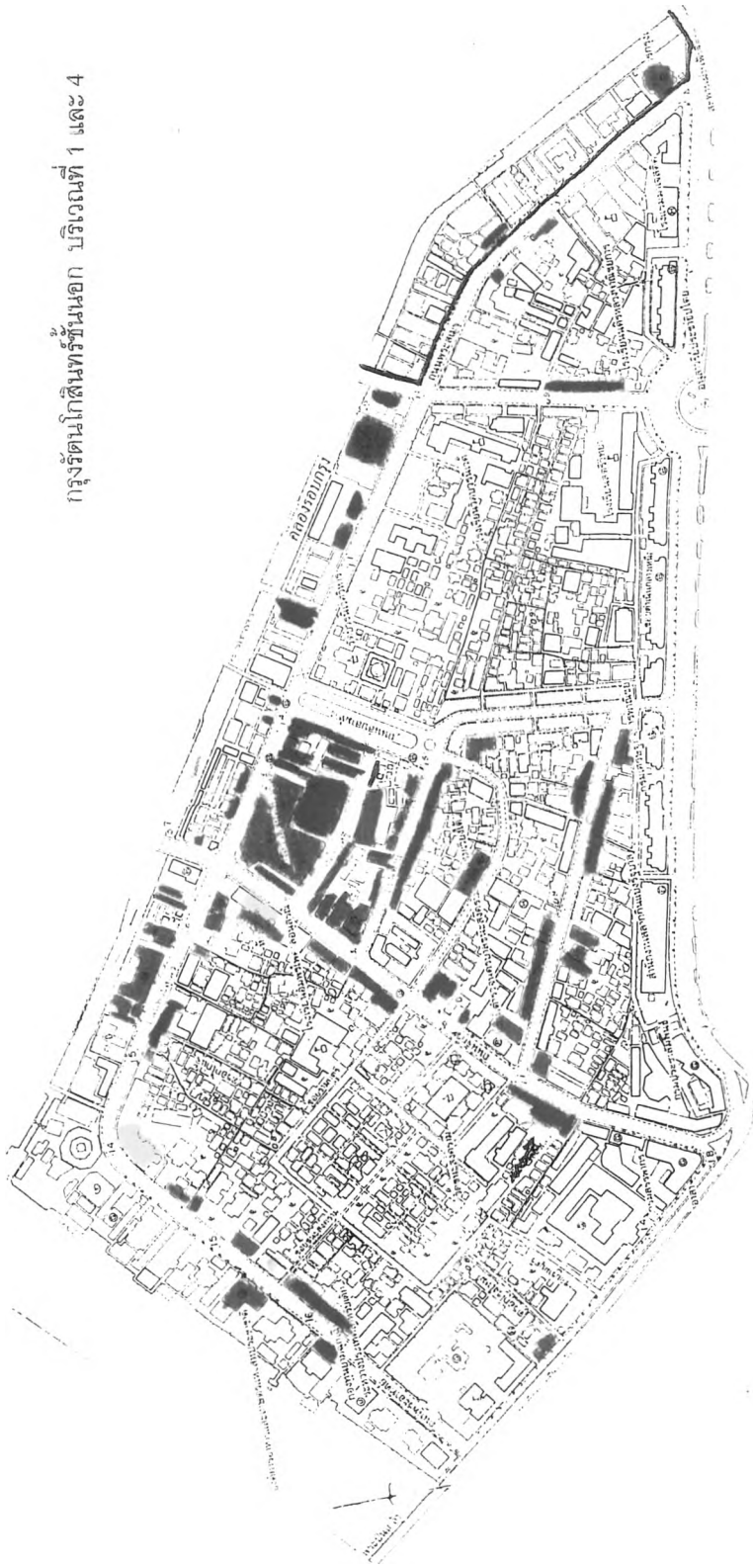
ส่วนประดับ มีบัวและลวดลายประดับตามหน้าต่าง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วถึงแม้จะเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ก็ตาม แต่เนื่องด้วยเป็นลักษณะที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย และที่สำคัญ คือต้องไม่ลอกของเดิมจนเหมือนกันในรายละเอียดทุกอย่าง แต่ต้องนำลักษณะเด่นแสดงออกมาให้เห็นถึงเอกลักษณ์ให้ได้ ดังนั้นในลักษณะนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในทุกอาคารแต่ถ้าหากจะมีต้องไม่ลอกแบบเดิมและต้องอยู่ภายใต้ลักษณะของเดิม ซึ่งถ้าหากมีแล้วเป็นลักษณะสมัยใหม่ถือว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมในขณะเดียวกันถ้าหากมีส่วนประดับที่ต่างไปจากลักษณะเฉพาะก็จัดว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมอันทำลายลักษณะเฉพาะเช่นกัน

แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรมนี้ จะนำมาใช้กับกรุงรัตนโกสินทร์ทั้งบริเวณ และใช้กับอาคารทุกประเภทที่จะเกิดขึ้นใหม่ไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตาม ไม่เลือกเฉพาะอาคารพาณิชย์ - พักอาศัยประเภทตึกแถว ดังที่มีอยู่ โดยจากแนวทางการควบคุมนั้นจะเห็นว่า ลักษณะสถาปัตยกรรมที่ควบคุม มี 6 ลักษณะด้วยกัน โดยแบ่งออกเป็นลักษณะหลัก 3 ลักษณะ ลักษณะรองอีก 3 ลักษณะ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจำแนกลักษณะที่เป็นปัญหาแสดงในแผนที่ จึงนำลักษณะรองดังกล่าวมารวมกันเป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อให้มีค่าเท่ากัน บลัลักษณะหลัก 1 ลักษณะ และจากแนวทางการควบคุมดังกล่าวเมื่อนำมาเทียบกับสภาพปัจจุบัน จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมาตรการที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่กับสภาพปัจจุบันทางด้านลักษณะสถาปัตยกรรมของพื้นที่ศึกษา โดยความแตกต่างนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากในแผนที่ 5.6 แสดงลักษณะปัญหาด้านลักษณะสถาปัตยกรรมของอาคารในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยจากแผนที่จะเห็นได้ว่า

ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในนั้น ลักษณะที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็น ลักษณะหลังคาและในเรื่องของหน้าต่าง โดยลักษณะสถาปัตยกรรมที่เป็นปัญหาในทุกลักษณะนั้นจะพบมากในบริเวณที่ 1 และบริเวณที่ 4 โดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับอาคารราชการ ส่วนในบริเวณที่ 2 จะพบปัญหารองลงมา คือเป็นปัญหาในสามลักษณะได้แก่ ลักษณะหลังคา หน้าต่างและในกลุ่มของสี ส่วนประดับ วัสดุ

สำหรับในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกนั้น ลักษณะที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของลักษณะหลังคา หน้าต่างและในกลุ่มของสี ส่วนประดับ วัสดุ เช่นเดียวกัน ซึ่งจะพบได้ในทุกบริเวณโดยกระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณ ส่วนบริเวณที่มีปัญหาทุกลักษณะนั้น พบในบริเวณที่ 1 ในย่านบางลำภู และบริเวณที่ 9 10 ในย่านวังบูรพา พาหุรัด และบริเวณถนนเจริญกรุงที่ผ่านในบริเวณที่ 7 กับถนนพระพิทักษ์ที่ผ่านในบริเวณที่ 2 ที่ต่อเนื่องกับบริเวณที่ 10 ส่วนในบริเวณอื่นนั้นปัญหาที่พบทุกลักษณะมีเป็นเพียงบางบริเวณเท่านั้นไม่ได้รวมตัวเป็นบริเวณให้เห็นได้ชัดดังบริเวณข้างต้น

ส่วนฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ลักษณะที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องเช่นเดียวกันอันได้แก่ ลักษณะหลังคา ลักษณะการวางตัวของหน้าต่าง และกลุ่มของสี ส่วนประดับ วัสดุ โดยปัญหาดังกล่าวจะกระจายอยู่ในทุกบริเวณตามอาคารในพื้นที่ ยกเว้นในบริเวณที่ 2 จะพบว่าไม่มีปัญหาในทุกลักษณะซึ่งเกิดขึ้นกับอาคารของทางราชการ อันได้แก่ อาคารในโรงพยาบาลศิริราช

แผนที่ 5.6 แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านลักษณะสถาปัตยกรรมของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

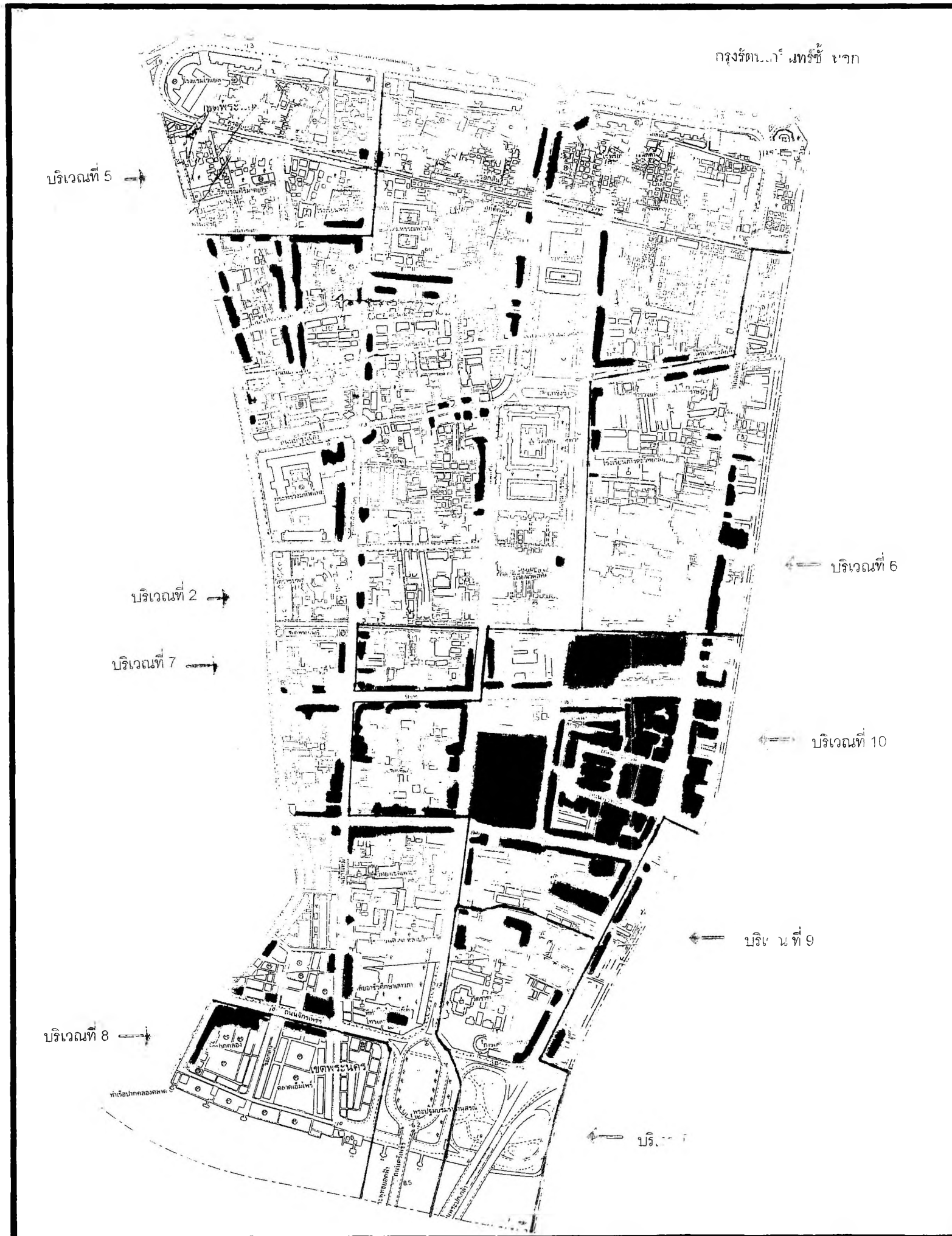
- ต่างทุกลักษณะ
- ต่าง 3 ลักษณะ
- ต่าง 2 ลักษณะ
- ต่าง 1 ลักษณะ

ที่มา : จากการศึกษา

มาตราส่วน 1 : 8000

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

แผนที่ 5.6 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้าน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

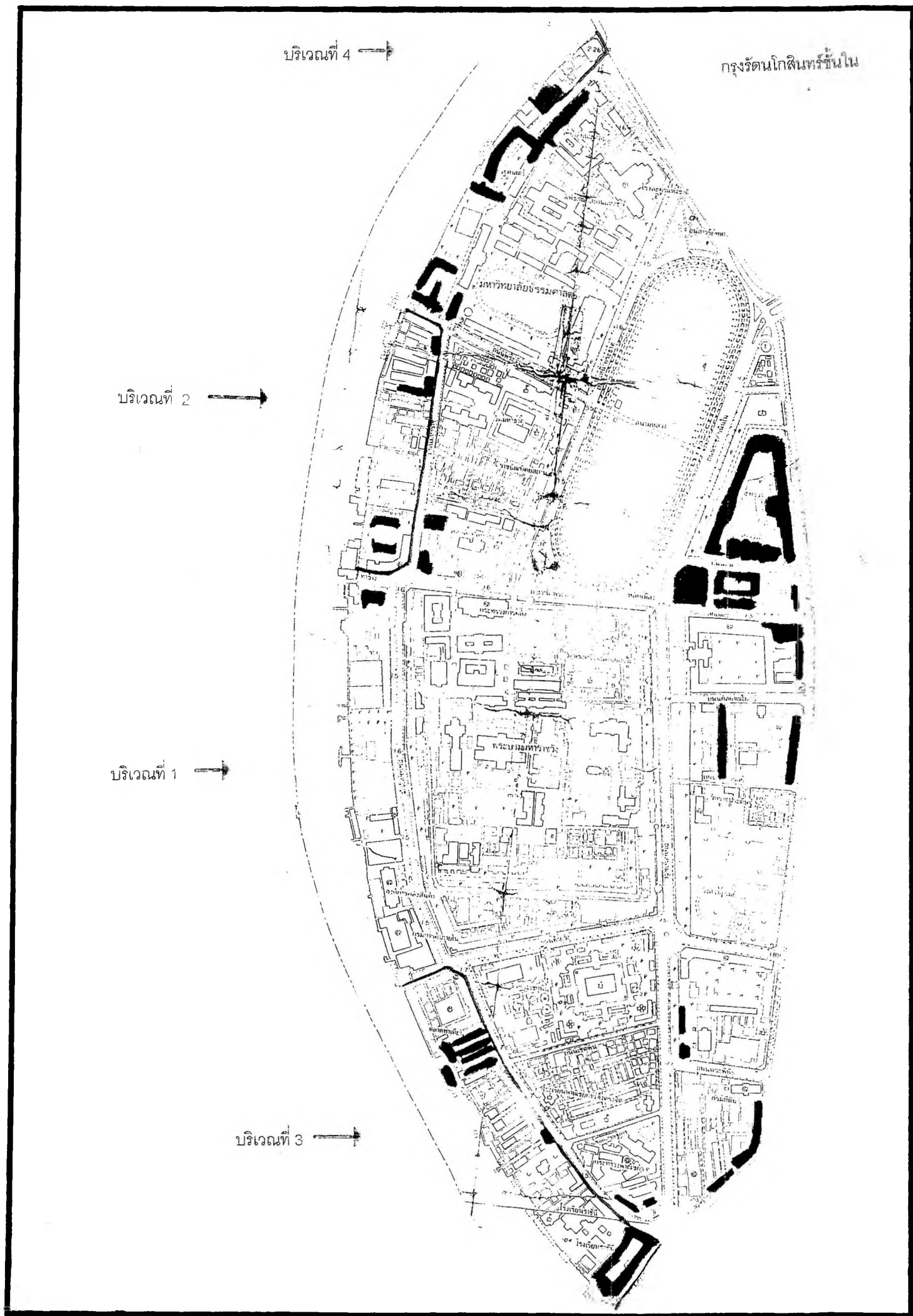
■	ต่างทุกลักษณะ	■	ต่าง 3 ลักษณะ
■	ต่าง 2 ลักษณะ	■	ต่าง 1 ลักษณะ

ที่มา : จากการสำรวจ
มาตราส่วน 1 : 8000

NORTH

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ
เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

แผนที่ 5.6 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารบริเวณกรุงเทพมหานคร

■	ต่างทุกลักษณะ	■	ต่าง 3 ลักษณะ
■	ต่าง 2 ลักษณะ	■	ต่าง 1 ลักษณะ

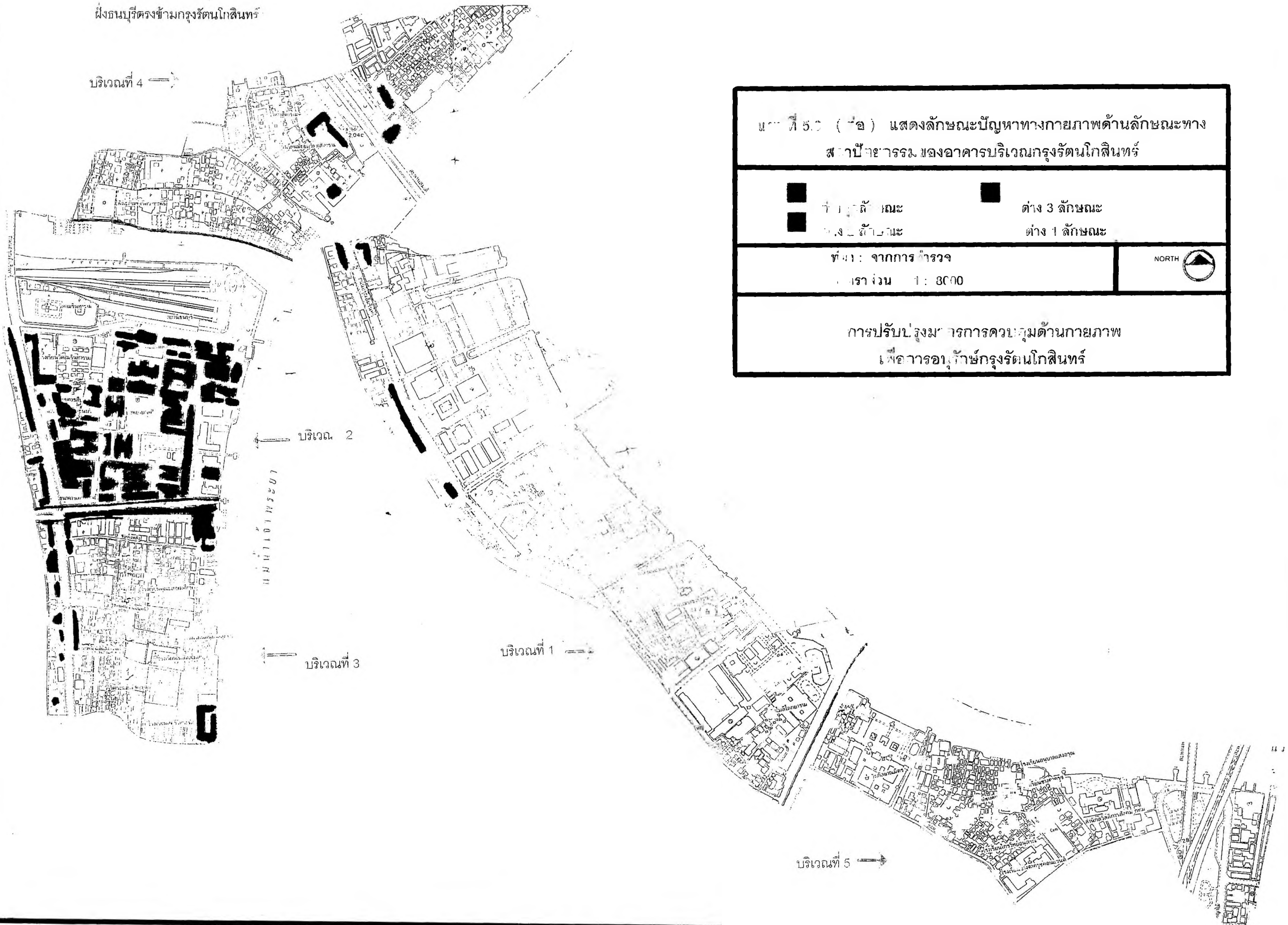
ที่มา : จากการสำรวจ
มาตราส่วน 1 : 8000

NORTH

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ
เพื่อการอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร

ผังถนนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์

บริเวณที่ 4

<p>แผนที่ 5.0 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์</p>	
<p>■ ลักษณะต่าง 3 ลักษณะ</p> <p>■ ลักษณะต่าง 1 ลักษณะ</p>	<p>■ ลักษณะต่าง 3 ลักษณะ</p> <p>■ ลักษณะต่าง 1 ลักษณะ</p>
<p>ที่มา: จากการสำรวจ</p> <p>มาตราส่วน 1: 8000</p>	<p>NORTH</p>
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่ออาคารอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์</p>	

บริเวณ 2

บริเวณที่ 3

บริเวณที่ 1

บริเวณที่ 5

5.3.4 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกิจกรรม

จากสภาพปัญหาประกอบกับประสิทธิภาพของมาตรการในการควบคุมด้านกิจกรรมที่มีอยู่ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงมาตรการควบคุมกิจกรรมในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อควบคุมและชี้นำกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นให้เหมาะสมและสามารถส่งเสริมลักษณะรวมถึงสภาพแวดล้อมของการเป็นเมืองศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ในฐานะเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่

จากข้อบกพร่องของมาตรการที่มีอยู่นั้นได้นำมาเป็นฐานในการพิจารณาร่วมกับหลักการพื้นฐานและลักษณะของกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อกำหนดลักษณะของกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการชี้นำและควบคุมการประกอบกิจกรรมในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยถึงแม้จะเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นใหม่ควรคำนึงถึงการเป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมประกอบกับต้องมีความเหมาะสมสอดคล้อง ทั้ง กับ ลักษณะทางกายภาพของเมืองเก่า สภาพแวดล้อมของเมืองเก่า และบรรยากาศของเมืองเก่า โดยควบคุมไม่ให้เป็นการทำลายสิ่งเหล่านั้น เนื่องด้วยการประกอบกิจกรรมนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อเมืองได้ในวงกว้าง ในขณะที่ยวกันกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ในบริเวณก็ควรได้รับการพิจารณาด้วย โดยอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมในการดำรงรักษาสภาพเมืองเก่าเมื่อเวลาเปลี่ยนไป ภายใต้การคำนึงถึงลักษณะดังกล่าวนี้ กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ ควรเป็นไปดังนี้

- การเหมาะสมสอดคล้อง สนับสนุน ลักษณะทางกายภาพของเมืองเก่า

เนื่องจากลักษณะทางกายภาพ เป็นบริเวณที่เป็นแหล่งรวมของโบราณสถานและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีอายุยาวนาน ดังนั้น การกำหนดลักษณะกิจกรรมควรคำนึงถึงการดำรงรักษาสິงดังกล่าวสำคัญ หลักประการหนึ่งในการดำรงรักษาเมืองเก่านั้นจำเป็นที่จะต้องควบคุม กิจกรรมที่ทำให้เกิดการจราจรเข้าสู่บริเวณอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยทำให้เกิดการสิ้นเสียดินและการติดขัดของการจราจรทำให้เกิดการสะสมของก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ อันจะมีผลกระทบต่อตัวโบราณสถานโดยตรง และกิจกรรมที่ต้องใช้รถบรรทุกหรือรถขนาดใหญ่ในการขนส่งสินค้า เพราะจะทำให้เกิดความสิ้นเสียดินแก่ตัวโบราณสถานโดยตรง ดังนั้นกิจกรรมการขนส่ง รวมถึง การมีตลาดสด ไม่ควรมีในบริเวณนี้

กิจกรรมใดที่มีแนวโน้มเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงทางด้านลักษณะทางกายภาพของอาคารให้มีการเปลี่ยนแปลงต่างไปจากลักษณะเดิม ไม่ควรให้มีในบริเวณนี้ ได้แก่ สถานบันเทิงต่างๆที่ต้องมีรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ เพราะจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของอาคารในบริเวณทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ไป

กิจกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย อันได้แก่ สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง สถานที่เก็บและบรรจุก๊าซ สถานที่เก็บสินค้า คลังสินค้า ไม่ควรให้มีในบริเวณนี้ เนื่องจากเสี่ยงต่อการทำลายลักษณะทางกายภาพของอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

- การเหมาะสมสอดคล้อง สนับสนุน สภาพแวดล้อมของเมืองเก่า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและรบกวนชุมชน ไม่ว่าจะเนื่องมาจากเกินความสามารถและความไม่เหมาะสมในการรองรับในกิจกรรมเหล่านั้น อันได้แก่กิจกรรมที่นำการจราจรจำนวนมาก หรือกิจกรรมที่มีส่วนทำให้เกิดมลภาวะทางด้านเสียง ฝุ่นควัน น้ำเสีย เช่น โรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมขนาดเล็ก อุตสาหกรรมบริการ ตลาดสด ตลาดขายส่ง ฌาปนสถาน หรือการบริการที่ทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อม ประเภท อุ้มอมรดก โด่ง การค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่ควรให้มีใน

บริเวณนี้ เพราะประกอบไปด้วยสิ่งก่อสร้างที่มีอายุมาก การได้รับความกระทบกระเทือนจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมย่อมเป็นตัวเร่งและทำลาย

- การเหมาะสมสอดคล้อง สัมพันธ์ บริยากาศของเมืองเก่า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สัมพันธ์ ไม่เกี่ยวข้อง รวมถึงไม่ส่งเสริมหรือขัดแย้ง กับบรรยากาศที่มีความสงบของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วยโบราณสถาน ศาสนสถาน สถานที่ราชการ สถานศึกษา ชุมชน พักอาศัย ชุมชนที่ประกอบการค้าและบริการขนาดเล็กโดยทั่วไป ไม่ควรให้มีในบริเวณนี้ ได้แก่ สถานบันเทิงต่างๆ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว สถานเริงรมย์ สถานบริการ สถานบันเทิงที่เนื่องมาตามกระแสการพัฒนา เช่น PUB สนุกเกอร์ คาราโอเกะ

การกำหนดลักษณะกิจกรรม คำเนื่งถึงการมีอยู่เดิมของกิจกรรมเป็นหลักประการสำคัญเช่นเดียวกับการกำหนดลักษณะทางกายภาพอื่นๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าสิ่งที่มีมาอยู่เดิมย่อมเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น จำเป็นที่จะต้องทำการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมกับลักษณะของบริเวณในสภาพปัจจุบันก่อน เนื่องจากว่ากิจกรรมบางอย่างเมื่อเวลาผ่านไปกิจกรรมนั้นสามารถกลายเป็นกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่เดิมได้ อันได้แก่ ตลาดขายส่ง ตลาดสด การประกอบอุตสาหกรรมขนาดย่อย เช่นการพิมพ์หนังสือ เพราะเนื่องมาจากว่าในสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์มีฐานะเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางในทุกๆด้าน เพียงแห่งเดียวจึงไม่มีการขยายพื้นที่ออกไปดังเช่นปัจจุบัน ดังนั้นสิ่งต่างๆจึงรวมอยู่ที่เดียวกัน โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายโดยเฉพาะการขายส่ง เนื่องจากอยู่ติดแม่น้ำซึ่งเป็นทางคมนาคมหลักในสมัยนั้น หรือการมีโรงพิมพ์ ซึ่งต่างก็เนื่องมาจากการเป็นเมืองหลวงเป็นศูนย์กลางเพียงแห่งเดียวการมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติแต่อย่างใด แต่เมื่อเวลาได้ผ่านไปส่งผลให้กรุงรัตนโกสินทร์เปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานะกลายเป็นเมืองเก่า เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งกิจกรรมต่างๆที่เคยเกิด เคยมีอยู่ โดยไม่มีข้อจำกัดเนื่องจากว่าเป็นบริเวณเมืองที่เป็นศูนย์กลางทุกด้าน ต้องเปลี่ยนไปโดยกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นใหม่จะต้องถูกจำกัดด้วยความเหมาะสมในหลายประการตามที่กล่าวมา ส่วนกิจกรรมที่มีอยู่เดิมในบริเวณก็จำเป็นที่จะต้องได้รับการวิเคราะห์เพื่อดูความเหมาะสมกับเวลาที่เปลี่ยนไปและสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงบทบาทไป ด้วยจุดประสงค์เพื่อการดำรงรักษาเมืองเก่าไว้ให้ได้เป็นสำคัญ

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะมีขึ้นได้ในอนาคต ได้แก่

ที่อยู่อาศัย อนุญาตประเภทบ้านเดี่ยว ประเภทอาคารพาณิชย์ - พักอาศัย ที่ประกอบกิจกรรมการค้า การบริการโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีมาแต่ดั้งเดิมและเป็นลักษณะเฉพาะไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นบริเวณอนุรักษ์

พาณิชย์กรรม ห้ามประเภท ตลาด ตลาดขายส่ง การค้าส่ง อุ้ช่อมรดก โรงพิมพ์ สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง สถานที่เก็บและจำหน่ายก๊าซ คลัง โกดังเก็บสินค้า สถานบันเทิงตามกฎหมายว่าด้วยสถานบันเทิง สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ สถานเริงรมย์ ร้านอาหารประเภทPUB อุตสาหกรรมทุกประเภท รวมถึงกิจกรรมที่เนื่องมาจากการพัฒนา ที่มีลักษณะขัดแย้งและเป็นอันตรายต่อบริเวณและสภาพแวดล้อมของเมืองเก่า

ราชการและการศึกษา

ศาสนสถาน ห้าม ฌาปนสถาน

จากแนวทางการควบคุมข้างต้นเมื่อนำมาเทียบกับสภาพปัจจุบัน จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างประเภทกิจกรรมที่กำหนดไว้ในลักษณะของมาตรการที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่กับสภาพกิจกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา โดยความต่างต่างนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมอันเป็น

ปัญหาทางด้านกิจกรรมพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากในแผนที่ 5.7 แสดงประเภทกิจกรรมที่เป็นปัญหาในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยจากแผนที่จะเห็นได้ว่า

ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในนั้น กิจกรรมที่เป็นปัญหา คือ สถานีบริการน้ำมัน ซึ่งพบในบริเวณที่ 1 และกิจกรรมการขายส่งกับ โกดังเก็บสินค้า ซึ่งพบในบริเวณที่ 3

ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก บริเวณที่ 1 พบกิจกรรมที่เป็นปัญหาคือ สถานีบริการน้ำมัน การขายส่ง สถานบันเทิง สถานบริการ ร้านอาหารประเภท pub อู่ซ่อมรถ

บริเวณที่ 2 พบกิจกรรมโรงพิมพ์ อู่ซ่อมรถ

บริเวณที่ 3 และ 6 พบสถานีบริการน้ำมัน

บริเวณที่ 5 พบร้านอาหารประเภท pub

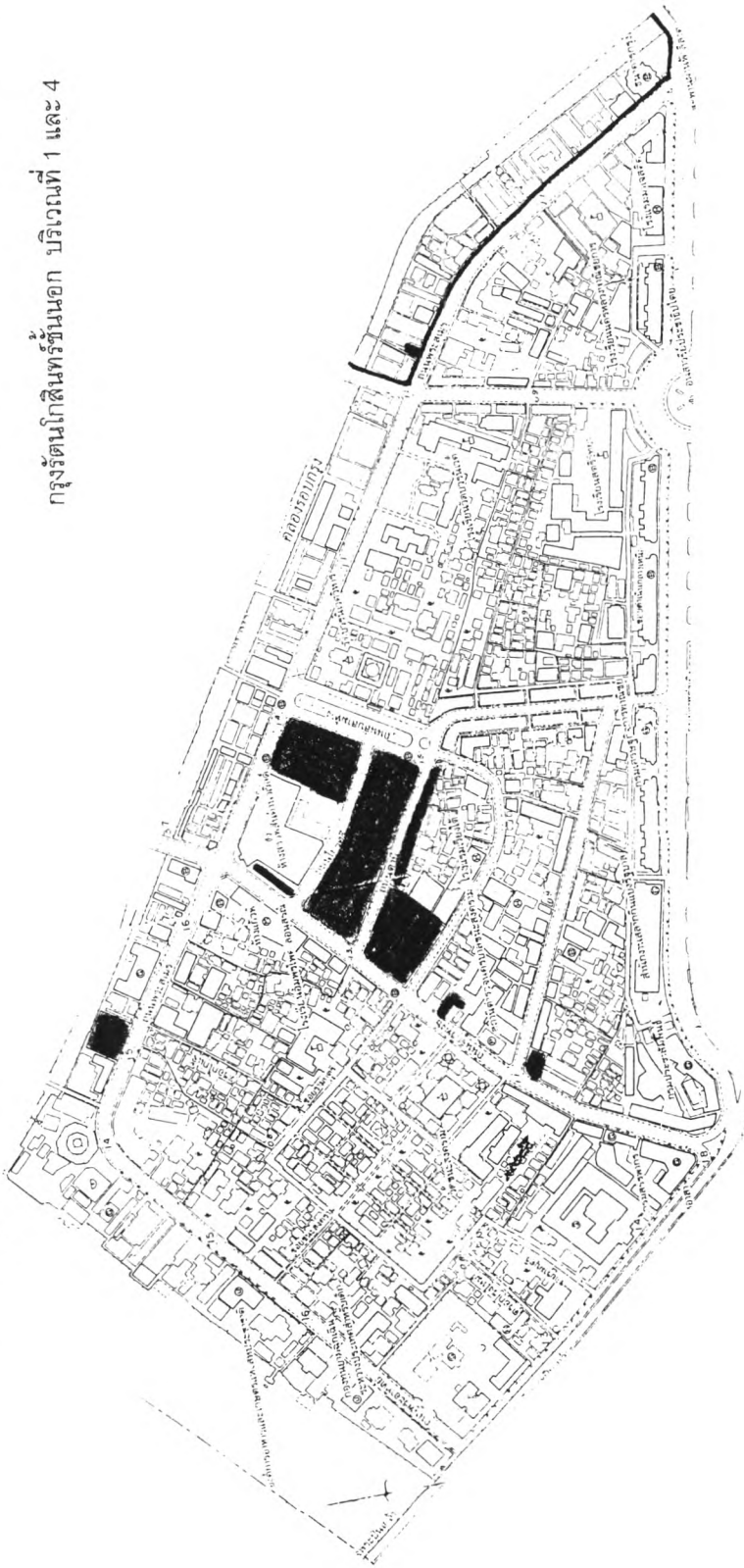
บริเวณที่ 8 พบตลาดสดและกิจการขายส่ง

ในบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ กิจกรรมที่เป็นปัญหาคือ สถานบันเทิง พบเพียงหนึ่งแห่ง ในบริเวณที่ 2

สรุป

แนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์นั้น มีจุดมุ่งหมายคือเป็นการปรับปรุงมาตรการที่ควบคุมอยู่ในปัจจุบันในส่วนที่มีความบกพร่อง ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากการเกิดขึ้นของปัญหาภายใต้การบังคับใช้มาตรการเหล่านั้น อันได้แก่มาตรการควบคุมความสูง มาตรการควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรม มาตรการควบคุมกิจกรรมและมาตรการควบคุมด้านขนาดอาคาร ให้สามารถควบคุมและชี้นำการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ให้ปรากฏลักษณะทางกายภาพที่ตอบรับและสอดคล้องกับการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ คือให้สามารถแสดงออกซึ่งลักษณะเฉพาะในแต่ละด้านที่ประกอบกันขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์ให้ได้มากที่สุด เพื่อการรับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของบริเวณอันเป็นบริเวณที่มีเอกลักษณ์ โดยมีฐานในการศึกษาวิเคราะห์จาก การนำข้อบกพร่องของมาตรการและหลักการพื้นฐานที่ควรจะเป็นสำหรับลักษณะทางกายภาพในบริเวณเมืองเก่าอันเป็นเขตอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ร่วมกับพื้นที่ศึกษารัตนโกสินทร์ เพื่อให้มาตรการที่ได้มานั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยทำการวิเคราะห์ให้อยู่ในกรอบของการอนุรักษ์เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงการให้โอกาสในการพัฒนาภายใต้การเคารพในความเป็นบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยควบคุมการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ให้เป็นการทำลาย ซึ่งมาตรการนั้นจะทำการควบคุมในบริเวณที่เป็นแนวมองทางด้านหน้า ริมถนน ริมแม่น้ำและริมคลอง อย่างเคร่งครัดเนื่องจากเป็นบริเวณที่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบริเวณและง่ายต่อการรับรู้ ในขณะที่เดียวกันบริเวณที่อยู่ทางตอนใน ถัดจากบริเวณดังกล่าวเข้าการควบคุมจะไม่เคร่งครัดเท่าในบริเวณแรกสามารถเปลี่ยนแปลงให้ต่างไปจากลักษณะเฉพาะได้ ด้วยเหตุผลเพื่อความเหมาะสมในการเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตโดยให้สามารถสนองตอบผลทั้งในทางสังคมและในทางเศรษฐกิจ โดยแนวทางการปรับปรุงมาตรการควบคุมทางกายภาพที่ได้นั้นจะช่วยให้กรุงรัตนโกสินทร์เป็นมรดกที่มีค่าในฐานะเมืองเก่าที่มีเอกลักษณ์อย่างเห็นได้ชัดในทางกายภาพ ในขณะที่เดียวกันภายใต้ความมีเอกลักษณ์นั้นได้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาพเวลาปัจจุบันโดยสามารถมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการใช้ประโยชน์ได้ภายใต้กรอบของการไม่ทำลาย

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก บริเวณที่ 1 และ 4

แผนที่ 5.7 แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านกิจกรรมบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

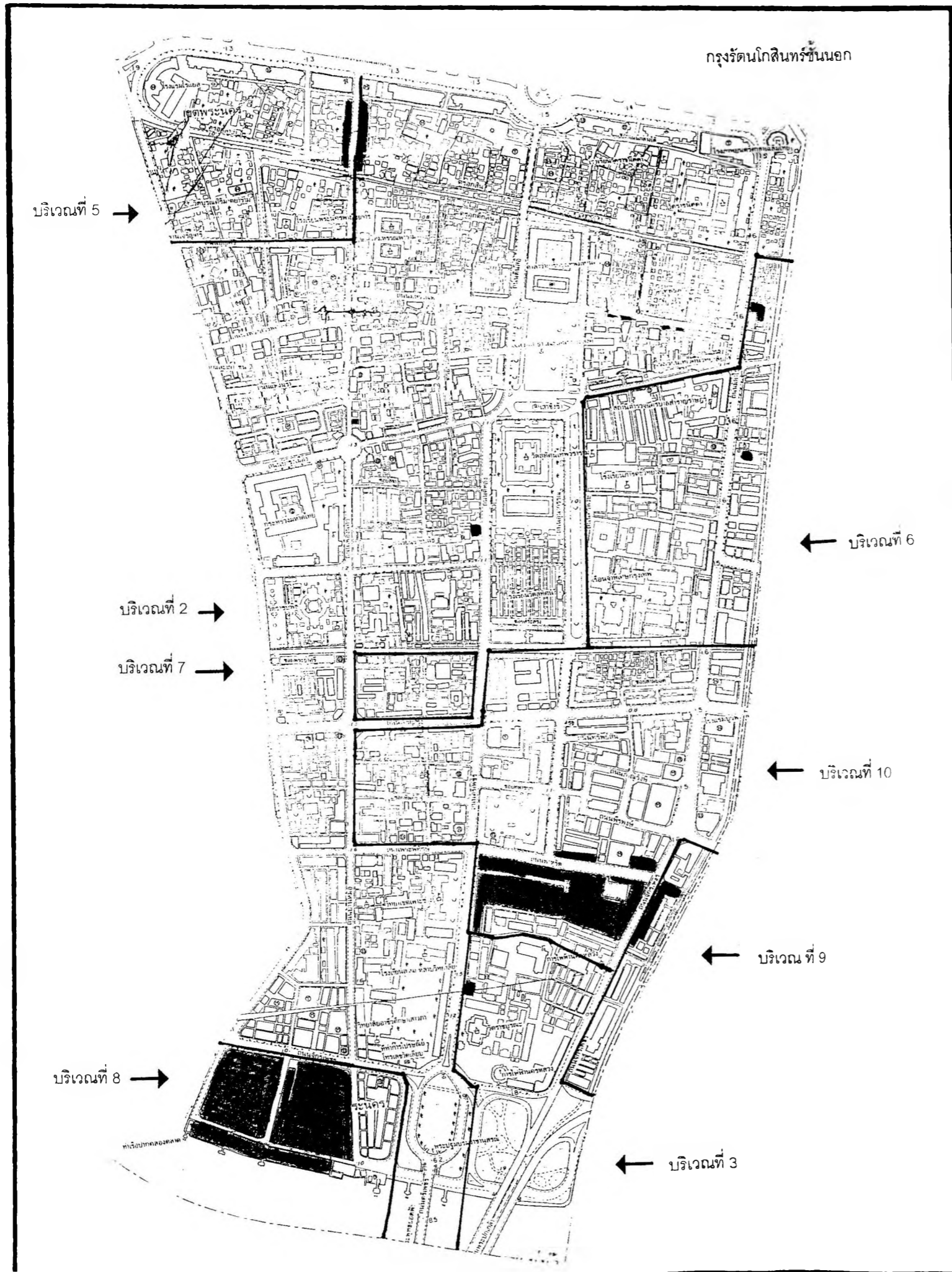
 แสดงบริเวณที่ปรากฏกิจกรรมที่ต่างไปจากการควบคุม

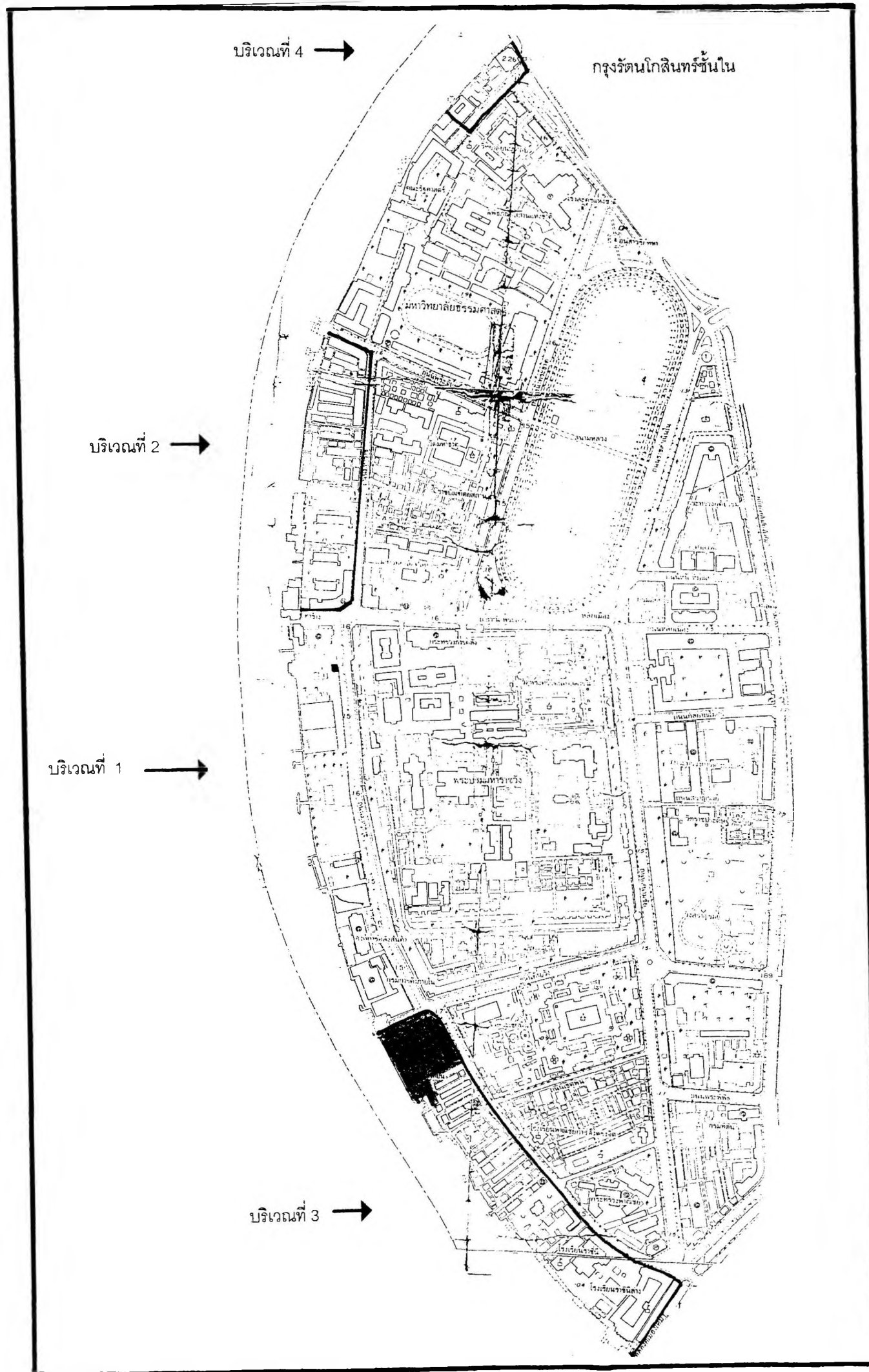
ที่มา : จากการศึกษา

มาตราส่วน 1 : 8000

การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพเพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์

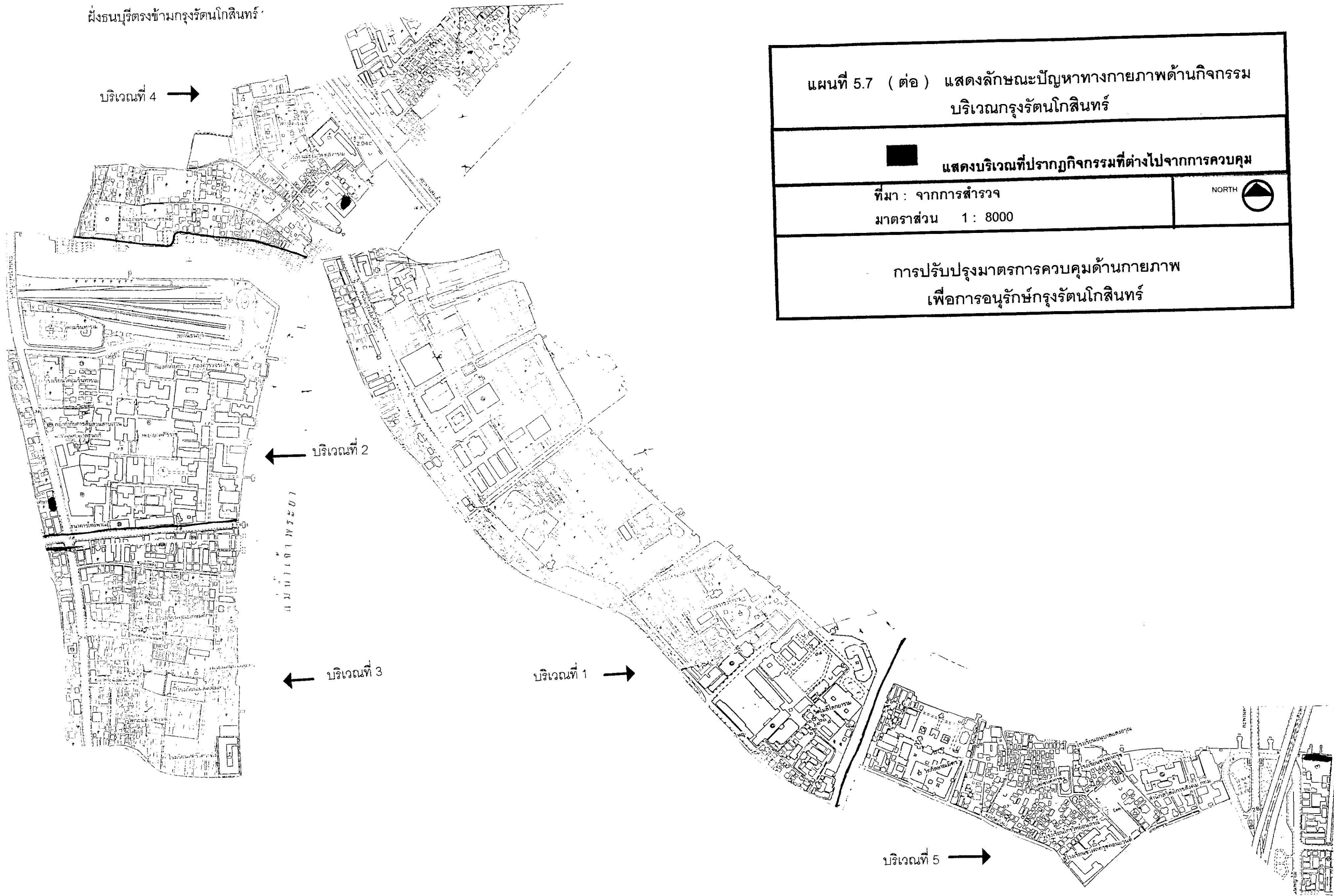
<p>แผนที่ 5.7 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านกิจกรรม บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์</p>	
<p>■ แสดงบริเวณที่ปรากฏกิจกรรมที่ต่างไปจากการควบคุม</p>	
<p>ที่มา : จากการสำรวจ</p>	<p>NORTH </p>
<p>มาตราส่วน 1 : 8000</p>	
<p>การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์</p>	

แผนที่ 5.7 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านกิจกรรม บริเวณกรุงเทพมหานคร	
 แสดงบริเวณที่ปรากฏกิจกรรมที่ต่างไปจากการควบคุม	
ที่มา : จากการสำรวจ	NORTH
มาตราส่วน 1 : 8000	
การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร	

ฝั่งธนบุรีตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์

แผนที่ 5.7 (ต่อ) แสดงลักษณะปัญหาทางกายภาพด้านกิจกรรม บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์	
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 20px; height: 10px; background-color: black; margin-right: 5px;"></div> แสดงบริเวณที่ปรากฏกิจกรรมที่ต่างไปจากการควบคุม </div>	
ที่มา : จากการสำรวจ มาตราส่วน 1 : 8000	NORTH
การปรับปรุงมาตรการควบคุมด้านกายภาพ เพื่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์	